

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА
КОНСУЛЬТАЦІЙНА СЛУЖБА– КООПЕРАТИВНА АКАДЕМІЯ**
за підтримки
**УРЯДУ КАНАДИ ТА
КОНСОРЦІУМУ SOCODEVI-ССА-IRECUS**

РОЗВИТОК КООПЕРАТИВНОГО РУХУ В УКРАЇНІ
Тези доповідей
МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

24-25 травня 2016 року
м. Київ, Україна

РОЗВИТОК КООПЕРАТИВНОГО РУХУ В УКРАЇНІ: міжн. наук.-практ. конф.,
24-25 травня 2016 р.: тези доп. – К., 2016. – 227 с.

Науково редакційна колегія: Ніколаєнко С. М. (голова), Кобець А. С.
(співголова), Драмарецька К. П. (секретар).

Редактори:

Секція 1. Керівник секції – Величко О. П., секретар – Пророченко Ю. С.

Секція 2. Керівник секції – Горьовий В. П., секретар – Білецька Г. С.

Секція 3. Керівник секції – Терещенко В. К., секретар – Морозюк Н. В.

Секція 4. Керівник секції – Катан Л. І., секретар – Гаркуша С. Г.

Відповідальність за достовірність поданих до друку матеріалів несуть автори та їхні наукові керівники.

©Національний університет біоресурсів і
природокористування України

СЕКЦІЯ 1

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ РОЗВИТКУ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ КООПЕРАТИВНИХ УТВОРЕНЬ

Білоткач І.А.,

к.е.н., доцент, завідувач кафедри маркетингу

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Процеси, пов'язані з подальшою інституціональною перебудовою вітчизняної системи аграрного підприємництва відбуваються у напрямі розвитку дієвого комплексу соціальних і економічних утворень, або ж формалізованих інститутів ринкового змісту [1]. Кооперація є одним із визначальних інститутів, який дасть змогу покращити ефективність функціонування аграрної економіки, як в цілому так і по окремих галузях і підгалузях народного господарства.

Серед головних причин неефективності інститутів аграрного ринку, а також підприємництва, науковцями виділяються наступні суттєві фактори: відсутність конструктивного менеджменту; недоформованість ринкової інфраструктури перш за усе щодо розбудови ефективних механізмів просування продукції від виробника до споживача – кооперативні канали збуту, біржова торгівля; часте переформатування змісту законодавчої бази. Це фундаментальні проблеми, які заважають врахуванню інтересів усіх учасників ринку в аспекті здійснення регуляторної політики у тому числі щодо підприємництва.

Згідно інституціональної теорії інституції формуються і функціонують на благо добробуту індивіда, організацій та суспільства в цілому. Таким чином ефект інституційних змін покладено в основу функціонування і удосконалення

системи ринкових відносин, яка має національні особливості. Інституції охоплюють будь-які види обмежень, придумані для спрямування людської взаємодії, серед яких слід виділити офіційні обмеження – правила придумані людьми і неофіційні – звичаї та кодекси поведінки. Інституційні обмеження охоплюють як заборону індивідууму щось робити, так і умови, за яких іноді їм дозволяється здійснювати певні види діяльності [2].

Кооперативний рух у світі налічує майже 200 років і є інституціонально оформленим. Плюралізм кооперативних структур в Україні лише розпочинає формуватися, оскільки на момент здобуття незалежності наша країна отримала у спадок деформовану систему споживчої кооперації та псевдо-кооперативи «нової хвилі» кінця 80-тих років минулого століття [2].

Кооперативний рух на селі почав відроджуватися після прийняття низки законів та підзаконних актів, таких як Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію», Закон України «Про фермерське господарство», Закон України «Про кооперацію» Закон України «Про споживчу кооперацію» та інших.

Кооперативні форми господарювання органічно притаманні сучасному розвиненому світовому суспільству і сприяють його прогресивному економічному розвитку. Формування кооперативного сектору української національної економіки дасть змогу більш ефективно реалізувати підприємницьку ініціативу громадян, забезпечити зайнятість широких верств населення та посилити їх соціальний захист [3].

Список використаних джерел:

1. Малік М.Й. Інституціональні особливості розвитку і регулювання аграрного підприємництва / М.Й. Малік, О.Г. Шпикуляк, А.В. Розгон // Збірник наукових праць ВНАУ Серія: Економічні науки №3. – 2010. – С. 4 – 13.
2. Норт Даглас. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Пер. з англ. І. Дзюб. – К.: Основи, 2000. – 198 с.
3. Кооперативна модель економічного розвитку в умовах глобалізації : матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу і

аспірантів / [ред. кол.: Башнянин Г. І., Апопій В. В., Вовчак О. Д. та ін.]. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2012. – 220 с.

**DEVELOPMENT OF AGRARIAN
CORPORATIONS AND COOPERATIVES IN THE PRODUCTION-
LOGISTIC SYSTEM OF UKRAINE**

Velychko O.P.,

PhD in Economics, Associated Professor

Dnipropetrovsk State Agrarian and Economic University, Ukraine

In modern conditions of dynamic development of agrarian markets and technologies, progressive reforms are some of the most important factors in providing competitiveness of agribusiness and effective satisfaction of consumers' needs. At that complex grounding of solutions and estimation of risks is an essential component of effectiveness in the system of state management in modern conditions. Such an issue becomes essential during the mentioned transformational changes in the society. An example of that could be the experience of carrying out agrarian reform in Ukraine in the second half of the 1990s. The scientific novelty is the following: "What processes of transformation and economic development of production-logistic enterprises in agrarian sector and what conceptual ways of balancing the sphere of agribusiness should be defined with steady development of rural area in Ukraine"? The selection in the late 1990s of an alternative to accelerated reformation of post-socialistic collective agricultural enterprises in Ukraine in organization of mainly private-corporative type could be viewed as temporarily optimal. With the passing of time it led to excessive concentration of capital and amounts of land tenure (number of enterprises which rent over 10,000 ha has increased 3.5 times). At the same time nowadays the large-scale production-logistic enterprises in the form of agrarian enterprises can provide serious competitiveness of Ukrainian agriculture at world markets. Significant increase in post-reform period of grain export, labor productivity and gross yield took place due to participation of the large-scale business. In 2012 the

budget receipts from agrarian enterprises for the first time overweighed those from the metallurgical industry. At that economic successes contrast with a low level of income for rural residents, high level of unemployment, degradation of land quality and social infrastructure. Therefore despite the important role for the economy of the country (especially under conditions of a “hybrid” war waged against Ukraine), the agrarian sphere yet can not be considered as exclusively the producer of food and the source of income to the state budget. In the whole world it is a complex social-economic system simultaneously focused on both ecological and social development of local rural areas.

The prospective organizational structure of agriculture in Ukraine should be formed not by powerful corporative or powerful cooperative production-logistic enterprises but by the optimal system which consists of them. In this system the role of the former is to invest into high technological production in crop and livestock focused on mass export; the task of the latter is to develop labor consuming agrarian entrepreneurship, to be an economic mainstay for rural communities, employ local rural population and support agrarian landscapes. Nowadays agrarian cooperation in Ukraine is developed very poorly. Only 0.3% of landowners are members of the serving cooperatives. In the structure of services to agrarian enterprises gathering and distribution of milk (approximately 80 %) prevails, storage and sale of crops (12 %), as well as stocking of fruit and vegetable produce (5 %). Among the ways of distribution the processing enterprises prevail (approximately 75%). They are mainly represented by private-corporate milk factories, for whom cooperatives infact are organized subjects on the territory of certain resource areas. Acting not numerous and small-scale cooperative milk factories distribute their produce only through organizations of a social sphere. Therefore modern solutions in the area of state strategic management have to consider in complexity all risks and directed at strengthening the level of harmonization in agriculture of Ukraine. It means that it is necessary to achieve ascertain social-economic compromise between intensification of production capacities in agrarian produce and development of rural areas. And key strategic directions should be: formation of an effective system of state-private

partnership as well as support for the development of farming cooperative production-logistics enterprises. The latter will harmoniously add export-focused private-corporative agribusiness. It is also necessary to create fiscal conditions which will gradually stimulate agrarian trading companies to investment partnership in development of not only corporative but also alternative cooperative agrilogistics. In Ukraine the absent land market is dominant in rent relations between land owners and production-logistical enterprises. Over 80% of landowners do not intend to work on their land plots themselves and only 13.8% of them are employed in the sphere of agrarian production. Therefore the strategic task to complete the land reform has to be the development of favorable business climate for increasing the level of capitalization, first of all, for small-scale production-logistics enterprises. Hence the number of landowners which will receive their main income from production on agricultural land tenure will rise. Further research should be focused on developing mechanisms of adaptation of production-logistics enterprises in agribusiness of Ukraine toward conditions and standards of the European Union within the context of steady development of rural areas [1].

Acknowledgement

The research has been conducted within the project «Ukraine Grain Storage and Marketing Cooperatives» (UGSMC) supported by Department of Foreign Affairs, Trade and Development (DFATD) of the Government of Canada. The Consortium is made up of SOCODEVI, Canadian Cooperative Association (CCA) and University of Sherbrooke Cooperative and Mutual Teaching and Research Institute (IRECUS).

References:

1. Velychko O., Velychko L. & Ramanauskas, J. (2016) Transformation and development of production-logistics enterprises in Ukrainian agrarian economy. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, Vol. 38, No. 1, pp. 70-87. DOI: 10.15544/mts.2016.7 Retrieved from: <http://mts.asu.lt/mtsrbid/article/view/980>

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ В КООПЕРАТИВАХ ТА КООПЕРАТИВНИХ ОБ'ЄДНАННЯХ

Воловик І.А.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту організацій

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Цю публікацію підготовлено в межах «Проекту розвитку зерносховищ та сільськогосподарських кооперативів в Україні», що впроваджується за фінансової підтримки Міністерства закордонних справ, міжнародної торгівлі і розвитку Канади (DFATD) та виконується канадською неурядовою організацією СОКОДЕВІ (SOCODEVI), Канадською кооперативною асоціацією (ССА), Інститутом з досліджень та освіти для кооперативів і спілок Університету Шербрук (IRECUS) у партнерстві з Дніпропетровською «Сільськогосподарською консультаційною службою» (СКС).

Дослідження методології та інструментів стратегічного планування є актуальними питаннями в умовах нестабільності середовища на мікро- та макро- рівнях. В залежності від галузі та масштабів бізнесу цей процес набуває певних особливостей. Для сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів стратегічне планування на практиці стає справжнім викликом, оскільки потребує певних знань та досвіду, яких, як правило, не вистачає членам кооперативів.

Сучасні школи стратегічного менеджменту приділяють багато уваги методам та концепції планування, обґрунтуванню вибору стратегії на різних етапах життєвого циклу підприємства [1, 2]. В той же час, особливості стратегічного планування в українських кооперативах досліджені не достатньо.

Відповідно до теорії стратегічного менеджменту, планування є важливим етапом, на якому узагальнюються результати оцінки зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, затверджуються вперше або переглядаються основні компоненти «стратегічної піраміди»: місія, цінності, бачення, стратегічні цілі. Результатом стратегічного планування є

довгострокова програма розвитку підприємства, на підставі якої розробляються більш детальні операційні плани.

Дослідження, які проводились на базі зернових кооперативів в межах *Проекту розвитку зерносовищ та сільськогосподарських кооперативів в Україні за підтримки Уряду Канади та консорціуму SOCODEVI-CCA-IRECUS* [3], дають підстави стверджувати, що на початкових етапах стратегічного планування позиція більшості членів правління є скоріше пасивною, ніж активною. Категорії «місія», «цінності», «бачення», «стратегія» потребують додаткового роз'яснення. Респонденти пояснюють це тим, що вони не використовували в управлінні власним бізнесом ці поняття, і схильні планувати лише на короткострокову перспективу, враховуючи нестабільність факторів середовища, які впливають на розвиток їх бізнесу.

Більш жваву дискусію і рівень залучення викликає питання щодо особистих цілей в бізнесі кожного з членів кооперативу і пошук спільних точок. Кооперативна ідентичність є чинником, який дозволяє поєднати індивідуальне підприємницьке мислення та спільну стратегію розвитку. Відповіді на запитання «Які особливі послуги ми створюємо для своїх споживачів – членів кооперативу? Чим ці послуги кращі, ніж в наших конкурентів?» ідентифікують ключові фактори успіху кооперативу та його стратегічні можливості.

Під час проведення тренінгів та стратегічних сесій успішно спрацьовувала методика визначення порогових та особливих ресурсів та компетенцій. Ресурси: активи, якими володіє певна організація, або які вона здатна мобілізувати. Компетенції: діяльність, через яку певна організація використовує і розгортає свої ресурси. Порогові ресурси/компетенції: необхідні для проникнення на певний ринок на паритетних засадах із наявними конкурентами. Особливі ресурси/компетенції: необхідні для отримання конкурентної переваги.

До факторів успіху зернового кооперативу, на розвиток яких повинна бути направлена стратегія, можна віднести:

- формування через кооператив колективних замовлень на добрива, насіння, засоби захисту рослин, паливо-мастильні матеріали. Це дозволяє проводити переговори із постачальниками щодо зниження ціни як гуртовим покупцям;
- можливості додаткового залучення фінансування для поповнення оборотних засобів для членів кооперативу на пільгових умовах кредитування;
- завдяки власним потужностям для зберігання та доробки зерна, чесної оцінки його якості, кооператив створює додаткову вартість продукції для своїх членів;
- професійний маркетинг зерна на основі формування спільних партій належної якості дозволяє впливати на ціну та зміцнювати позиції в переговорах з покупцями;
- надання кооперативом консультаційних послуг з агрономії, управлінського обліку, проведення навчання для членів кооперативу дозволяє підвищити ефективність та культуру ведення бізнесу, впроваджувати інновації тощо;
- участь в асоціативному та економічному житті кооперативу розвиває у членів та членкинь почуття відповідальності, уповноваженості, активізує взаємодію серед фермерів, сприяє обміну досвідом та об'єднанню малих і середніх фермерів для захисту спільних інтересів.

Важливим завданням стратегічного планування є розподіл функцій в цьому процесі. Під час проведеного дослідження було виявлено, що при обговоренні питань розробки стратегії переважна більшість членів правління на початкових етапах була схильна передати це завдання виконавчому директору кооперативу та менеджерам проекту. Проте, після проведених тренінгів, ситуація змінилась – основні елементи стратегії були випрацювані членами правління на стратегічних сесіях, презентовані на загальних зборах членам кооперативу та покладені за основу операційного плану, який розробив виконавчий директор.

Стратегічні цілі кооперативу повинні бути доповнені показниками-

індикаторами, які дозволяють оцінити рівень їх досягнення. Ці показники повинні відповідати критеріям SMART – повинні бути розроблені для умов конкретного підприємства (Specific), бути вимірюваними (Measurable), досяжними (Achievable), актуальними – відповідними потребам (Realistic) і вимірюваними в часі (Time-based) [4].

Стратегічне планування в об'єднаннях кооперативів проходить всі вище згадані етапи, проте, має й свої особливості:

- члени об'єднань - кооперативи - працюють в різних галузях (молочні, зернові, плодоовочеві), що, як показує практика, створює додаткові переваги;
- об'єднання має більші можливості ніж окремі кооперативи залучати зовнішнє фінансування, отримувати донації, вести переговори з банківським сектором, бути партнером в реалізації міжнародних проектів технічної допомоги;
- професійна команда менеджерів різного профілю здійснює ефективне управління ресурсами об'єднання для надання необхідних послуг кооперативам та захисту їх інтересів; особливою функцією є проведення навчань, тренінгів, семінарів, днів поля, навчальних поїздок тощо;
- завдяки об'єднанню кооперативи збільшують свої представницькі можливості на різних заходах місцевого і державного рівнів, отримують «голос» при обговоренні питань, які стосуються державної політики в сільському господарстві.

Подальші дослідження в цій сфері дозволять більш ефективно проводити управління і керівництво в кооперативах, збільшить методичну базу для проведення навчань та тренінгів.

Список використаних джерел:

1. Volovyk, I. Features of strategic planning in cooperatives / I. Volovyk, M. Lafleur // Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: матеріали VI Міжнародної наук.-практ. інтернет конференції 29-30.10.2015: В 2 т. – Том 2. – Дніпропетровськ:

Типографія «Стандарт» (ПП Бойко В.В.), 2015. – с. 77-79.

2. Lafleur, M. (2004). La stratégie de la coopérative basée sur son identité : la théorie des défis coopératifs. Unircoop, 2(1), 34-54.

3. Проект розвитку зерносовищ та сільськогосподарських кооперативів в Україні (Канадський кооперативний зерновий проект) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zerno.org.ua/grain-project> – вільний.

4. Doran, G. T. (1981). There's a S.M.A.R.T. way to write management's goals and objectives. Management Review, Volume 70, Issue 11(AMA FORUM), pp. 35-36.

ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ

Гаврилюк І.В.,

студентка 1 р.н. ОС «Магістр», ФАМ,МОіА

науковий керівник: Борецька З.П.,

к.е.н., ст. викл.кафедри менеджменту ім. проф. Й.С. Завадського

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Проведення аграрної реформи в Україні безпосередньо пов'язане з утворенням на базі колективних сільськогосподарських підприємств нових суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм, серед яких особливе місце посідають сільськогосподарські кооперативи. На жаль, зважаючи на практичну відсутність державної підтримки, їх частка у загальній кількості підприємств, що діють на селі, є незначною.

Розвиток кооперативного руху визнаний одним із важливіших напрямів реалізації структурних змін в економіці України та формуванні її багатоукладності і передбачено державну підтримку споживчої та кредитної-кооперації (п. 1 Указу Президента України "Про заходи щодо розвитку кооперативного руху та посилення його ролі в реформуванні економіки на

ринкових засадах" від 19 грудня 2000 р. № 1348). Крім того, передбачено сприяння процесам кооперації, особливо за участю дрібних сільськогосподарських товаровиробників, з боку державних органів управління аграрним сектором (п. 10 розд. III Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1158). Також з метою удосконалення правових, соціально-економічних та організаційних умов для створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, формування їх інфраструктури, зняття перешкод на шляху до організованого аграрного ринку особистим селянським, фермерським господарствам та фізичним особам-сільськогосподарським товаровиробникам, підвищення рівня добробуту і зайнятості сільського населення Кабінетом Міністрів України 3 червня 2009 р. прийнято Державну цільову економічну програму підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 р. [3].

Діяльність сільськогосподарських кооперативів регулюється Законом України "Про сільськогосподарську кооперацію" від 17 липня 1997 р. Кооперативи створюються і здійснюють свою діяльність за такими принципами: добровільність членства фізичних і юридичних осіб в кооперативі та безперешкодний вихід з нього; обов'язкова трудова участь членів у діяльності виробничого кооперативу; обов'язкова участь членів у господарській діяльності обслуговуючого кооперативу; відкритість і доступність членства для тих, хто визнає статут кооперативу, бажає користуватися послугами цього кооперативу та у разі потреби погоджується брати участь у фінансуванні його на умовах, встановлених статутом кооперативу; демократичний характер управління, рівні права у прийнятті рішень за правилом "один член кооперативу - один голос"; обмеження виплат часток доходу на паї; розподіл доходу між членами кооперативу відповідно до їх участі в діяльності кооперативу; контроль членів кооперативу за його роботою в порядку, передбаченому статутом цього кооперативу (ст. 3 вищезазначеного Закону) [2].

Так, визначальною правовою основою розвитку сільськогосподарської

кооперації є статті Конституції України, норми якої, згідно ст. 8, є нормами прямої дії і можуть виступати безпосередньою правовою підставою для виникнення, зміни чи припинення суспільних відносин. Тим не менше, на жаль, Конституція не містить конкретних норм, які б безпосередньо стосувалися кооперативних відносин. Слід зазначити, що Конституції багатьох країн світу прямо передбачають положення, згідно яких кооперація визнається пріоритетним напрямком розвитку суспільних економічних відносин. Наприклад, у Конституції Іспанії від 27 грудня 1978 р. зазначено, що кооперативи є найважливішою організаційно-правовою формою підприємницької діяльності землеробів, а ст. 129.2 проголошує, що «публічна влада активно розвиває різні форми участі в підприємницькій діяльності і сприяє розвитку кооперативних об'єднань за допомогою видання відповідних законів».

Що ж до цивільного законодавства України, то воно має значення для кооперації, у тому числі сільськогосподарської, постільки, поскільки визначає правосуб'єктність кооперативу як юридичної особи [1].

Віднесення виробничих кооперативів до підприємницьких структур, а споживчих і обслуговуючих - до непідприємницьких, свідчить про ігнорування Цивільним кодексом України (далі - ЦК) суті та специфіки кооперативної діяльності. Такий підхід не відповідає Декларації про кооперативну ідентичність, прийнятій XXXI Конгресом Міжнародного кооперативного альянсу (членом якого є і Україна) у 1995 р. в м. Манчестері. Згідно даної Декларації кооператив незалежно від виду і форми - одне характерне соціальне явище.

У ЦК кооперативи розглядаються як різновиди товариств, які є однією з організаційно-правових форм юридичних осіб. Якщо звернутися до Енциклопедичного словника, то товариство визначається як сукупність форм спільної діяльності людей, які історично склалися, де сукупність - це множинність елементів, яким притаманні деякі спільні властивості, суттєві для їх характеристики. У такому сенсі будь-який кооператив дійсно є товариством.

Але, на наш погляд, кооперативи не слід відносити до підприємницьких або непідприємницьких товариств. Кооперативи займають самостійне місце, оскільки, органічно поєднуючи ознаки підприємницьких і непідприємницьких товариств, вони мають свої властиві кооперативу риси. Такі як мета створення - задоволення різноманітних потреб своїх членів, та розподіл результатів економічної діяльності.

Підкреслимо, що кооперативна підприємницька діяльність характеризується значною специфікою, що й зумовлює її спеціальне правове регулювання. Полягає вона в тому, що підприємницька діяльність у кооперативі, здійснюється для задоволення різноманітних потреб своїх членів. Задовольнити ж економічні, соціальні, та й будь-які інші потреби можливо лише за рахунок прибутку. Тобто отримання прибутку - лише засіб досягнення основної мети - кооперативної. Така особливість і визначає внутрішню структуру, характер управління і праці; розподіл доходів та інші особливості кооперативної форми діяльності.

Викладене дає можливість підсумувати, що, по-перше, згідно із Декларацією про кооперативну ідентичність, і виробничі, і обслуговуючі кооперативи мають єдину сутність, спільну мету, яка в усі історичні періоди полягала і полягає в задоволенні матеріальних та інших потреб своїх членів. По-друге, досягається зазначена мета шляхом здійснення підприємницької діяльності. По-третє, обслуговуючі і виробничі кооперативи, у процесі своєї діяльності, виконують насамперед соціальну роль, тобто звільняють державу від виконання зазначених функцій.

Список використаних джерел:

1. Чернов К. В. Организация и деятельность сельскохозяйственных кооперативов Испании: правовые проблемы: дис. канд. юрид. наук: 12.00.06. – Москва, 2006. – С. 79.

2. Верховна Рада України; Закон від 17.07.1997 № 469/97-ВР Про сільськогосподарську кооперацію [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.- Заголовок з екрану.

3. Аграрне право України: Підручник / В.З. Янчук, В.І. Андрейцев, С.Ф. Василюк та інші; За ред. В.З. Янчука. – 2-е вид. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Гусак Т.О.,

викладач

ВП НУБіП України «Боярський коледж екології і природних ресурсів»

Кооперація – система кооперативних організацій, створених з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб своїх членів.

Кооперативний рух на селі почав відроджуватися після прийняття Закону України "Про сільськогосподарську кооперацію" та указів Президента України від 6 червня 2000 р. № 767/2000 "Про заходи щодо забезпечення формування та функціонування аграрного ринку" і від 19 грудня 2000 р. № 1348 "Про заходи щодо розвитку кооперативного руху та посилення його ролі в реформуванні економіки України на ринкових засадах". Прийняття цих нормативно-правових актів сприяло розширенню мережі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, засновниками яких є сільськогосподарські товаровиробники, особисті господарства [2].

На сьогодні виділяють три основні групи законодавчих актів, нормами яких регламентуються кооперативні відносини у сільському господарстві:

- 1) загальне законодавство, дія якого поширюється на всіх суб'єктів господарювання;
- 2) галузеве законодавство (особливо земельне, аграрне та інше);
- 3) спеціальне законодавство (кооперативне, зокрема аграрно-кооперативне).

До загального законодавства належать:

- Конституція України – норми якої є нормами прямої дії і поширюються на всіх суб'єктів господарських відносин. Так, у Конституції України закріплено низку норм, які певною мірою регламентують кооперативні відносини у сільському господарстві. Це, зокрема, стаття 14 Конституції України, яка гарантує право власності на землю; стаття 41 Конституції України, яка передбачає право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю. Важливе значення для діяльності сільськогосподарських кооперативів має і стаття 42 Конституції України, яка закріплює право на підприємницьку діяльність [1];

- Господарський кодекс України – він містить норми які регулюють порядок створення, державну реєстрацію, реорганізацію та ліквідацію суб'єктів підприємницької діяльності [3];

- Цивільний кодекс України – регулює порядок укладення цивільно-правових договорів між суб'єктами підприємницьких відносин, особливості цивільно-правової відповідальності за невиконання цивільно-правових договорів;

- Кодекс законів про працю України – містить правове регулювання робочого часу і часу відпочинку працівників, оплату праці працівників, відповідальність за порушення дисципліни праці.

Таким чином, загальне законодавство, яке в тій чи іншій мірі має значення для сільськогосподарської кооперації, є досить об'ємним, однак непослідовним, і часто суперечливим, окремі норми його є застарілими і не зовсім придатними для регулювання сучасних суспільних відносин в галузі аграрно-кооперативного господарювання. У зв'язку з цим є нагальна потреба оновлення нормативно-правового матеріалу з метою пристосування його до сучасного етапу радикальних економічних перетворень.

До галузевого законодавства яким регулюються кооперативні відносини в Україні можна віднести:

- Земельний кодекс України – який регулює порядок надання земельних ділянок сільськогосподарським підприємствам, установам,

організаціям, зазначаються способи набуття права власності. Зокрема, це право може набуватися шляхом внесення до статутного фонду земельних ділянок їх засновниками або придбання земельних ділянок за договорами купівлі-продажу, дарування, іншими цивільно-правовими угодами[4];

- Аграрне законодавство як комплексна галузь включає сукупність взаємопов'язаних і спеціалізованих елементів різних галузей законодавства (адміністративного, земельного, цивільного, трудового, фінансового тощо). Саме тісний взаємозв'язок цих елементів, їх аграрно-екологічна спеціалізація надає цій галузі відносно самостійного юридичного значення.

Основним нормативним актом, який належить до спеціального законодавства щодо регулювання кооперативних відносин є Закон України «Про кооперацію» від 10.07.2003 № 1087-IV – містить визначення термінів, які використовуються в цьому Законі, мета та основні завдання кооперації, основні принципи кооперації, порядок створення кооперативу, статут кооперативу, державна реєстрація кооперативу, член кооперативу, вступ до кооперативу, основні права і обов'язки члена кооперативу, припинення членства в кооперативі, вищий орган управління кооперативу, вищий орган діяльності кооперативу, майно кооперативу та джерела його формування, фонди кооперативу, паї членів кооперативу, контроль за діяльністю кооперативних організацій[2].

Отже, проаналізувавши законодавство про кооперацію можна сказати, що сучасне кооперативне законодавство України не є кодифікованим і характеризується суттєвими системними недоліками, а базовий Закон України "Про кооперацію" є недосконалим з точки зору юридичної техніки та змісту, що негативним чином позначилося на його ефективності, а отже і можливості впливати на економічну ситуацію в країні.

А тому, з метою успішного функціонування кооперативної форми господарювання необхідно переглянути політику держави і створити нову нормативно-правову базу регулювання кооперації в Україні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 із змінами і доповненнями станом на 2016 р.
2. Закон України «Про кооперацію» від 10.07.2003 № 1087-IV
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р.
4. Земельний кодекс України 18.02.2016 р.

КООПЕРАЦІЯ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Застава І.А.,

старший викладач кафедри менеджменту організацій

Байдак І.І.,

старший викладачка кафедри менеджменту організацій

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Кооперативи надзвичайно поширені у світовому господарстві, але дискредитовані в Україні псевдо кооперативним рухом періоду 80-90 років. Нерозуміння і спротив населення до створення обслуговуючих кооперативів обумовлені відсутністю достовірної і зрозумілої для простого громадянина інформації про сутність обслуговуючої кооперації. Як наслідок, сільське населення ототожнює кооперативи з колгоспами і не бажають повертатися до такої форми господарювання.

Прийняття Верховною радою України у 1997 р. Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» та 31 серпня 2000 р. «Програми становлення і розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів як неприбуткових організацій» стимулювало зростання кількості сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, хоч їх динаміка, з різних причин, не завжди характеризувалась тенденцією до зростання (рис. 1).

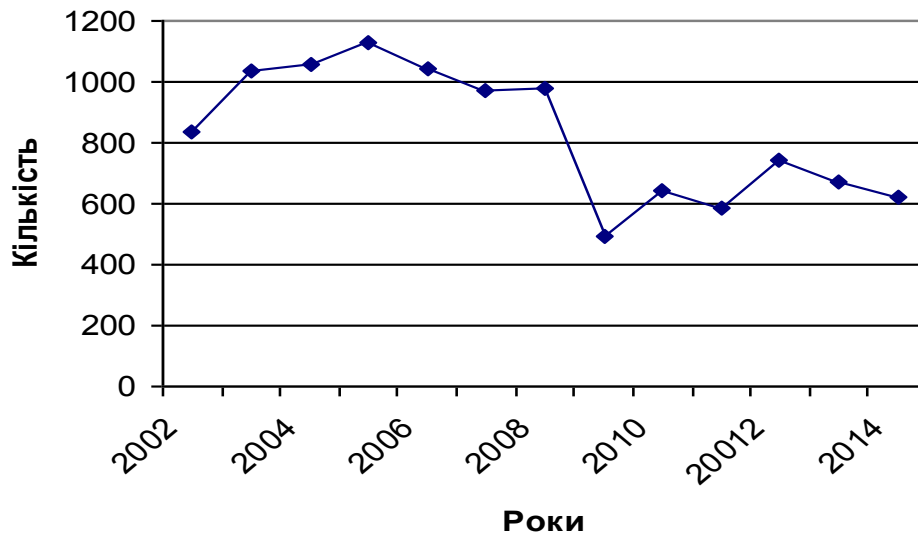

Рис.1. Динаміка розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, станом на 1 січня

Значне зростання кооперативів спостерігалось в 2000 – 2005 рр., що свідчить про активну державну підтримку розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в цей період. На 1 січня 2015 року в Україні діяло 618 СОК. Загалом динаміка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні протягом 2000 – 2015 рр. носить стрибкоподібний характер. Тому потрібно проаналізувати фактори, що впливають на розвиток сільськогосподарських кооперативів [1].

Сьогодні перед сільськими товаровиробниками стоять такі проблеми:

- підвищення цін на енергоресурси та засоби виробництва;
- низький рівень закупівельних цін;
- відсутність стабільних та надійних каналів збуту;
- нездатність самостійно адаптуватися до вимог СОТ відносно якості продукції.

Перераховані проблеми впливають на розвиток сільських територій і громад (рис. 2).

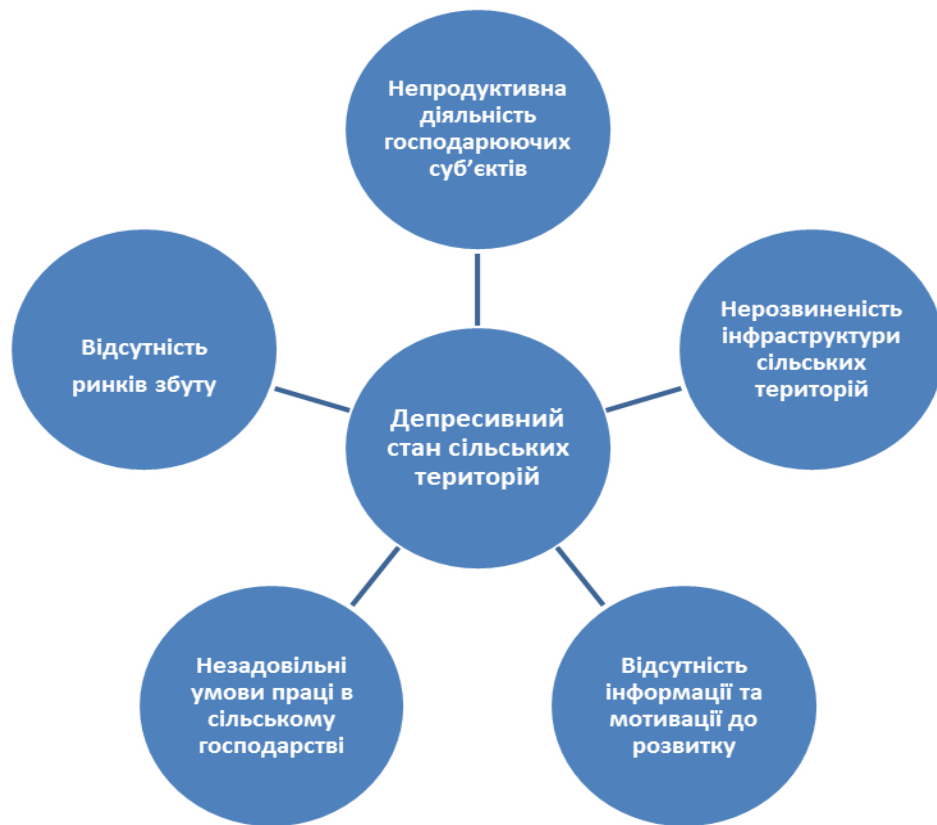

Рис. 2. Проблеми розвитку сільських територій і громад.

Кооператив є формою господарської діяльності, яка відіграє специфічну роль у ринковій економіці – працює задля сталого розвитку своїх громад, проводячи політику, схвалену членами кооперативу.

Створення кооперативу відкриває наступні можливості для його членів:

- ринковий підхід, який дозволяє кооперативу конкурувати в бізнес-середовищі;
- можливість співпраці з міжнародними проектами;
- автономія та незалежність від державного регулювання;
- мотивація до навчання;
- ефективне управління, менеджмент, централізований облік;
- спеціалізований маркетинг, пошук ринків збуту;
- покращення умов господарської діяльності;
- формування сприятливого правового середовища;
- розвиток соціальної сфери села, розбудова інфраструктури;
- співпраця з іншими кооперативами, обмін досвідом, вирішення спільних проблем сільських громад.

Виходячи з цього обслуговуюча кооперація – це вірний, неодноразово апробований на ефективність в багатьох країнах світу шлях до вирішення проблем розвитку сільських громад в Україні [2].

Належна багаторівнева державна підтримка обслуговуючої кооперації у світі – один із ключових елементів успішної діяльності кооперативів. Реалії України – відсутність такої підтримки.

На сьогодні в нашій державі значно ускладнюють життя сільськогосподарським кооперативам зміни у питаннях оподаткування, бюрократія, корупція, утиски з боку фіскальних та контролюючих органів.

Роль держави в сфері розвитку та підтримки кооперації полягає у формуванні дієвої державної політики та донесенні до громадян достовірної та правдивої інформації про кооперацію [3].

Успішне функціонування сільськогосподарських кооперативів дасть змогу підвищити конкурентоспроможність та поліпшити соціально-економічний стан особистих селянських господарств, залучити можливості територіальних сільських громад, врегулювати соціальні проблеми. Лише злагоджені дії інститутів влади й сільськогосподарських товаровиробників можуть бути запорукою успішного функціонування сільськогосподарських кооперативів.

Список використаних джерел:

1. Застава І.А. Сучасні проблеми розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні: Основні напрями розвитку менеджменту організацій і адміністрування: колективна монографія./за заг. ред. Сиченка В.В.-Павлоград: АртСинтез - Т, 2014.- С. 49-60.

2. Байдак І.І. Інфраструктура підтримки малого і середнього підприємництва: значення зарубіжний досвід і тенденції розвитку в Україні: Основні напрями розвитку менеджменту організацій і адміністрування: колективна монографія./за заг. ред. Сиченка В.В.-Павлоград: АртСинтез - Т, 2014.- С. 39-49.

3.http://www.coopunion.org.ua/wpcontent/uploads/ProgrammSOK_new_ver.pdf

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ РОЗВИТКУ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Кириленко Є. В.,

студент I р.н. ОС «Магістр», ФАМ, МОіА

науковий керівник: Борецька З.П.,

к.е.н., ст. викл.кафедри менеджменту ім. проф. Й.С. Завадського

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Ефективне сільськогосподарське виробництво є основою забезпечення продовольчої безпеки держави, задоволення населення країни високоякісними продуктами харчування в достатній кількості та різного асортименту. Нинішня аграрна структура, при якій збільшується концентрація земель агрохолдингів, які спеціалізуються на вирощуванні високорентабельних та монокультур переважно зернової та олійної груп, а виробництвом трудомісткої плодоовочевої та м'ясо-молочної продукції займаються дрібні особисті селянські господарства та фермери, є незбалансованою. Сільськогосподарська концентрація в такому вигляді не передбачає соціальний розвиток села, створення нових робочих місць, зниження цін на продукти харчування.

Розвиток сільськогосподарської кооперації в Україні дозволить використовувати переваги великого товарного виробництва і враховувати інтереси сільських товаровиробників, сприяючи відродженню селянина як господаря виробництва, реального власника засобів виробництва і виробленої ним продукції.

В Україні для успішної діяльності сільськогосподарських кооперативів сформовано достатнє нормативно-правове поле. Зокрема, це Закони України «Про кооперацію» [1], «Про сільськогосподарську кооперацію» [2], «Про споживчу кооперацію» [3], «Про кредитні спілки», Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку кооперативного руху та посилення його ролі в реформуванні економіки України на ринкових засадах». Крім того, Державна

цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р. та Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо активізації роботи з розвитку тваринництва» передбачають надання бюджетної підтримки особистим селянським господарствам, а також створенню і функціонуванню сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів із заготівлі, переробки та збуту продукції тваринництва, штучного осіменіння тварин, створенню й утриманню культурних пасовищ і суб'єктів малого підприємництва на селі.

Виробничий кооператив є юридичною особою, яка створюється громадянами з метою здійснення господарської діяльності на засадах підприємництва [4]. Основною причиною зниження кількості виробничих сільськогосподарських кооперативів є неможливість використовувати найману працю, що передбачено кооперативними принципами, закріпленими у законодавстві. Як наслідок, виробничому сільськогосподарському кооперативу важко реагувати на ринкову кон'юнктуру, зменшуючи чисельність працівників при низькому попиті та наймаючи додаткову робочу силу при зростанні ринку. Врешті, сільськогосподарський виробничий кооператив позбавляється перспектив подальшого існування і, як правило, або припиняє свою діяльність, або відбувається його реорганізація у певний вид господарського товариства.

Міжнародна Організація Праці вважає, що уряди країн-членів організації повинні: - полегшувати кооперативам доступ до служб підтримки для їх зміцнення, підвищення життєздатності як господарюючих суб'єктів, посилення їх потенціалу у створенні робочих місць і забезпеченість доходів населення; - створювати сприятливі умови для розвитку технічних, комерційних і фінансових зв'язків між усіма формами кооперативів та полегшити обмін досвідом між ними і співпрацю.

При цьому державна політика має сприяти доступу кооперативів до кредитування; виходу кооперативів на ринки; доступу кооперативів до програм громадських робіт, інших загальносуспільних програм [5].

В Україні існуючі організаційно-економічні та правові умови не сприяють розвиткові кооперативного руху на селі. Водночас об'єднання селян у

кооперативи сприятиме ефективній реалізації ресурсного потенціалу сільського господарства при збереженні робочих місць, соціальному розвитку сільських територій. Поряд зі зміцненням фермерства та крупнотоварного приватного виробництва необхідно розвивати кооперативний рух на селі, який має стати важливим фундаментом структурної перебудови сільського господарства. З цією метою необхідно здійснити наступне:

1. Міністерству аграрної політики та продовольства України розробити державну цільову програму підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні, у якій передбачити: державну підтримку членам сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу на етапах створення та становлення, а також при просуванні сільськогосподарської продукції на ринок; заходи щодо поліпшення матеріально-технічної бази обслуговуючих кооперативів; надання пільгових кредитів за схемами, що застосовуються для сільськогосподарських товаровиробників, під солідарну відповідальність членів кооперативу.

2. Закріпити, у першу чергу на рівні податкового законодавства, правовий режим визнання обслуговуючих кооперативів як неприбуткових організацій з метою уникнення подвійного оподаткування членів кооперативу, та послуг, що він надає. З цією метою необхідно внести зміни до ст. 157 Податкового кодексу України «Оподаткування неприбуткових установ та організацій», у якій включити обслуговуючий сільськогосподарський кооператив до переліку неприбуткових установ та організацій.

3. Міністерству аграрної політики та продовольства України спільно з Національною спілкою сільськогосподарських кооперативів України розробити інформаційно-просвітницький Інтернет-ресурс, який містив би нормативно-правову базу щодо створення та регулювання діяльності сільськогосподарських кооперативів, навчально-практичні матеріали, збірники та посібники з розвитку кооперативного руху на селі, інформаційні матеріали щодо вітчизняного та світового досвіду сільськогосподарської кооперації.

4. Міністерству аграрної політики та продовольства України спільно з обласними та районними державними адміністраціями, установами Національної академії аграрних наук та Сільськогосподарською дорадчою службою організувати на постійній основі тренінги, семінари та курси для керівників і працівників сільськогосподарських підприємств, фермерів, селян з метою підвищення кваліфікаційних знань про сільськогосподарську кооперацію, зміни нормативно-правового поля, що регулює їхню діяльність, особливості ведення бухгалтерського обліку та оподаткування членів кооперативу, механізми державної підтримки їх розвитку.

5. Прийняти Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань діяльності системи кредитної кооперації» (реєстр. № 2256), що дозволить передбачити на законодавчому рівні надійні механізми захисту вкладів членів кредитних спілок, підвищити якість державного регулювання їхньої діяльності.

Список використаних джерел:

1. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003 № 1087-IV // Голос України. – 2003. – №160. – 28 серпня.

2. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 № 469/97-ВР // Голос України. – 1997. – 13 серпня.

3. Про споживчу кооперацію: Закон України від 10.04.1992 № 2265-XII // Голос України. – 1992. – 9 травня.

4. Виробничим кооперативом є добровільне об'єднання громадян на засадах членства з метою спільної виробничої або іншої господарської діяльності, що базується на їх особистій трудовій участі та об'єднанні майнових пайових внесків, участі в управлінні підприємством та розподілі доходу між членами кооперативу відповідно до їх участі у його діяльності. Господарський кодекс України: Голос України – 2003. – № 49. – 14 березня.

5. Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація: Словник-довідник / За заг. ред. Р.Я. Корінця, М.П. Гриценка, М.Й. Маліка. – Львів: НВФ «Українські технології», 2010. – 160 с.

ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ КООПЕРАТИВНОЇ ФОРМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Коверзнев В. О.,

к. ю. н., доцент, доцент кафедри правового регулювання економіки

Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій Чернігівського
національного технологічного університету

В останні роки в Україні на вищому державному рівні почали приділяти увагу розвитку аграрної сфери економіки, яка має достатній потенціал у галузі виробництва сільськогосподарської продукції. Цьому сприяють як кліматичні умови так і величезні обсяги родючих земель сільськогосподарського призначення, які на теперішній час використовуються не достатньо ефективно.

На Всеукраїнському аграрному форумі, який проходив 14 липня 2014 р. в м. Києві, Прем'єр-міністр України А. П. Яценюк зазначив, що Україна має найкращий сільськогосподарський потенціал серед країн Європи та реальні можливості захопити світове лідерство з виробництва товарів продовольчої групи вже протягом наступних 10 років. У свою чергу, економічно розвинені країни світу, зокрема США, проявляють зацікавленість в розвитку співпраці з Україною в зазначеній сфері у вигляді поставки сільськогосподарської техніки та технологій, вкладення інвестицій у розвиток аграрного сектора економіки.

Прем'єр-міністр констатував, що діючи на ринку сільськогосподарської продукції великі державні підприємства та холдинги через високий рівень корумпованості та складну систему управління не здатні вирішити поставлені завдання, у зв'язку з чим висловив думку про те, що на сучасному етапі розвитку української економіки основними гравцями на аграрному ринку повинні стати невеликі приватні підприємства, які безпосередньо займаються виробництвом сільськогосподарської продукції [1].

Розвиток сільськогосподарської сфери економіки дозволить не лише наситити продовольством внутрішній ринок, а також й збільшити обсяги його

експорту, що забезпечить додаткові валютні надходження та стабілізацію валютного ринку України.

На переконання А. П. Яценюка, українські товаровиробники повинні взяти курс на експорт не сировини, а, насамперед, готової продукції, що потребує розвитку сектору економіки, який здійснює глибоку переробку виробленої сільськогосподарської продукції [1]. Таким чином, фактично в Україні проголошено курс на подальший розвиток системи кооперації, яка є невід'ємною частиною національної економіки.

Вказана ініціатива уряду знайшла підтримку і в регіонах. Зокрема, Департаментом агропромислового розвитку Чернігівської обласної державної адміністрації, вже наприкінці липня 2014 року, була розроблена «Програма підтримки малих форм господарювання в агропромисловому комплексі Чернігівської області на період до 2020 року», якою передбачено підтримку діючих сільськогосподарських кооперативів та сприяння створенню в області не менше п'яти нових кооперативів, із забезпеченням робочими місцями не менше ніж 125 осіб, що потребує виділення з обласного бюджету близько 41 млн грн.

За офіційними даними Департаменту агропромислового розвитку Чернігівської обласної адміністрації, у господарствах населення області виробляється близько 40% валової сільськогосподарської продукції, в тому числі 58% – продукції тваринництва та 32% – продукції рослинництва [2].

Наведені статистичні дані підтверджують, що сільське населення має значний потенціал у сфері виробництва сільськогосподарської продукції, який необхідно використати, надавши йому реальну можливість механізувати виробничі процеси та реалізовувати вироблену конкурентоспроможну продукцію.

Вищезазначене підтверджує актуальність наукової розробки питання розвитку малих форм господарювання в агропромисловому секторі, у тому числі й кооперативних, з метою підвищення ефективності їх діяльності,

вирівнювання конкурентного середовища в агробізнесі та забезпечення кооперативним організаціям можливість виходу на світові продовольчі ринки.

Для цього кооперативна форма господарювання потребує комплексного законодавчого забезпечення, в тому числі у сфері конкурентних відносин і зовнішньоекономічної діяльності, що є важливим чинником збільшення виробництва сільськогосподарської продукції, як наслідок цього, – підвищення доходів населення, забезпечення його зайнятості та самозайнятості, а також сталого розвитку сільських територій.

Питання підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва, до яких належать і кооперативні організації, на загальнодержавному рівні врегульовано Законом України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [3].

Відповідно до частини першої статті 3 цього Закону метою державної підтримки малого і середнього підприємництва є: формування конкурентного середовища та підвищення рівня їх конкурентоспроможності; стимулювання інвестиційної та інноваційної активності суб'єктів малого і середнього підприємництва; сприяння провадженню суб'єктами малого і середнього підприємництва діяльності щодо просування вироблених ними товарів (робіт, послуг) на внутрішній і зовнішній ринки; забезпечення зайнятості населення шляхом підтримки підприємницької ініціативи громадян.

Намічені цілі підлягають реалізації шляхом:

- 1) запровадження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, що відповідають критеріям, встановленим у податковому законодавстві;
- 2) залучення суб'єктів малого підприємництва до постачання продукції (робіт, послуг) для державних і регіональних потреб;
- 3) забезпечення фінансової державної підтримки малих і середніх підприємств шляхом запровадження державних програм кредитування, надання гарантій для отримання кредитів, часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами;

4) сприяння розвитку інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва;

5) сприяння спрощенню дозвільних процедур та процедур здійснення державного нагляду (контролю), отримання документів дозвільного характеру для суб'єктів малого і середнього підприємництва та скороченню строку проведення таких процедур;

б) впровадження механізмів сприяння та стимулювання до використання у виробництві суб'єктами малого і середнього підприємництва новітніх технологій, а також технологій, які забезпечують підвищення якості товарів (робіт, послуг) тощо [3, ст. 4].

Нажаль, норми Закону щодо основних напрямів державної підтримки малого і середнього підприємництва носять бланкетний характер і до цього часу не реалізовані в спеціальному законодавстві України, що вимагає його подальшого удосконалення.

Список використаних джерел:

1. Яценюк А. П. Виступ на Всеукраїнському аграрному форумі 14.07.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ru/~1/0/all/2014/07/13/329735>

2. Програма підтримки малих форм господарювання в АПК Чернігівської області на період до 2020 року, розроблена Департаментом агропромислового розвитку Чернігівської обласної державної адміністрації в липні 2014 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cg.gov.ua/index.php?id=160402&tp=0>

3. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 № 4618-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 3. – Ст.23.

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КООПЕРАЦІЇ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Лебеденко О.В.,

к.е.н., доцент кафедри менеджменту організацій

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Одне з центральних місць у системі сучасних пріоритетів розвитку сільського господарства України відводиться кооперації як засобу підвищення ефективності функціонування суб'єктів аграрного господарювання та покращення умов життєдіяльності сільських територій.

Необхідність розвитку кооперації в аграрній сфері обумовлена наступними чинниками:

- недоступність ринку для сільськогосподарських товаровиробників внаслідок його монополізації;
- диспаритет цін на промислову та сільськогосподарську продукцію, поширення діяльності посередницьких структур, які не враховують інтереси сільськогосподарських товаровиробників;
- потреба аграрних підприємств в дешевих кредитах, які могли б надавати кредитні кооперативи.

В європейських країнах кооперативний рух серед дрібних і середніх виробників є одним із дієвих інструментів їх сталого розвитку. Через систему кооперації виробник може отримати державну підтримку та доступ до кредитних ресурсів.

Аналізуючи тенденції розвитку кооперативного руху в Україні, слід зазначити, що в переважній частині регіонів українського села кооперативи знаходяться в зародковому стані. Головними причинами такого становища є:

- нестабільність політичних та соціально-економічних умов;
- слабкий рівень державної підтримки розвитку кооперації в аграрній сфері;
- недостатній рівень знань сільського населення щодо переваг кооперації;
- психологічна неготовність селян до кооперування.

Важливою ланкою аграрного виробництва є фермерські господарства, у діяльності яких існує ряд проблем: неможливість застосування у виробничих процесах новітніх технологій через відсутність належної кваліфікації та можливості інтенсифікації виробництва; низька рентабельність виробництва, пов'язана з великими витратами на одиницю вирощеної продукції; обмежені можливості для первинної обробки та зберігання зібраного врожаю.

Одним із основних напрямів підвищення ефективності підприємницької діяльності для фермерів є їх кооперація [2], що дозволяє за рахунок концентрації ресурсів наблизитися до оптимальних пропорцій. Крім того, в нинішніх умовах господарювання дрібним товаровиробникам доводиться конкурувати з потужними агрохолдингами, що актуалізує проблему розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні у різних її формах: виробничій, обслуговуючій, споживчій, закупівельно-збутовій, кредитній, оскільки заготівля, переробка та збут сільськогосподарської продукції в країні є значною мірою монополізованими [1].

Кооперація відіграє істотну роль і у розвитку соціальної інфраструктури на селі, сприяє створенню належних умов життя для селян. Незадовільний стан соціальної інфраструктури призводить до масового відтоку робочої сили з сільських поселень у міста. Створення ж кооперативів і забезпечення їх членів роботою є важливим шляхом вирішення цієї проблеми.

Для розвитку кооперації необхідні сприятливі умови. Провідну роль у їх формуванні має відігравати держава. Головні заходи державної підтримки розвитку кооперації в аграрній сфері повинні, насамперед, охоплювати: фінансово-кредитну підтримку, інформаційне, консультативне і методичне забезпечення діяльності кооперативів, підготовку кадрів [3, с. 40]. Зокрема, державна фінансово-кредитна підтримка має включати, з одного боку, заходи щодо стимулювання розвитку малих форм господарювання, що сприятиме розширенню соціальної бази кооперації, з іншого – самих кооперативів.

Кооперація не може набути достатнього поширення без формування інституційного середовища, орієнтованого на забезпечення трансформації

короткотермінових потреб дрібних сільгоспвиробників у їх стабільну економічну мотивацію [1]. Тобто довгострокова економічна вигода учасників кооперації від спільних дій має перевищувати рівень понесених ними трансакційних витрат. Тому важливим засобом активації сільськогосподарської кооперації має стати стимулювання конкуренції, яке пов'язано зі створенням сприятливих економічних умов для розвитку підприємництва. Це передбачає демонополізацію, дерегуляцію, децентралізацію, зменшення податкового навантаження, спрощення податкової системи тощо. Особливої важливості набуває недопущення надмірної концентрації землеволодінь, яка на сучасному етапі є великою проблемою і загрозою не тільки для українського села, але й для національної безпеки у цілому.

Отже, за умови створення відповідних умов, кооперація може стати основою для розв'язання економічних і соціальних проблем аграрних товаровиробників та покращення умов життя сільського населення.

Список використаних джерел:

1. Борщевський В.В. Сільськогосподарська кооперація: ринкові механізми розвитку / В.В. Борщевський, В.М. Магас // Економіка АПК. – 2014. – № 10. – С. 14-19.

2. Лебеденко О.В. Кооперація як засіб підвищення ефективності функціонування фермерських господарств / О.В. Лебеденко // Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., (29-30 жовтня 2015 р.), – Дніпропетровськ: Типографія «Стандарт» (ПП Бойко В.В.). – С. 88-90.

3. Самаріна І. Рух об'єднання виробників / І. Самаріна // Агробізнес сьогодні. – 2012. – № 1-2. – С. 40-41.

СКЛАДОВІ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ КО ОПЕРАТИВНИХ ВІДНОСИН В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Миронова Р.М.,

к.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту організацій

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Розвиток кооперації в аграрному секторі повинен сприяти зміцненню економічного потенціалу і соціального статусу приватних сільськогосподарських виробників, поліпшенню макроекономічних умов господарювання, створенню стимулів для росту обсягів товарної продукції і становленню на високому світовому рівні вітчизняного сільськогосподарського виробництва. Відродження і розширення сільськогосподарської кооперації може сприяти: захисту та реалізації економічних і соціальних інтересів населення за допомогою його самоорганізації і самодіяльності (тобто за рахунок його власних коштів), а також забезпеченню соціальної справедливості через зв'язок диференціації доходів і добробуту людей з результатами їх діяльності; мобілізації і включенню в господарський оборот земельних, трудових і матеріальних ресурсів, що не використовуються, особливо на первинних територіальних і господарських рівнях; організації інфраструктури, що обслуговує сільське господарство, яка інтегрує інтереси всіх учасників агропромислового процесу.

Система кооперативних відносин аграрного сектора економіки являє собою складне структурне утворення, що включає, по-перше, підсистеми саморегулювання і регулювання та, по-друге, субстанціональні і функціональні елементи. Крім того, у системі відносин виділяються три рівні функціонування: між кооперативом і суспільством у цілому, між членами кооперативу і самим кооперативом, між членами кооперативу.

Тому природно припустити, що і організаційно-управлінський механізм системи кооперативних відносин аграрного сектора складається з ряду ланок і

елементів, сукупність яких поєднується і взаємодіє по-різному на різних рівнях функціонування кооперативних відносин.

Як основу для обґрунтування організаційно-управлінського механізму кооперативних відносин аграрного сектора пропонуємо ввести три рівні аналізу його ланок і елементів: перший рівень - у цілому система кооперативних відносин аграрного сектора економіки; другий рівень - система взаємин кооперативу в цілому; третій рівень - система внутрішніх відносин кооперативу.

У господарському механізмі системи кооперативних відносин аграрного сектора виділяються наступні, тісно зв'язані і взаємодіючі між собою частини: планування, організаційна структура управління, ринкові методи господарювання і економічного стимулювання, комерційний розрахунок з відповідною системою інформаційного забезпечення. Значне місце серед елементів господарського механізму системи кооперативних відносин займають методи державного регулювання певних сфер кооперативних відносин аграрного сектора.

Економічний механізм роботи кооперативу, на нашу думку, являє собою систему його соціально-економічних відносин і зв'язків (функціональних), регламентів, нормативів і норм, що встановлюють ці відносини, а також методів їхнього практичного здійснення стосовно до конкретних умов господарської і фінансової діяльності. При цьому вся сукупність відносин і зв'язків кооперативу проявляється через відносини власності, відносини в процесі трудової діяльності, відносини розподілу і управління.

До регламентів, що застосовуються у кооперативі, відносяться законодавчі і інші нормативні акти: закони, кодекси, постанови, різного роду положення і статuti, методичні рекомендації, а також інші документи, розроблені на основі чинного законодавства.

Серед нормативів і норм для цілей практичного користування доцільно виділити три їхні групи: нормативи і норми витрат; нормативи і норми для обґрунтування обсягів виробництва і якості продукції; нормативи і норми

формування і розподілу доходу.

Підкреслимо, що як основний метод практичного перетворення в життя економічного механізму кооперативу повинен виступати комерційний розрахунок, дотримання принципів якого означає повне покриття видатків доходами, забезпечення рівня рентабельності, необхідного для здійснення розширеного відтворення за рахунок власних коштів, створення зацікавленості і відповідальності за кінцеві результати господарювання.

Для того, щоб наповнити реальним утримуванням новий статус сільськогосподарських підприємств кооперативного типу, необхідно привести у відповідність їх внутрішній організаційно-управлінський механізм, тобто систему відповідних форм і методів впливу.

Елементи організаційно-управлінського механізму кооперативу можливо поділити на дві групи: елементи саморегулювання на рівні кооперативу (формування і використання фондів; розподіл доходів; економічні взаємовідносини з державою, постачальниками, споживачами; економічне стимулювання підвищення якості продукції, обсягу реалізації) та елементи регулювання з боку держави (формування соціально-психологічних передумов розвитку кооперації, нормативно-правове забезпечення, податкова політика, фінансування, кредитування, соціальні гарантії, матеріально-технічне забезпечення, створення системи інформаційно-консультаційного забезпечення діяльності кооперативних організацій).

Важливим інструментом державної підтримки кооперації є її моніторинг, під яким слід розуміти цілісну систему збору та обробки інформації про діяльність як сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, так і органів державної влади, відповідальних за їх розвиток. Моніторинг забезпечує можливість своєчасно реагувати на можливі зміни і відхилення в процесі розвитку сільськогосподарської кооперації, що визначає пріоритетні напрями одержання допомоги з боку держави. Моніторинг є основою для прогнозування кооперативних процесів, яке передбачає наукове обґрунтування можливого стану розвитку кооперативних організацій, альтернативних шляхів та строків

досягнення цього стану, аналіз впливу державної підтримки на діяльність кооперативів та необхідності зміни умов для досягнення бажаного стану розвитку сільськогосподарських кооперативів в майбутньому.

Система сільської кооперації повинна являти собою багаторівневу кооперовану систему, із чітким розмежуванням функцій між окремими елементами і рівнями управління, а також обліковим забезпеченням, системою фінансової підтримки кожної ланки, підготовки кадрів, взаємодії з органами державної влади, внутрішнім і зовнішнім контролем, ліцензуванням. У цій системі збільшення фінансування пайовиків здійснюється за рахунок залучення кредитних ресурсів комерційних банків, державних гарантій, що дозволить їй ефективно працювати в сучасних умовах. Відповідно до пропонованої системи сільської кооперації першою, основною ланкою є первинні кооперативи товаровиробників і споживачів на території сільських населених пунктів, а також району, міста. Кожний член одного кооперативу може бути одночасно членом одного або декількох інших кооперативів. Другий рівень будуть представляти центри розвитку кооперації в районних управліннях сільського господарства. Ці центри будуть представляти інтереси первинних кооперативів, здійснювати зв'язок із громадськістю, взаємодіяти з органами державної влади і органами місцевого самоврядування, проводити моніторинг, надавати кооперативам консалтингову допомогу, розробляти і реалізовувати інтеграційний механізм взаємодії сільських товаровиробників з кооперативами і підприємствами, брати участь у створенні та організації діяльності кооперативів, розробляти і реалізовувати регіональну програму розвитку кооперації та інтеграції в АПК регіону.

У якості складових організаційного механізму виступають структурні, організаційно-адміністративні і інформаційні механізми. У сукупності вони мають властивість комплексності впливу, оскільки, будучи організаційними по характеру впливу вони носять одночасно риси економічного та мотиваційного механізмів і тому мають тісні взаємозв'язки з останнім.

УМОВИ РІЗНОМАНІТТЯ ФОРМ КООПЕРАЦІЇ ОСОБИСТИХ ПІДСОБНИХ ГОСПОДАРСТВ

Носулько Б.В.,

магістрант, магістерська програма «Менеджмент в кооперативах»,

факультет менеджменту і маркетингу

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

В останні роки спостерігається ріст числа товарних особистих підсобних господарств. Труднощі з реалізацією продукції призвели до виникнення стихійних продовольчих ринків, появи маси посередників, які привласнюють значну частину прибутку. Частка сільгоспвиробників у роздрібній ціні продукції становить усього 20-40%, а в розвинених закордонних країнах - 50%. В країнах з розвитом ринковою економікою знижується частка сільського господарства у вартості товару через досить низькі витрати сільськогосподарського виробництва та через більш високі витрати при переробці продукції, що пов'язано з якістю і рівнем переробки, розфасовки і пакування. В Україні ж у більшості випадків якість переробки не підвищується, а навпаки, знижується, але незважаючи на це, частка переробних підприємств у кінцевій ціні росте.

Особливі труднощі відчувають товаровиробники, що перебувають удалечині від ринків збуту, тому що транспортні видатки значно підвищилися у зв'язку з різким подорожчанням пально-мастильних матеріалів. Крім того, відбувається обмеження попиту на товарну продукцію з боку населення і, як слідство, зникнення внутрішньосільського ринку продовольства. Більшість власників особистих господарств змушені реалізовувати зроблену продукцію дрібними партіями, що значно знижує їхній прибуток. Істотну суму становлять різні платежі і збори на ринку.

Поряд із труднощами збуту надлишків зробленої продукції в сільській місцевості у власників особистих господарств існує і безліч інших проблем. Наприклад, обробка земельних ділянок. Збільшення земельних ділянок під

особисте подвір'я стримується неможливістю обробки великої площі землі.

Особисті господарства потребують допомоги в забезпеченні тварин кормами. При адміністративно-командній системі великі сільськогосподарські підприємства надавали працівникам корми для тварин. Зараз далеко не всі сільгоспдприємства взагалі утримують тварин. Тому виникають проблеми не тільки із забезпеченням тварин кормами, але й з наданням зооветеринарних послуг.

Поряд із цим у особистих господарств є і інші проблеми. Так, власники особистих господарств вкрай рідко беруть кредити в банках. Причини цього - небажання комерційних банків зв'язуватися з «бідними» клієнтами (адже в сільській місцевості найнижчий рівень оплати праці), а також відсутність у сільських жителів навичок звернення до кредитних установ. Багато сільських жителів займають кошти в родичів і знайомих. У цих умовах необхідне створення кредитних кооперативів, союзів, фондів підтримки малого підприємництва. У процесі створення кредитних кооперативів необхідно опиратися не тільки на досвід країн з розвинутою ринковою економікою, але і на досвід дореволюційної України, коли кредитна кооперація розвивалася досить успішно.

Кредитні кооперативи краще задовольняють потреби дрібних сільськогосподарських товаровиробників, чим банки і інші фінансові організації. Крім доступності для сільських жителів кредитні кооперативи мають і ряд інших переваг: швидкий розгляд заявок; участь членів кооперативу в управлінні його діяльністю, отже, доступність інформації про діяльність кооперативу; незалежність.

У багатьох регіонах сільське населення вже початок організовувати кредитні кооперативи. Однак на цей час вони видають тільки короткострокові кредити, довгострокові кредити видавати проблематично, тому що в сформованих економічних умовах дуже важко управляти ризиками. Кредитні кооперативи роблять своїм членам і інші послуги: займаються закупівлею товарів, вирішують проблему реалізації продукції, надають безкоштовні

консультації, роблять бухгалтерські і юридичні послуги, організують навчання власників господарств.

Проблему задоволення потреб сільського населення в агросервісних послугах необхідно вирішувати за допомогою створення різних організаційно-економічних форм обслуговування, розширення діяльності споживчої кооперації й стимулювання діяльності підприємств, особливо по реалізації власникам особистих господарств насінневого і посадкового матеріалу.

У результаті реформ, проведених у нашій країні, майже повністю зруйновані раніше сформовані вертикальні економічні зв'язки між підприємствами з виробництва, переробки та реалізації сільгосппродукції. Одним з виходів з положення, що створилося, є кооперування всіх учасників ланцюга просування продукції від виробника до споживача. У цей час створення кооперативних вертикальних структур можливо у формі споживчих кооперативів. У приміських районах промислових центрів особистих господарств поєднуються у тваринницькі товариства. Також особисті господарства поєднуються в кооперативи по виробництву овочів.

Таким чином, у реаліях сучасного миру все більшу значимість знаходять форми господарювання, що бережуть «соціальну тканину» суспільства. Досвід окремих країн свідчить, що до таких форм ставиться кооперація. Падіння обсягів сільськогосподарського виробництва, руйнування старих традиційних форм господарювання в ході реформ в Україні сильно загострили соціально-економічне становище особливо в сільській місцевості. Економічних умов для створення нових ефективних ринкових форм господарювання поки немає. Тому для забезпечення життєдіяльності сільського населення може використатися перехідна форма - кооперація. В умовах обмеженості ресурсів кооперація може розвивати нетрадиційні, але затребувані види діяльності, створювати і підтримувати робочі місця, знижувати соціальну напруженість у селі. Варто врахувати і той факт, що ця форма господарювання має багатий досвід у нашій країні, демонструє свою стабільність і здатність до самозбереження на всіх етапах свого становлення і розвитку.

ЧЛЕНСТВО В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ КООПЕРАТИВІ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ВИЗНАЧЕННЯ

Тропін В.В.,

к.ю. н., доцент кафедри менеджменту і права

Дніпропетровській державний аграрно-економічний університет

Членство у сільськогосподарському виробничому та обслуговуючому кооперативі є тією основною відмінною ознакою та фактором, який відрізняє вказані форми господарювання від інших різновидів господарювання в аграрному секторі економіки України. Воно організаційно об'єднує та пов'язує юридичних та фізичних осіб для досягнення поставлених цілей та виконання певних спільних завдань на добровільних засадах.

В той же час членство в сільськогосподарських кооперативах, як правове явище не знайшло належного правового регулювання в чинному законодавстві, що виражається зокрема в неоднаковому теоретико-правовому підході щодо визначення змісту поняття «членства» у різних видах сільськогосподарських кооперативів.

Сільськогосподарський кооператив, відповідно до ст. 1 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» визначено як юридичну особу, утворену фізичними та/або юридичними особами, які є виробниками сільськогосподарської продукції, що добровільно об'єдналися на основі членства для провадження спільної господарської та іншої діяльності, пов'язаної з виробництвом, переробкою, зберіганням, збутом, продажем продукції рослинництва, тваринництва, лісівництва чи рибництва, постачанням засобів виробництва і матеріально-технічних ресурсів членам цього кооперативу, наданням їм послуг з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування [1].

Виходячи з наведеного визначення, суб'єктами утворення сільськогосподарського кооперативу, провадження ним господарської діяльності, надання послуг є члени цього кооперативу, які об'єдналися на

засадах самоврядування. В той же час, нормативне визначення самого правового явища «член кооперативу» для різних видів сільськогосподарських кооперативів у чинному законодавстві наведено алогічно, безсистемно, без врахування особливостей правової природи самого явища, що не дозволяє визначитись з його характерними ознаками, а також механізмом забезпечення та реалізації права набуття членства в кооперативі.

Так, відповідно до ст. 6 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» членами сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу можуть бути виробники сільськогосподарської продукції - юридичні та/або фізичні особи, які зробили вступний і пайовий внески у розмірах, визначених загальними зборами кооперативу, дотримуються вимог статуту, мають право ухвального голосу та беруть участь у господарській діяльності кооперативу.

На відміну від вказаної форми об'єднання громадян, членами виробничого кооперативу можуть бути тільки фізичні особи, які виявили бажання об'єднатися для спільної виробничої діяльності на засадах обов'язкової трудової участі та внесли вступний внесок і пай у розмірах, визначених статутом кооперативу (ст.12 зазначеного закону).

Єдиною ознакою, що є притаманною обом правовим явищам, є лише внесення ними вступного та пайового внесків. Тобто в іншому, за логікою законодавця, правова природа членів сільськогосподарських обслуговуючого та виробничого кооперативів відрізняється. Так, з огляду на неоднаковий підхід законодавців до визначення характерних ознак для членів цих видів кооперативу, вбачається, наприклад, що члени сільськогосподарського виробничого кооперативу можуть не дотримуватися вимог статуту чи не мають права ухвального голосу, а член обслуговуючого кооперативу може вступати у кооператив поза бажанням, що суперечить принципу добровільності, юридично закріпленому в абз.2 ч.1 ст. 4 Закону «Про кооперацію» [2]. Це є правовим нонсенсом, оскільки принцип добровільності означає відсутність всякого примусу при вступі в члени кооперативу: членом кооперативу може стати лише той, хто заявить про це своє бажання [3, с.140].

Безумовно, враховуючи різні за природою форми сільськогосподарської виробничої та обслуговуючої кооперації, її вимоги щодо членства в них матимуть певні відмінності. Але, кардинально різний підхід до нормативного закріплення поняття членства в даних видах кооперації є істотним прорахунком законодавців.

Закон України «Про кооперацію» в якості членів кооперативу визначає громадян України, іноземців та осіб без громадянства, юридичних осіб України та іноземних держав, що діють через своїх представників, які внесли вступний внесок та пай у розмірах, визначених статутом кооперативу, додержуються вимог статуту і користуються правом ухвального голосу (ч.1 ст. 10 Закону). Таким чином, за логікою загального закону, що регулює кооперативні правовідносини, член будь-якого кооперативу повинен відповідати наступним характерним ознакам: 1) бути фізичною особою, незалежно від громадянства, або юридичною особою України та іноземних держав, що діють через своїх представників; 2) обов'язково внести вступний внесок та пай у розмірах, визначених статутом кооперативу; 3) додержуватися вимог статуту; 4) користуватися правом ухвального голосу. Згадані риси є істотними й визначальними, тобто базовими для будь-якої форми та виду кооперації.

В той же час, згідно приписів ч.2 ст.10 Закону України «Про кооперацію» для фізичної особи, що бажає стати членом кооперативу, встановлено додаткові умови - віковий та вольовий цензи, які виражаються у досягненні 16-річного віку і виявленні бажання брати участь у діяльності кооперативу. Дані умови, на нашу думку, обов'язково мають бути включені до визначення поняття «член кооперативу» та нормативно закріплені.

З огляду на це, вважаємо за доцільне внести зміни до ч.1 ст. 10 Закону України «Про кооперацію» й викласти її в новій редакції: «Членами кооперативу можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які досягли встановленого законом віку, юридичні особи України та іноземних держав, що діють через своїх представників, які виявили бажання брати участь у діяльності кооперативу, внесли вступний внесок та пай у розмірах,

визначених статутом кооперативу, додержуються вимог статуту і користуються правом ухвального голосу».

Зазначене вище дає підстави для проміжного висновку про те, що правові визначення як членів сільськогосподарських обслуговуючих так й членів сільськогосподарських виробничих кооперативів повинні відповідати базовим ознакам, притаманним правовому явищу «член кооперативу», наведеному у Законі України «Про кооперацію». Й можуть бути доповнені окремими ознаками, в залежності від специфіки форми кооперації, що визначається її природою та особливостями організації та здійснення.

Список використаних джерел:

1. Мартос Б. Теорія кооперації / Б. Мартос. – Подєбради: «Вид-во товариства при УГА» – Ч. 1, 1923. – 248 с.
2. Про кооперацію. Закон України від 10.07.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №5. – ст.35.
3. Про сільськогосподарську кооперацію. Закон України від 17.07.1997р. // Відомості Верховної Ради України. –1997. –№ 39. – ст.261.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ НА СТАДІЇ СТВОРЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ОБСЛУГОВУЮЧОГО КООПЕРАТИВУ

Тропін В.В.,

к.ю. н., доцент кафедри менеджменту і права

Кісіль Т.В.,

студентка напрямку підготовки «Менеджмент»

Факультет менеджменту і маркетингу

Дніпропетровській державний аграрно-економічний університет

Поступове формування ринкової економічної системи в Україні, з урахуванням кризових явищ у виробничий та банківській сферах, обумовлює потребу у зосередженні уваги на створенні та розвитку кооперативних відносин

в аграрному секторі економіки, як на найбільш перспективному напрямку підвищення добробуту сільського населення.

Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація займає суттєву частку в національних економіках багатьох країн. Досвід економічно розвинутих зарубіжних країн, зокрема Канади та держав-членів ЄС, свідчить що в них досить широко використовуються різні інструменти та комунікаційні стратегії, спрямовані на створення та розвиток кооперативів. Це обумовлено дієвістю механізмів підвищення ефективності маркетингової та збутової діяльності дрібних виробників через створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (далі - СОК), які, за рахунок особливої організації діяльності, дозволяють своїм членам зменшити витрати на окремих ланках маркетингового ланцюга просування сільськогосподарської продукції до її споживачів.

Сільськогосподарський кооператив, відповідно до ст. 1 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», є юридичною особою, утвореною фізичними та/або юридичними особами, які є виробниками сільськогосподарської продукції, що добровільно об'єдналися на основі членства для провадження спільної господарської та іншої діяльності, пов'язаної з виробництвом, переробкою, зберіганням, збутом, продажем продукції рослинництва, тваринництва, лісівництва чи рибництва, постачанням засобів виробництва і матеріально-технічних ресурсів членам цього кооперативу, наданням їм послуг з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування [5].

Створення ж СОК неможливо без формування певної системи менеджменту, під яким розуміється процес планування, організації, приведення в дію та контроль організації з метою досягнення координації людських і матеріальних ресурсів, необхідних для ефективного виконання завдань. Менеджмент пронизує всю організацію, торкається практично всіх сфер її діяльності [1, с.13-14].

Стадія створення СОК є початковою, але найбільш складною стадією діяльності даного виду суб'єктів господарювання, оскільки норми чинного

законодавства: Цивільного та Господарського кодексів України, Законів України «Про сільськогосподарську кооперацію», «Про кооперацію» є недосконалими, а в частині, що стосується створення та реєстрації юридичних осіб, такими, що не відповідають приписам Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців».

Оскільки однієї з найважливіших функцій менеджменту є створення умов, необхідних для подальшого успішного функціонування суб'єкта господарювання, основним принципом і орієнтиром формування системи менеджменту на стадії створення СОК є саме успішне невілювання впливу ризикованих ситуацій, з урахуванням недосконалості законодавства, у певний час та у довгостроковому періоді, зокрема ситуацій, пов'язаних з можливою відмовою у державній реєстрації СОК як юридичної особи або як неприбуткової організації.

Усунення зазначених негативних явищ, як елемент менеджменту, можливо шляхом правильного оформлення документів СОК: установчих, нормативних, а також документів, що подаються для державної реєстрації у відповідні органи державної реєстрації.

Так, ми вважаємо, що примирний Статут СОК, затверджений Наказом Міністерства аграрної політики України від 26.06.2003 р. №191 [3], є недосконалим, й не відповідає приписам Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», а також Податковому кодексу України, в частині визначення ознак неприбуткової організації. Зокрема, зазначення в ньому п.20.2, який передбачає можливість розподілення доходу Кооперативу після сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), погашення заборгованості та покриття збитків на кооперативні виплати, виплати (нарахування) на паї або використання іншим чином відповідно до рішення загальних зборів, трактується органами Державної фіскальної служби України як такий, що суперечить п.п. 133.4.1. п. 133.4. ст. 133 Податкового кодексу України [2]. Це, у свою чергу, унеможлиблює реєстрацію СОК як неприбуткової організації.

Усунення зазначеного негативного аспекту можливо шляхом викладення Статуту у власній редакції, де дане положення буде виключеним. В той же, час після реєстрації СОК як неприбуткової організації можливо, на підставі рішення загальних зборів членів СОК, внести зміни до Статуту і включити до нього зазначений припис. Іншим виходом може бути встановлення порядку розподілення доходу Кооперативу лише рішенням загальних зборів СОК й фіксуванням його у відповідному протоколі зборів без включення до Статуту.

Як елемент менеджменту при створенні СОК необхідно передбачити й проведення роз'яснювальної роботи щодо даної ситуації серед засновників СОК.

Недоліками менеджменту на стадії створення СОК є неналежне оформлення протоколу установчих зборів, що є підставою для державної реєстрації СОК. Зокрема, оскільки зазначений документ є наслідком волевиявлення усіх засновників СОК, він повинен підписуватися не лише головою установчих зборів та секретарем, але й містити підписи усіх засновників СОК. В разі, якщо кількість засновників СОК є істотною (більш 10 осіб), протокол зборів може підписуватися головою та секретарем зборів, але до нього повинен додаватися реєстр голосування, за аналогією з голосуванням у товаристві з обмеженою відповідальністю. В реєстрі голосування повинні зазначатися данні про особу засновника (прізвища, ім'я, по батькові, паспортні та реєстраційні дані, індивідуальний податковий номер), номери або зміст питань, що розглядалися на зборах, наслідки голосування по ним, та проставлятися власноручний підпис кожного з засновників.

Недодержання даного порядку матиме наслідком відмову у державній реєстрації СОК з боку посадових осіб органу державної реєстрації.

При проведенні установчих зборів щодо створення СОК варто отримати від кожного засновника також й заяву про вступ до членів СОК, як власноручно підтвержене його волевиявлення на участь у діяльності СОК та отримання від останнього відповідних послуг, передбачених Статутом. Ця вимога кореспондується з одним з основних принципів діяльності даного виду

суб'єктів господарювання - принципом членства. Крім того, для дотримання ознак неприбутковості СОК, варто щоб послуги ним надавалися лише його членам (асоційованим членам). Автоматичне включення засновника СОК до його членів чинним законодавством не передбачено.

Список використаних джерел:

1. Байбакова О.С. Сучасний погляд на педагогічний менеджмент / О.С. Байбакова// Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2014. – вип.13. – с.13-16.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. // Голос України. - 04.12.2010. –№ 229.
3. Про затвердження примірних статутів сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу. Наказ Міністерства аграрної політики України від 26.06.2003 р. №191. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://minagro.gov.ua/ministry?nid=11261>
4. Про кооперацію. Закон України від 10.07.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 5. – ст.35.
5. Про сільськогосподарську кооперацію. Закон України від 17.07.1997 // Відомості Верховної Ради України. –1997. –№ 39. – ст.261.

ОСНОВНІ ЕТАПИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ТА РОЗВИТКУ КООПЕРАТИВІВ АГРАРНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Халатур С.М.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів та банківської справи

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Аграрна реформа в Україні має спрямовану структурну перебудову агропромисловою комплексу, удосконалення якого є функціонально-компонентної територіальної структур, збалансування усіх його галузей, підвищення продуктивності та економічної ефективності використання

аграрно-ресурсного потенціалу, стабільне нарощування виробництва агропромислової продукції, розв'язання продовольчої проблеми, насичення внутрішнього і зовнішнього ринку продовольчими товарами, поступовий перехід до ринкової економіки. Вона ще передбачає реформування земельних і майнових відносин, розвиток багатокладної економіки, комплексування, комбінування, кооперування виробництва, поглиблення зовнішньоекономічної діяльності в галузі АПК, удосконалення цінової, рентної, податкової та страхової політики, підвищення рентабельності і доходності господарств. Отже, аграрна політика в Україні повинна охоплювати цілий комплекс проблем, які за своєю дуже великою складністю, масштабністю та глобальністю не мають собі рівних у світовій практиці [1].

Головне завдання аграрної реформи в тому, аби з допомогою організаційно-господарських, економічних, нормативно-правових та інших заходів перетворити сільське господарство у високоінтенсивну, індустріалізовану і високорентабельну галузь сільськогосподарського виробництва, здатну виробляти достатню кількість продукції для забезпечення населення у продуктах харчування, промисловості - в сировині, а зовнішньої торгівлі в експортних товарах.

У минулому, до колективізації, Україна мала дуже славу кооперативну історію. Досвід кооперації в дореволюційній і довоєнній історії розвитку сільськогосподарства може бути з великим успіхом використаний сучасних умовах здійснення аграрної реформи. Однак для цього необхідно з'ясувати економічну суть кооперації і дати їй визначення як економічної категорії. Виходячи із лєнінською поняття кооперації, радянські економісти-аграрники трактували її як повне усупільнення виробництва, а кооперування сільськогосподарства як усупільнення праці селян. Оцінюючи теоретичні дослідження сучасних економістів-аграрників і зводячи воедино всі характеристики в одне визначення стосовно деяких умов сільськогосподарського виробництва, кооперацію слід розглядати як процес добровільного об'єднання селян, сільськогосподарських підприємств, що мають спільні економічні інтереси і

погоджуються співпрацювати для реалізації цих інтересів. Кооператив є не чим іншим, як кооперативним утворенням, оскільки його члени утворюють організацію, не втрачаючи при ньому своєї самостійності.

Основними фундаментальними, і найбільш вигідними, принципами на базі яких може розвиватися сільськогосподарська кооперація, можна назвати наступні: єдність і злагода, поєднання індивідуальних і колективних зусиль та взаємодопомога в реалізації спільної мети і стратегічних цілей; економічний ефект, тобто одержання певного зиску і матеріальної вигоди на основі кооперації, без якої їх одержання неможливе; повна демократія, що в контексті розвитку кооперації означає особливий і своєрідний порядок відпрацювання, прийняття і виконання управлінських рішень; справедливість, яка знаходить своє відображення у системі розподілу продукції і доходів відповідно до участі в діяльності свого кооперативу і вкладеного капіталу: свободу, тобто виключно добровільний характер участі у кооперації, незалежність і забезпечення права вибору для її учасників; відповідальність, яка полягає в тому, що кожний учасник кооперативу бере на себе відповідні зобов'язання і відповідальність за результати господарської і комерційної діяльності; освіта, високий професіоналізм, турбота кооперативної організації про високий рівень кваліфікації компетентності та інформованості кожного члена кооперативу. Виходячи з основних концептуальних положень кооперації, необхідно будувати державну кооперативну політику, яка повинна бути спрямована на удосконалення організації сільськогосподарського виробництва, підвищення його економічної ефективності, конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішніх ринках та збільшення виробництва ва продукції землеробства і тваринництва. Сільськогосподарський виробничий кооператив розглядається як юридична особа, утворена шляхом об'єднання фізичних осіб, які є сільськогосподарськими товаровиробниками, для спільного виробництва продукції сільського, лісового, рибного господарства на засадах обов'язкової трудової участі у процесі виробництва [2].

Перспективним напрямом розвитку сільськогосподарських кооперативів є процеси їх вертикальної інтеграції за структурою управління горизонтальної інтеграції, за сферами впливу, асортиментом надання послуг. З цих позицій пропонуються наступні напрями організації кооперативів чи кооперативних об'єднань в АПК.

Важливою проблемою в умовах фінансової кризи є пошук фінансів для розвитку нових форм господарювання та створення власних фінансових фондів на кооперативній основі. В цьому аспекті перспективним для умов України слід вважати створення об'єднань /спілок/ кооперативів з метою формування спільних фінансових джерел для розвитку первинних сільськогосподарських кооперативів і їх раціонального використання.

Отже, оновні напрями дослідження стану та розвитку кооперативів аграрної сфери в умовах сучасних інтеграційних процесів передбачає найбільш типовий шлях для створення регіональних кооперативних спілок, об'єднань, кредитних спілок, основною метою яких є інтеграція фінансів, створення належних умов для самофінансування і ефективного розвитку його членів. Подібні форми створення фінансово-кредитних кооперативів, які спеціалізуються на наданні послуг аграрним структурам, функціонують у багатьох країнах світу. У США, наприклад, добре відома роль системи сільськогосподарського кредиту /ССК/, яка є постачальником кредитних ресурсів американським фермерам і побудована на принципах кооперативної організації і управління власністю. За організаційною структурою ССК являє собою кооператив, де власниками системи виступають її члени, які водночас можуть бути і кредиторами. При цьому розроблені певні умови і правила надання кредитів ССК у відповідності з обсягом користування і послугами. Слід відзначити, що ССК успішно функціонує в США понад 90 років. За цей період у структурі і управлінні ССК відбулися істотні зрушення, викликані змінами на фінансових та сільськогосподарських ринках. Однак незмінними залишились принципи кооперативної організації. При цьому на всіх етапах розвитку цієї організації незмінним залишився статус підприємства.

Список використаних джерел:

1. Гриценко О.І. Механізм створення кредитної кооперації\ О.І. Гриценко // Вісник Сумського національного аграрного університету.- 2004. №2.-С. 63-68.
2. Дадашев Б.А. Кредитні кооперативи в Україні: проблеми й перспективи розвитку [Текст] / Б.А. Дадашев // Вісник Української академії банківської справи. - 2001. - № 1(10). - С. 22-24.

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ В УКРАЇНІ

Черненко Л.Б.,

викладач облікових дисциплін

*«Ірпінський економічний коледж» Національного університету біоресурсів і
природокористування України*

Сьогодні успіх господарської реформи залежить від розвитку багатоукладності та конкуренції різних форм господарювання. Складовою такої багатоукладної системи має стати сільськогосподарська кооперація (виробнича й обслуговуюча), яка допоможе сільськогосподарським товаровиробникам протистояти посередницькому бізнесу, отримати ефект не тільки від виробництва, а й від його обслуговування, переробки та збуту продукції. Адже кооператив, з одного боку, це підприємство, що виконує певні бізнесові функції, керуючись економічними інтересами своїх клієнтів-власників, а з іншого, - це соціальне утворення, в якому ті, хто кооперуються, знаходять для себе соціальний захист, задовольняючи свої економічні інтереси.

Доцільність організації в Україні виробничих кооперативів пов'язана з необхідністю концентрації земельних ділянок з метою отримання ефекту від створення умов для раціонального використання земельних угідь, застосування сучасних технологій, вирішення соціальних питань, зокрема, питання працевлаштування на селі, збереження сільських територій. Адже приватно-

орендні підприємства і господарські товариства відмовляються від низькорентабельних та збиткових галузей, для яких характерна висока трудомісткість, у результаті чого на селі зростає безробіття.

Найбільш поширені кооперативи з обслуговування селянських та дрібних фермерських господарств, що надають допомогу при обробці земельних ділянок, заготівлі і збуту продукції, з постачання матеріально-технічних засобів, ветеринарного обслуговування господарств та ін. [1].

Подальше створення обслуговуючих кооперативів в Україні в умовах низької конкурентоспроможності сільгосппродукції дасть змогу захистити інтереси товаровиробників шляхом вирішення питань переробки і збуту продукції, постачання мінеральних добрив, насіння, сільгосптехніки, технічного обслуговування тощо. Завдяки обслуговуючим кооперативам сільгоспвиробники зможуть виходити на ринок та контролювати збут власної продукції, зменшуючи тим самим кількість посередників.

Таким чином, можна стверджувати, що сільськогосподарська кооперація має хороші перспективи, оскільки сприяє розвитку вертикальної інтеграції та витісненню з продовольчого ринку частини посередників, чим забезпечує вищі доходи дрібних товаровиробників, сприяє створенню додаткових робочих місць, допомагає протистояти конкурентам тощо. Проте для успішного розвитку кооперації потрібна значно потужніша державна підтримка, важливими напрямками якої має стати фінансова підтримка, розробка і реалізація спеціальних державних програм.

Стратегічним напрямом у розвитку кооперування повинно стати створення кооперативів за участю сільськогосподарських підприємств та науково-дослідних установ. Це, з одного боку, розширить можливості сільгосп підприємств щодо застосування у сільгоспвиробництві високоврожайних культур рослин, елітного насіння та високопродуктивних порід тварин, з іншого, - дозволить науково-дослідним інститутам мати практичну експериментальну базу для випробовування і впровадження винаходів, використовуючи територію сільгосп підприємства.

Однак важливо не допустити перетворення кооперативів у монополістичні структури. Кооперативні формування повинні створити на ринку конкурентне середовище, сприяти збереженню сільських територій, відродженню великого товарного виробництва, випуску конкурентоспроможної продукції, забезпечити зайнятість і належні умови життя селян. Поряд з ними мають розвиватися й інші господарські структури. Проте акцент має робитися на великі господарства, в т. ч. великісільськогосподарські кооперативи, які мають переваги перед дрібними товаровиробниками через можливість застосовувати високопродуктивну техніку, прогресивні технології, володіють більшими фінансовими і матеріальними ресурсами, створюють кращі умови праці та відпочинку для своїх працівників, у них нижча собівартість продукції і вища конкурентоспроможність, вони мають можливість зберігати, частково переробляти і реалізовувати продукцію. Для реалізації цих переваг їм потрібні і більші обсяги землекористування, щоб окупити високопродуктивну техніку і наукові технології.

Проте на сьогодні діяльність не всіх великих господарських структур сприяє розвитку аграрного сектора та сільських територій. Йдеться про виникнення і поширення в Україні аграрних холдингів.

Вітчизняні агрохолдинги можна поділити на дві групи: "портфельні" та профільні. До першої групи належать компанії, які скуповують збанкрутілі або економічно слабкі підприємства, аби потім їх вигідніше перепродати. Профільні агрохолдинги прагнуть створити замкнутий цикл виробництва та продукувати великі обсяги сільгосппродукції на засадах глибокої інтеграції (наприклад, "Нібулон", "Мрія" та ін.) [2].

Передумовами становлення аграрних холдингів в Україні стали недосконалі земельні відносини, дешева робоча сила, відсутність жорсткої конкуренції в галузі, перспективність сільськогосподарського виробництва, рентабельність якого з роками буде тільки зростати.

Ці вертикально-інтегровані структури концентрують у своїх руках великі земельні масиви, часто в різних регіонах, та спеціалізуються на вирощуванні

високорентабельних сільськогосподарських культур. При цьому вони фактично не цікавляться тваринництвом, ведуть виснажливе землеробство, не дотримуються сівозмін, не займаються переробкою сировини на місцях ведення сільськогосподарського виробництва. Крім того, маючи більші технічні та фінансові можливості, вони витісняють з ринку оренди землі частину сільськогосподарських підприємств і фермерських господарств, внаслідок чого на селі зростає безробіття, не відбувається фінансування сільської інфраструктури. Це пов'язано з тим, що аграрні холдинги, на відміну від сільськогосподарських підприємств, не сплачують податків до місцевих бюджетів, їх сплачує головна структура за місцем реєстрації. Тому необхідно вирішити питання, пов'язані з розмірами їх землекористування, та можливості їх залучення у тваринницьку галузь. Тобто необхідно спрямувати їх подальший розвиток у сільськогосподарське виробництво та надати перевагу поширенню кооперативів як їх альтернативи. Така позиція не суперечить досвіду розвинених країн, де провідна роль в організації великого товарного виробництва належить не приватному капіталу, а державі, яка стимулює виробників до об'єднання [4].

Отже важливою складовою стратегії розвитку аграрного сектора України має стати сільськогосподарська кооперація, яка повинна створити на ринку конкурентне середовище, сприяти відродженню великого товарного виробництва, залученню інвестицій в аграрний сектор, забезпечити зайнятість селян з врахуванням їх інтересів, сприяти збереженню сільських територій. Слід розвивати й інші форми господарювання, сприяти посиленню в аграрному виробництві процесів регіональної спеціалізації та інтеграції як взаємовигідних форм співпраці учасників ринку, розвитку та управління агропромисловим виробництвом.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В.Г.Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: монографія / В. Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2005. – 292 с.

2. Данкевич А.Є. Передумови та основні принципи розвитку агрохолдингів / А.Є. Данкевич // Економіка АПК.– 2011. – № 5. – С. 139-147.

3. Інноваційнадіяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: монографія / П.Т. Саблук, О.Г. Шпикуляк, Л.І. Курило та ін. – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 706 с.

КООПЕРАЦІЯ І ПІДПРИЄМНИЦТВО: ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА ВІДНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК

Шульський А.М.,

к.е.н., асистент

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького

Відновлення кооперації в Україні почалося ще в надрах колишньої соціалістичної системи, коли в Радянському Союзі було прийнято низку нормативно-правових актів щодо розвитку кооперативного руху (кінець 80-х років минулого століття). Наступним важливим кроком у розвитку кооперації на селі було прийняття у 1997 р. Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» [1, с. 25-38], основні складові якого, їх суть представлені в табл.

Таблиця

Основні складові Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», їх зміст і суть [1, с. 25]

№ н/п	Основні поняття	Їх зміст і суть
1	Сільськогосподарська кооперація	Система сільськогосподарських кооперативів, об'єднань, створених з метою задоволення економічних потреб членів кооперативу
2	Сільськогосподарський кооператив (далі кооператив)	Добровільне об'єднання фізичних і юридичних осіб (далі членів) в іншу юридичну особу на засобах членства, об'єднання пайових внесків.

		Участь у спільній сільськогосподарській виробничій діяльності та обслуговування переважно членів кооперативу
3	Сільськогосподарський виробничий кооператив	Підприємство створене для спільного виробництва продукції сільського, рибного, лісового господарства, з обов'язковою трудовою участю в його діяльності
4	Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив	Підприємство, створене для здійснення обслуговування переважно членів кооперативу на засадах взаємодопомоги та економічного співробітництва
5	Об'єднання (асоціація, спілка), сільськогосподарських кооперативів (далі об'єднання)	Формування, засноване кооперативами на засадах членства і добровільності для спільного здійснення будь-якої не забороненої законодавством діяльності, пов'язаної із сільськогосподарським виробництвом і захистом економічних інтересів кооперативів
6	Член кооперативу	Фізична або юридична особа, яка зробила вступний і пайовий внески в розмірах, визначених статутом кооперативу, визнає принципи і цілі, дотримується вимог його статуту і користується правом ухвального голосу в кооперативі
7	Асоційований член кооперативу	Фізична чи юридична особа, що зробила пайовий внесок і користується правом дорадчого голосу в кооперативі

Деталізація наведеної інформації зумовлена тим, що ті особи, які тією чи тією мірою мають стосунки до створення кооперативних структур, їх функціонування, не завжди вникають у суть і зміст ключових понять, що становлять основу діяльності кооперативів.

З'ясовуючи основні складові згаданого закону, важливо побачити взаємозв'язки між кооперацією і підприємництвом, визначити мету кооперативів, взаємовідносини держави з кооперативами тощо. У Законі

України «Про сільськогосподарську кооперацію» зазначено, що:

– за цілями, завданням і характером діяльності кооперативи поділяються на виробничі та обслуговуючі;

– виробничі кооперативи здійснюють господарську діяльність на засадах підприємництва з метою отримання доходу;

– обслуговуючі кооперативи, здійснюючи обслуговування членів кооперативів, не ставлять за мету отримання прибутку [1, с. 26].

Отже, в законі чітко зазначено, що виробничі кооперативи є структурами підприємницького типу і мета їх діяльності полягає в отриманні прибутку. Обслуговуючі кооперативи не є такими і метою їх функціонування не є прибуток, а рівень обслуговування тих суб'єктів господарювання, які їх створили. Однак, з іншого боку, вони мають опосередкований стосунок до аграрного підприємництва. І це зумовлено тим, що ці кооперативи своєю обслуговуючою діяльністю створюють сприятливі умови для одержання прибутків тими підприємствами, які їх створили.

З огляду на напрями нашого дослідження слід ще звернути особливу увагу на одну важливу складову Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», а саме: на взаємовідносини держави і кооперативів. Ці аспекти у конкретизованій формі відображено у розділі IX «Держава і кооперативи», в якому зазначено, що:

– держава гарантує дотримання прав і законних інтересів кооперативів(об'єднань) та їх членів, максимально сприяє розвитку і зміцненню господарської самостійності кооперативів;

– контроль за окремою діяльністю кооперативів (об'єднання) здійснюють відповідні органи державної влади в межах своєї компетенції;

– збитки, завдані кооперативу (об'єднанню) внаслідок виконання вказівок органів державної влади або їх посадових осіб, що порушують права кооперативу (об'єднання), підлягають відшкодуванню цими органами [1, с. 36].

Отже, деталізоване дослідження деяких складових Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» дає змогу повною мірою стверджувати, що

між державою, кооперацією, підприємництвом, кооперативами існують тісні взаємозв'язки. Кінцевою метою цих взаємовідносин є підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, яку значною мірою забезпечує результативна підприємницька діяльність в аграрній сфері.

Врахування цих аспектів, на наше переконання, дасть змогу результативніше розвивати кооперацію на селі, що є архіважливою умовою для ефективного ведення аграрного підприємництва на перспективу в Карпатському регіоні. Водночас зауважимо, що суб'єкти господарювання у сільськогосподарському виробництві в досліджуваному регіоні майже всі належать до середніх і малих підприємств, для яких кооперація відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного їх розвитку. З цього приводу можна повністю погодитися з твердженням М.І. Туган-Барановського про те, що кооператив – це одна з форм господарської самооборони трудящих [3, с. 221].

Щодо конкретизації стану розвитку кооперативів у Карпатському регіоні взагалі і у Львівській області зокрема, то можна сказати, що кооперативний рух у сучасних умовах ще не набув масовості у своєму розвитку. Зокрема, у Львівській області за останні роки було зареєстровано 56 кооперативів, у тому числі 5 виробничих і 51 сільськогосподарський обслуговуючий кооператив. Щодо їх функціонування: 22 із загальної кількості сільськогосподарських кооперативів здійснюють господарську діяльність сезонно; 20 – не здійснюють господарської діяльності (основна причина полягає в низькому рівні матеріально-технічної бази, обмаль власних коштів та недостатня фінансова підтримка держави), а 9 із них тільки зареєстровані.

Поряд з цим становить неабиякий інтерес дослідження кооперації у процесах розвитку аграрного бізнесу на перспективу. У цих напрямках на Львівщині є деякі напрацювання. Зокрема в області реалізовується за підтримки уряду Канади проект «Покращення конкурентоздатності молочного сектору України», який передбачає поєднання інтересів сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів і дрібних виробників у вирішенні питань, пов'язаних з якістю молочної продукції та підвищенням її конкурентоздатності.

Для координації цих дій створено обласне об'єднання обслуговуючих кооперативів «Рівноправність», до складу якого увійшло дев'ять кооперативів, мета діяльності чотирьох із них – надання послуг місцевим громадам зі збору та охолодження молочної продукції.

Для відродження кооперації в сучасному аграрному секторі економіки, підвищення її ролі в системі аграрного підприємництва повинні розвиватися матеріальні й духовні аспекти кооперативного руху. Для досягнення цього слід посилювати вплив держави на розвиток кооперації в процесах здійснення підприємницької діяльності на селі. При цьому особливу увагу слід сконцентрувати на використанні важелів економічного спрямування.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Просільськогосподарську кооперацію» / Сільськогосподарська кооперація в Україні. Законодавчі акти і нормативно-методичні документи (1991-1998) / За ред. М. В. Зубця. Упоряд.: М. Гладій, Р. Шмідт. – Київ – Львів, 1998. – 257 с.

2. Закон України «Про підприємництво» / Аграрна реформа в Україні; 1990-1996: Законодавчі акти і нормативно-методичні документи / За ред. В.В.Зубця. – К.: Знання, 1996. – С. 102-112.

3. Туган-Барановский М.И. Социальные основы кооперации / М.И. Туган-Барановский. – М.: Экономика, 1989. – 496 с.

ГАЛИЦЬКЕ ДУХОВЕНСТВО І КООПЕРАЦІЯ: НАДБАННЯ І СУЧАСНІСТЬ

Шульський М.Г.,

д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького

Кооперативний рух у Галичині в ХІХ і на початку ХХ століття характеризувався специфічними особливостями його розвитку, а саме: активною участю у цих процесах духовенства, особливо греко-католицького

спрямування. До речі зауважити, «що перший кооператив в Україні був зареєстрований 6.X.1966 р. у м. Харкові. В його організації активно брали участь професори, що читали курс лекцій по кооперації» [1, с. 75]. Наступною кооперативною структурою вважалось створення кооперативного товариства у м. Полтаві у 1869 р. А як у Галичині? В енциклопедичних виданнях з цього приводу зазначено, що в «Галичині перші кооперативи почали виникати після 1873 р., коли було видано австрійський закон, що дозволяв відкривати товариства явочним порядком. Перше українське споживче товариство «Народна торгівля» була відкрита у м. Львові у 1883 р.» [2, с. 203].

Поряд з цим, деталізоване вивчення основ формування галицької кооперації дозволяє внести певні корективи у вищенаведену інформацію. Підставою цих уточнень є діяльність на кооперативній ниві священика Івана Наумовича (1826-1891), уродженця с. Кізілів (тепер Кам'яно-Бузький район Львівської області). За словами дослідника його життя і діяльності Р. Пастушенка: «Іван Наумович – предтеча українського кооперативного руху в Галичині, людина, яка своєю діяльністю створила тривке підґрунття для досягнення важливих господарських цілей» [3, с. 14]. Так в чому полягають ці господарські цілі? Перш за все це те, що «У 1868 р. в м. Коломиї ним було засновано перше в Галичині пасічницьке товариство. Він написав ряд статей про бджільництво, а пізніше видав книжку «Катехизисъ пчеловодства» (1876) [3, с. 24]. Отож, друге кооперативне товариство в Україні було засновано не в м. Полтаві (1869), як стверджується, а в Галичині (1868), тобто ще задовго до створення товариства «Народна торгівля» (1883 р.).

Не тільки в датах створення кооперативних структур на різних територіях України, які входили в склад різних імперій: Російської і Австро-Угорської, характеризується специфічність розвитку кооперативного руху, але і іншими не менш важливими ознаками. Насамперед, привертає увагу статус організаторів кооперативних структур. Так скажімо, якщо в Харкові засновано кооператив світськими людьми і в його діяльності брали участь «професори, що читали курс лекції по кооперації», то в Галичині перше пасічницьке

товариство організував священник І. Наумович, який навіть «видав книжку» «Катехизисъ пчеловодства».

Узагальнюючи сказане, цілком закономірно постає питання, чому саме священники в Галичині були організаторами розвитку кооперативного руху? Відповідь криється у багатьох складових, адже духовенство приймало участь не тільки в кооперації, але і при розв'язанні інших важливих проблем суспільних відносин. Отож, звернемо увагу на деякі із них, а саме:

– патріотичністю галицького духовенства. Священники жили серед народу, служили йому, допомагаючи простому люду вирішувати ті чи ті складні життєві питання його, насамперед серед селян;

– серед інтелігенції галицького краю у XIX і початку XX століття найбільшою складовою були священнослужителі. Дорога галицькому люду у сфери інтелігенції проходила саме через навчання у духовних закладах: бурсах, семінаріях, академіях. Одержуючи сан священника на тій чи тій парафії, вони проводили не тільки душпастирську діяльність, але посвячували свої знання на вирішення інших важливих питань галицького села;

– духовенство Галичини все-таки здійснювало свою діяльність у конституційній Австро-Угорській монархії, в якій права громадян в деякій мірі були захищені статтями конституції. На жаль, цього не було в Російській імперії, в якій всяка діяльність забезпечувалась вимогами зверху від «царя-батюшки». Галицьке духовенство мало значно ширший діапазон дій, ніж російське. А свобода дій, як відомо, спонукає до більш ширшої діяльності. І це було використано священниками Галичини. Вони організовували, особливо в селах, постановку драматичних творів і приймали участь в них, представляли інтереси населення у Галицькому сеймі і Віденському парламенті, будучи обраними послами (депутатами), брали участь у вирішенні різноманітних питань суспільних відносин. До речі, варто згадати, що музику до Державного Гімну України «Ще не вмерла України» написав греко-католицький священник Михайло Вербицький (1815-1870). В якій країні світу духовенство досягало таких успіхів?

Безумовно, цей перелік можна продовжувати, однак дана публікація це навіть не стаття, а тези, які чітко регламентовані сторінковими обмеженнями і тому ми тезисно викладено наші бачення щодо можливості використання надбань минулого у розвитку кооперативного руху в сучасних умовах. Перш за все акцентуємо увагу на причинах невдач розвитку кооперативного руху в сучасних умовах. Вони полягають в тому, що:

- заклики вітчизняних реформаторів всіх ієрархічних рівнів у більшій мірі носили популістський характер. В їхніх програмах і програмках реформ переважали настирливі бажання швидко відродити кооперацію, яка ефективно розвивалася в минулому, однак у них бракувало часу і терпіння для детального вивчення надбань попередніх поколінь, особливо галицького духовенства, щодо організації і забезпечення діяльності кооперативних структур;

- у своїх пориваннях реформатори концентрували значу увагу на діяльності видатних кооператорів зарубіжних країн і в меншій мірі на своїх вітчизняних діячів. А досягнення наших кооператорів, особливо священиків, були значними і вагомими. Прикладами може бути: створений при допомозі священика О. Нижанківського «Маслосоюзу», продукція якого реалізовувалась в багатьох країнах світу; активна кооперативна діяльність митрополита А.Шептицького, завідувача митрополичими палатами священнослужителя-економіста Т. Войнаровського, священиків С.Качали, Ю. Дзеровича та інших.

- управлінські структури держави різного ієрархічного рівня керівництва рухалися за подіями реформ, а не очолювали їх. Більше того, управлінський апарат держави як на місцях, так і в центрі залишився від колишньої системи, а він, як правило, був вихований і підготовлений до дій з позицій атеїстичного світогляду. Це було основою того, що вони не завжди позитивно сприймали досягнення галицького духовенства в системі організації кооперативних структур і, отже, не проявляли особливого бажання у використанні надбань минулого в процесі сучасного періоду розвитку кооперації.

В умовах сьогодення ситуація дещо змінилося, однак ці зміни, на превеликий жаль, не забезпечили у повній мірі відновлення ефективної

діяльності кооперативних структур, які діяли у минулому. Для поліпшення використання надбань минулого у сучасному розвитку кооперативного руху необхідно, передусім, оптимально поєднувати духовні і матеріальні чинники, вплив яких забезпечує розвиток того чи того явища. Перш за все слід брати до уваги специфічність сьогоднішніх умов, в яких здійснюють діяльність аграрні виробники, використовуючи надбання кооперації. Це, насамперед, враховувати, що у сферах сільської місцевості найбільш впливовими особами є священники, і тому їх слід запрошувати до процесів відновлення надбань кооперації. Доцільно все вписувати у відомий принцип «Без духовного немає матеріального і навпаки» та діяти у відповідності з його вимогами.

Список використаних джерел:

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2 / Редкол.:... С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін.. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 848 с.
2. Українська радянська енциклопедія. Том 7. – К.: Головна редакція української радянської енциклопедії, 1962. – 576 с.
3. Українські кооператори. Історичні нариси. Книга II. Львів: Вид-во: Львівської комерційної академії, 2001. – 338 с.
4. Шульський М.Г. Роль духовенства у розвитку кооперації в Галичині //М.Г. Шульський// Наукові записки. Серія «Економіка»: збірник наукових праць. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія». – 2013. – Випуск 21. – С. 291-296.

СЕКЦІЯ 2
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ НА
КООПЕРАТИВНИХ ЗАСАДАХ

ВИКОРИСТАННЯ МЕРЕЖНИХ ТЕХНОЛОГІЙ КООПЕРАТИВНИМИ
ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Васильєва Н.К.,

д.е.н., професор, завідувач кафедри інформаційних систем і технологій

Мороз С.І.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри інформаційних систем і технологій

Кравець М.О.,

викладач кафедри інформаційних систем і технологій

Здоровий Є.В.,

студент групи МТ-1-13

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Для сьогодення характерною є стрімка інформатизація економічної діяльності та суспільних процесів, в котрій чільне місце належить мережним технологіям. Дослідження, що проводилось фірмою Ipsos на замовлення корпорації Microsoft показало високу популярність Інтернет-сервісів. «Український ринок облачних сервісів – один из самых динамичных в Европе. Как крупные компании, так и владельцы малого и среднего бизнеса понимают, что облачные решения позволят им быстрее реагировать на требования рынка и бизнеса» [1]. Не повинні лишатись осторонь зазначених трендів кооперативні організації, адже від ефективності господарювання певною мірою залежить добробут їх членів.

Згідно статистичних даних Міністерства аграрної політики та продовольства України [2] кількість обслуговуючих кооперативів поступово

зростає, причому приблизно половина з них багатофункціональні. Лідерами обслуговуючої кооперації є Івано-Франківська, Вінницька та Житомирська області, тут на початок 2015 року було зосереджена майже третина вітчизняних кооперативів. Найменша кількість кооперативних організацій зареєстрована у Донецькій, Хмельницькій та Закарпатській областях. Насторожує також факт, що працюють лише 62 % зареєстрованих кооперативів, причому співвідношення діючих до зареєстрованих приблизно однакова для всіх видів. Очевидно, що перед членами кооперативу стоїть проблема активізації діяльності, в тому числі з використанням мережних технологій.

Доцільно окреслити декілька найперспективніших, на нашу думку, напрямів використання мережних технологій кооперативними організаціями.

По-перше, інформаційна підтримка бізнесу. Мережа є ідеальним середовищем зберігання й поширення ринкової, технологічної, інноваційної, правової, фінансової інформації [3].

Перспективним вбачається поширення мережею наукових розробок і рекомендацій фахівців-практиків. Зокрема, матеріали поточної конференції «Розвиток кооперативного руху в Україні» доцільно було б розмістити на сайтах кооперативного руху України, наприклад, ВГО «Союзу учасників СОК України» (www.coop-union.org.ua).

Важливою передумовою функціонування кооперативів також є своєчасне інформування про новітні зміни законодавства України та їх тлумачення, державні та міжнародні програми підтримки кооперативного руху, в їх числі проект «Розвиток сімейних ферм, об'єднаних в сільськогосподарські обслуговуючі кооператив» Міжнародного благодійного фонду «Добробут громад», «Канадський кооперативний зерновий проект», проект «Розвиток молочного бізнесу в Україні» від Канадської неурядової організації SOCODEVI та Львівської аграрної дорадчої служби та інші [1].

Використання інформації мережі має ряд проблем, зокрема втрата актуальності, недостатність чи надлишковість даних тощо. Наприклад, інформація сайту Українського кооперативного руху (www.coop.at.ua), частково

втратила актуальність, адже останні новини датуються кінцем 2013 року, що можливо пов'язано з припиненням фінансування. Також невдало обраний домен для сайту, адже безкоштовний хостинг «оплачено» постійно спливаючими рекламними вікнами, що перекривають робоче тло сайту. Широко висвітлює на сайті свої здобутки Перший Національний аграрний кооператив (<http://pnaк.com.ua/>), проте аналіз вмісту сайту свідчить про його декларативне наповнення та висвітлення переважно новин.

По-друге, мережні комунікації. Для консультування можуть залучатися віддалені фахівці та дорадники, в тому числі закордонні з технічних чи технологічних питань, чи спеціалісти інших кооперативів. Спілкування може здійснюватись з використанням електронної пошти, інтернет-телефонії, засобів телеконференції тощо. Зазначене дозволить отримати профільні консультації та не сплачувати за поїздки.

Фахівці-дорадники можуть розміщувати власні розробки в Google-документах та надавати своїм клієнтам посилання на них. Таке використання більше захищає їх інтелектуальну власність, бо документи не просто скопіювати і поширити мережею.

Зручним засобом комунікацій є також соціальні мережі.

По-третє, мережевий маркетинг. Зокрема, сервіс приватних хмар Bitrix24 (<http://bitrix24.ua>) компанією-розробником позиціонується як соціальний екстранет для різномасштабних компаній. Сервісом пропонується закрита приватна хмара, котра може використовуватися членами кооперативу для узгодження власної діяльності та надання доступу до інформації та програмних додатків партнерам. З огляду на обмежені фінансові можливості пайовиків, доцільно використовувати пакет «проект», котрий не передбачає стягування абонентської плати та надає зручні засоби для ведення клієнтської й товарної бази, приймання замовлень в CRM-модулі, здійснення розсилок, складання й звітування про виконання управлінських планів, ведення файлових архівів тощо. При зростанні кількості членів кооперативу можна перейти на розширені тарифи «команда» чи «компанія». Вони не мають обмеження щодо кількості

учасників, дозволяють підключати допоміжні додатки й розміщувати «у хмарі» досить багато інформації.

Отримати зворотну реакцію від покупців, приймати замовлення від клієнтів та населення також можна використовуючи Google- форми.

Ознайомити потенційних покупців з товарними пропозиціями через розміщення об'яв, знаходити постачальників доцільно на спеціалізованих ресурсах, як-то AgroUA, АПК-Інформ online, Агросектор України та інші.

Електронні продажі зараз в Україні слабо представлені, проте при високому рівні стандартизації продукції це достатньо зручний канал збуту для сільськогосподарських кооперативів.

Хороші перспективи використання мережних технологій мають кооперативи, котрі займаються зеленим туризмом, адже в Україні є дуже мальовничі куточки та історичні пам'ятки, які можуть привабити вітчизняних та іноземних мандрівників. Так, на порталі Зелений туризм (ruraltourism.com.ua) представлено розгалужену мережу садиб на різний смак.

По-четверте, системи електронного банкінгу. Так, КБ Приватбанк крім власне управління рахунком, надає послуги еквайрингу, формування електронної звітності тощо.

Звичайно, наведений перелік мережних засобів та області їх застосування кооперативними організаціями далеко не повний та може бути розширений залежно від потреб членів кооперативу та очікуваних ними результатів.

Список використаних джерел:

1. Інформаційно-аналітичні матеріали: [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України – Режим доступу: http://minagro.gov.ua/ministry?tid_hierachy=662

2. Оберемко Р. Украина лидирует по активности использования облачных сервисов в бизнесе : [Електронний ресурс] / Р. Оберемко // Сайт Blog Imena.UA – Режим доступу: <http://www.imena.ua/blog/ukraine-cloud-leader>

3. Васильєва Н. К. Інтегрований інноваційно-інвестиційний розвиток аграрних підприємств із застосуванням інформаційних технологій /

ПСИХОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОРТРЕТУ СУЧАСНОГО КООПЕРАТОРА ЯК СПОЖИВАЧА ПОСЛУГ КООПЕРАТИВУ

Величко О.М.,

викладачка кафедри маркетингу

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Цю публікацію підготовлено в межах «Проекту розвитку зерносховищ та сільськогосподарських кооперативів в Україні» що впроваджується за фінансової підтримки Міністерства закордонних справ, міжнародної торгівлі і розвитку Канади (DFATD) та виконується канадською неурядовою організацією СОКОДЕВІ (SOCODEVI), Канадською кооперативною асоціацією (ССА), Інститутом з досліджень та освіти для кооперативів і спілок Університету Шербрук (IRECUS) у партнерстві з Дніпропетровською «Сільськогосподарською консультаційною службою» (СКС)

Більшість закордонних прикладів розвитку кооперативного руху мають тривалу історію, сформований імідж на довіру від громади. В Україні ситуація кардинально відрізняється. У зв'язку з негативним бекграундом пострадянського минулого сучасні кооперативи потребують інтеграції маркетингових підходів в своїй діяльності. Маркетинг для кооперативів – це широка сфера практичної діяльності, націлена на розвиток діяльності кооперативу через підвищення задоволеності членів кооперативу послугами.

Основна мета маркетингу оптимізувати відповідність між потребами споживачів і можливостями організації в їх задоволенні та забезпечити реалізацію послуг. Для цього необхідно дослідити оцінити свого споживача та з'ясувати його реальні потреби. Звідси можемо зробити висновок, що члена кооперативу можна розглядати як споживача, а отже сам кооператив є тією організацією, яка повинна вивчати свого споживача.

Навіщо потрібно вивчати члена кооперативу як споживача: для визначення ємкості ринку та долі кооперативу на ньому; для визначення моделі

поведінки члена кооперативу, ступеню його задоволеності послугами; для формування збалансованого асортименту послуг, які відповідають очікуванням членів кооперативу; для формування стратегії та тактики ціноутворення; для розробки ефективної програм просування послуг і комунікації з членами кооперативу; для визначення лояльності членів кооперативу до продукту (послуг) та самого кооперативу; для правильної оцінки і своєчасної корекції іміджу кооперативу.

Від розуміння нужди (бажання фінансової стабільності) і потреб (реалізувати вироблену продукцію по найвигіднішій ціні) залежить кількість постійних споживачів (членів кооперативу) і відповідно рівень розвитку кооперативу та прибутковості членів. Поведінка споживачів на будь-якому ринку, в тому числі ринку послуг кооперативу, доцільно розглядати з точки зору маркетингового підходу, як найбільш адекватно зображуючого взаємовідносини всіх суб'єктів, що приймають участь в процесі споживання. Такий підхід побудований на аналізі реальної поведінки споживачів та виявлення основних її типів та закономірностей.

У 70-х роках ХХ ст. американські вчені Дж. Енджела, Д. Коллата, Р. Блекуелл опублікували підручник «Поведінка споживачів» і саме вони змінили акценти з концентрації на сегментації ринку і перенесли їх на вивчення процесу прийняття рішень [2, с. 170].

Метод «психографія» – кількісний або з додаванням якісних, дослідження, які дають можливість виявити групи споживачів будь-якого товару або групи товарів на основі психологічних характеристик (цінностей, відношення, мотивів, потреб). Цей метод по іншому називають «психографіка». Іншими словами, психографія це виділення груп споживачів на основі психологічних характеристик і складання психологічних портретів цих груп [4, с. 77].

В психографії споживача кожен тип описується виходячи з трьох груп характеристик: 1) психологічні особливості споживчої поведінки або споживчого відношення (ціннісні, мотиваційні); 2) соціальні особливості типу – вікові, гендерні, фінансові, сімейні характеристики, загальні для представників

типу; 3) психологічний портрет типу – загальні психологічні особливості типу, що не відносяться до споживання [1].

Відзначимо, що соціологічні типології споживачів в маркетингу були актуальними в 50-60 роки, коли маркетинг тільки зароджувався, зараз вирішальну роль відіграють індивідуальні та особисті споживчі характеристики. Усвідомлення цих особливостей приводить багатьох дослідників до спроб психологізувати маркетингові концепції. До психологічних детермінантів відносять увагу, сприйняття, пам'ять, знання, цінності та інші прояви [4, с. 77].

Клокар О.О. в проведеному соціологічному обстеженні для виявлення ініціаторів сільськогосподарської кооперації в аграрному секторі економіки виділив такі основні риси і характеристики: стать, вік, стан здоров'я, сімейний стан і склад сім'ї, освіта, освітньо-кваліфікаційний рівень, досвід роботи, умови та оплата праці, володіння навичками роботи з ЕОМ, відповідальність тощо.

В результаті соціологічної оцінки лідерських рис і характеристик селян-ініціаторів створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів більшість керівників встановили достатньо високі вимоги щодо якісних параметрів вищевказаних селян-ініціаторів та їх трудової діяльності, зокрема щодо: статі, віку, професійно-кваліфікаційного рівня, досвіду роботи, відповідальності, освіти.

Більш детальне ознайомлення з вимогами керівників дозволило встановити бажаний, з їх точки зору, «портрет» найкращого претендента на очолення ініціативної групи щодо створення сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, якому вони б надали перевагу. Так, це має бути чоловік віком 25-35 років, з професією, кваліфікацією, яка відповідає специфіці цієї діяльності, зі стажем керівної роботи в аграрному секторі економіки (бажано в кооперативі) не менше 3 років, що має почуття відповідальності за доручену справу і не має згубних звичок (алкоголізм, наркоманія, паління). Крім цього, керівники господарств хотіли б, щоб претендент на очолення вищевказаної групи мав відповідну освіту і володів комп'ютером. При цьому

допускається середній рівень здоров'я, і практично не впливають на працевлаштування його сімейний стан та вимоги до умов праці і заробітку. Разом з тим вимоги голів сілрад до оцінки лідерських рис і характеристик селян-ініціаторів створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів дещо нижчі [3].

Цілю проведеного нами в листопаді-квітні 2015-2016 рр. соціологічного опитування споживачів послуг сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів було формування психографічного портрету сучасного кооператора. Опитуванням було охоплено 70 респондентів – члени двох кооперативів Дніпропетровської області. Дослідження проводилося шляхом анкетного опитування та інтерв'ю. Питання в опитувальниках формувалися таким чином, щоб співвіднести основні соціальні та психологічні характеристики споживачів з їх рівнем прибутку від діяльності. Для більш детального дослідження мотивів споживачів послуг кооперативів, ми провели дослідження в кооперативах різної спеціалізації – зернового та молочного спрямування.

Одна з причин, чому мало використовують психографіку це те, що розібратися в ній доволі складно. Це вимагає часу, зусиль, чесного дослідження, при тому що результати не вдається представити в діаграмах та графіках. Крім того, мотивації та стимули цільової аудиторії також не завжди конкретні.

Однак отримана таким чином інформація розкриває нові маркетингові можливості. Незважаючи на нестабільність, з точки зору глибини розуміння, вона представляє більшу цінність. Все, що необхідно – вивчати цю інформацію про членів кооперативу, осмислювати її та діяти відповідним чином.

Психографічні профілі надають можливість створити групи однорідних сегментів, на основі яких можуть бути побудовані надійні прогнозуючі моделі, які підвищують ефективність маркетингових стратегій в кооперативі.

Список використаних джерел:

1. How to Build Your Psychographics: What Every Conversion Optimizer

Needs to Know [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<https://www.jeremysaid.com/blog/psychographics/>.

2. Marketing / D.Grewal, M. Levy, S. Lichti, A. Persaud. – Toronto: McGraw-Hill Ryerson Higher Education, 2012.

3. Клокар О.О. Сільськогосподарська кооперація в Україні: ретроспективний та перспективний аналіз ефективного розвитку //Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/simpoz3/48.pdf>.

4. Посыпанова О. Экономическая психология: психологические аспекты поведения потребителей. Монография / О.С. Посыпанова. – Калуга: КГУ им. К.Э. Циолковского, 2012. – 296 с.

ЗНАЧЕННЯ КООПЕРАЦІЇ ДЛЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Губарик О.М.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку, аудиту та управління фінансово-економічною безпекою

Саванчук Т.М.,

старший викладач кафедри обліку, аудиту та управління фінансово-економічною безпекою

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Реформування соціально-економічних відносин в аграрному секторі економіки об'єктивно пов'язане з відродженням і розвитком кооперативних форм господарювання. У кооперативному русі закладені великі можливості поліпшення організації та підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, що зумовлено економічною природою і сутністю кооперації як важливої організаційної форми об'єднання зусиль сільськогосподарських товаровиробників.

Згідно з Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію», сільськогосподарський кооператив – юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які є виробниками сільськогосподарської

продукції, що добровільно об'єдналися на основі членства для провадження спільної господарської та іншої діяльності, пов'язаної з виробництвом, переробкою, зберіганням, збутом, продажем продукції рослинництва, тваринництва, лісівництва чи рибництва, постачанням засобів виробництва і матеріально-технічних ресурсів членам цього кооперативу, наданням їм послуг з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування [3].

Відповідно до цього ж Закону [3] та Закону України «Про кооперацію» [2] створення кооперативів передбачає задоволення економічних, соціальних та інших потреб їх членів і лише виробничий кооператив може діяти з метою одержання прибутку. Тому, на нашу думку, кооперування некрупних аграрних товаровиробників має здійснюватися не для одержання прибутку на вкладений капітал, а для зниження витрат членів кооперативу на споживчі чи виробничі потреби і збільшення віддачі приватних господарств – членів кооперативу, а завдяки цьому – їх трудових доходів.

У зв'язку з цим виникає необхідність досліджень значення кооперації для фермерських господарств та інших сільськогосподарських товаровиробників в умовах функціонування нестійкої економіки.

На нашу думку, необхідність розвитку міжфермерської кооперації пояснюється двома причинами. Перша – кооперація, як один з основних факторів підвищення рівня економіки фермерських господарств забезпечує більш раціональне використання матеріальних, фінансових засобів, знижує в них потребу. Друге - кооперація є інструментом включення фермерів у ринкові відносини і сприяє створенню в АПК конкурентноздатного сектора.

В умовах багатоукладної економіки роль і значення кооперації багаторазово зросло б для багатьох фермерів. Однак відсутність державної підтримки і системи кооперативів з комплексного обслуговування фермерських господарств привело до того, що переваги кооперації звелися практично до символічної. У цьому зв'язку виникає необхідність розробки концепції даної проблеми, розробки конкретних пропозицій організації і розвитку системи

кооперації фермерських господарств нашої країни.

До числа основних причин створення системи кооперації фермерських господарств відноситься нерозвиненість виробничо-економічних зв'язків і кооперування цих малих формувань як між собою, так і з іншими підприємствами системи АПК. Кооперація сьогодні в Україні практично відроджується заново. В той же час багаторічний закордонний досвід свідчить, що поєднання переваги концентрації виробництва та особистої зацікавленості фермера в країнах класичного фермерства досягається шляхом кооперації.

У цьому зв'язку потрібні принципово нові рішення в розвитку не тільки фермерського кооперативного руху, але й у цілому кооперативної аграрної економіки. Рішення даної проблеми бачиться нам у розробці наукових основ системи кооперації фермерських господарств регіону в межах сільськогосподарської кооперації й агропромислової інтеграції. Створена на цій основі система кооперативних формувань повинна дозволити фермерським господарствам не тільки здійснювати виробничий процес на рівні сучасних організаційних і технологічних вимог, але робити комплексне агросервісне обслуговування та поліпшити стан матеріально-технічного забезпечення.

Дослідження дають підставу констатувати, що перевага кооперації фермерських господарств очевидна, хоча без системного підходу до рішення цієї проблеми, його ефективність може бути незначною. Для створення і функціонування кооперативних форм господарювання нами запропоновані наступні принципи: наукова обґрунтованість і економічна доцільність створюваних формувань на кооперативній основі; добровільність входження фермера в нову господарську структуру і демократичний характер прийняття документів і рішень; вибір форм господарювання, які забезпечують взаємну зацікавленість фермерських господарств, підприємств і державних структур; самостійність і самовідповідальність кооперативного формування в господарській діяльності; регіональна соціально-економічна спрямованість діяльності нового суб'єкта господарювання.

При всій різноманітності форм і видів фермерської кооперативної

діяльності нами виділяються два основні її напрямки. Перший – з виробництва сільськогосподарської продукції. Об'єктами усупільнення в цих формуваннях виступають праця їх членів і майно – основні й оборотні засоби. Масштаби такого кооперування фермерських господарств залежать від стану їх ресурсозабезпеченості, виробничої інфраструктури, що мається в районі та інших факторів. Об'єднання фермерських господарств, у яких, наприклад, виявився недолік одних матеріально-технічних засобів і деякий надлишок інших, дозволяє виправити це положення, підвищити ефективність використання ресурсного потенціалу. Важливість і значення такого напрямку кооперації посилюється і тим, що більшість фермерських господарств створювалися без певної системи. Машинний парк, приміром, формувався з тієї техніки, що вдалося взяти в оренду або придбати.

Другий напрямок кооперативної діяльності фермерів – споживчі кооперативи по обслуговуванню фермерських господарств. Керуючись чинним законодавством і інтересами фермерів, кооперативні формування, можуть бути утворені для будь-якої діяльності: постачання, збут, переробка, транспортування, виробничо-технологічне, інформаційно-консультаційне, фінансово-кредитне обслуговування тощо [1].

Виділення таких двох основних напрямків міжфермерського кооперування, на нашу думку, дасть можливість максимально вирішити проблему матеріально-технічного забезпечення невеликих аграрних формувань, які не мають можливості придбавати матеріально-технічні ресурси за вигідними цінами працюючи розрізнено [4].

Таким чином, виходячи з вітчизняного і закордонного досвіду, можна стверджувати, що фермерство як соціально-економічний уклад, як товарне виробництво не зможе ефективно розвиватися без створення в кожному регіоні системи кооперативних формувань.

Список використаних джерел:

1. Губарик О.М. Особливості та напрямки розвитку фермерської кооперації й агропромислової інтеграції / О.М. Губарик // Держава та регіони.

Серія: економіка та підприємництво. – 2007. - № 1. – С. 93-97.

2. Про кооперацію: Закон України № 1087-IV від 10.07.2003 // Все про бухгалтерський облік. – 2003. – № 84. – С. 11 – 18.

3. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України № 469/97-ВР від 17.07.1997 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/469/97> вільний. Назва з екрану.

4. Саванчук Т.М. Дослідження способів розрахунків аграрних підприємств в процесі матеріально-технічного забезпечення / Т.М. Саванчук // Забезпечення сталого розвитку аграрного сектора економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Дн-ськ, 30-31 жовтня 2014 р.). – Дніпропетровськ: Видавничо-поліграфічний центр «Гарант СВ», 2014. – С. 25-26.

РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН, ЯК ЗАПОРУКА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РЕГІОНІВ

Дронь Є.В.,

к.е.н., старший викладач кафедри економіки підприємства

Бевзюк О.В.,

студентка, 5 курс, спеціальність «Економіка підприємства»

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

На даний час соціально-економічне ситуація в сільській місцевості є надзвичайно утрудненою. Складність породжується неконкурентоспроможністю сільськогосподарського виробництва та недостатніми обсягами основних засобів, які дають змогу якісно здійснювати переробку сільськогосподарської сировини. В Україні не на достатньому рівні поєднується виробництво, переробка та реалізація. Наявність сприятливих природно-кліматичних умов та доступний дешевий трудовий ресурс сприяє виробництву достатнього обсягу сільськогосподарської продукції. Однак, отриманий результат досить часто

вивозиться за межі держави без жодної додаткової обробки.

Гострим є питання відсутності переробки. Це є причиною низки негативних процесів, які посилюють депресивність регіонів, орієнтованих на сільське господарство. Колоніально-сировинна структура економіки не дозволяє говорити про можливість створення ефективних соціально-економічних заходів на державному рівні.

Навіть існуючі підприємства, які здійснюють первинну обробку сільськогосподарської продукції не спроможні забезпечити достатню пропозицію робочих місць на регіональному ринку праці. Така ситуація призводить до непропорційного розподілу доходів. Низькими є доходи переважної частини сільського населення, не створюються умови для розширеного відтворення. Через відсутність переробки на місцях спостерігається високий рівень безробіття сільського населення, яке в пошуках роботи змушене мігрувати, в тому числі і за межі нашої держави.

Слабкий розвиток кооперації та інтеграції не забезпечують потреби регіонів у вітчизняних продуктах харчування. Вкрай потрібно забезпечити нормативне, правове та економічне регулювання процесів кооперації та агропромислової інтеграції на державному рівні.

Важливим прикладом агропромислової інтеграції з точки зору забезпечення населення робочими місцями та дотримання необхідного рівня економічної та продовольчої безпеки є регіональна інтеграція, при якій сільськогосподарську продукцію, вироблену в регіоні, переробляють в межах регіону.

Вивчення українського та зарубіжного досвіду показує, що найбільш перспективними та ефективними є великі агропромислові об'єднання. Дані утворення включають в себе весь технологічний цикл. В єдиних межах здійснюється виробництво, переробка та збут готової сільськогосподарської продукції.

Отже, дослідження сутності системних трансформацій сільськогосподарського сектору держави, оцінка значення та ефективності використання її ресурсного потенціалу, є основою для створення регіональної

аграрної політики, що відповідає цілям формування ефективних механізмів трансформації і підвищення загальної конкурентоспроможності економіки.

Список використаних джерел:

1. Дронь В.С. Використання даних державних статистичних спостережень для побудови моделі Леонтьєва / В.С. Дронь, І.Д. Арделян //Науковий вісник НАСООА. – 2011. – № 3. – С. 86–90.

2. Харазішвілі Ю.М. Прогнозування індикаторів, порогових значень та рівня економічної безпеки України у середньостроковій перспективі; аналіт. доп./ Ю.М., Є.В. Дронь. – К.: НІСД, 2014. – 117 с.

3. Дронь Є.В. Вплив міграційних процесів на економічну безпеку регіону// Дронь Є.В. / Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки: [колективна монографія у 2 т.]– Дніпропетровськ: «ФОП Дробязко С.І.», 2014.–Т.1.–С.375-381.44

4. Дронь Є.В. Визначення ефективності вкладень в людський капітал регіону на прикладі Чернівецької області / Є.В. Дронь // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – К., 2011. – Вип. 5 (24). – С. 213–317.

5. Дронь Є.В. Дослідження ефективності інвестицій в трудовий ресурс/ М.І. Гайнічеру, Є. В. Дронь // Соціально-трудова відносина: теорія та практика : зб. наук. праць, [голова редкол. А. М. Колот]. – К., 2012. – Вип. № 3. – С. 134–140

6. Дронь Є.В. Виробниче споживання та взаємозалежність видів економічної діяльності Чернівецької області // В.С. Дронь, Є.В. Дронь // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ: Економічні науки. – Чернівці, 2012. – Вип. II. – С. 46-55

7. Дронь Є.В. Адаптивний підхід до визначення стратегічних орієнтирів економічної безпеки України // Ю.М. Харазішвілі, Є.В. Дронь / “Економіка України”. – 2014. – 5 (630). – С.28-45. Режим доступу: <http://www.economukraine.com.ua/index.php?id=13748&show=news&&newsid=110200>

8. Дронь Є.В. Міжрегіональний рух товарів і послуг як новітній індикатор економічної безпеки регіонів України // Ю.М. Харазішвілі, Є.В. Дронь/“Економіка України”. – 2014. – 12 (637). – С.38-57. Режим доступу: <http://www.economukraine.com.ua/index.php?id=13748&show=news&&newsid=110214>

КООПЕРАЦІЯ – ШЛЯХ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ОСГ. ДОСВІД ЯПОНІЇ

Кононенко В. П.,

*генеральний директор ВГО «Союз учасників сільськогосподарських
обслуговуючих кооперативів України»*

Однією з ключових проблем розвитку кооперативів в Україні є їх ринкова слабкість, відсутність інформаційно-консультативного супроводу, низька виробнича культура тощо, що не дозволяє членам кооперативу отримати переваги від об'єднання. Членами більшості кооперативів є мешканці однієї сільради і їх кількість постійно змінюється через низьку зацікавленість, слабкий менеджмент та відсутність державної підтримки та координації.

Виходом з зазначеної ситуації може бути зміна підходів регіональної та центральної влади до підтримки виробництва сільськогосподарської продукції особистими селянськими господарствами (ОСГ) через сприяння створенню *регіональних* багатофункціональних кооперативів, членами яких стануть ОСГ та фермери, наприклад, одного району. Одночасно, необхідно створювати за участю бюджетів різних рівней та коштів членів кооперативів кооперативні переробні та інші підприємств, які будуть виробляти якісну продукцію з *регіональної* сировини, що дозволить збільшити її додаткову вартість. Така система дозволить створити потужний виробничий капітал, який дозволить членам кооперативу збільшити свої доходи та забезпечувати продовольством населення.

Подібна модель організації кооперативу тривалий час працює в Японії і довела свою ефективність.

Основні кроки, які пройшли японський кооперативний рух:

1906 рік - перші кооперативи

1947 - закон про сільськогосподарські кооперативи

1948 – закон про кооперативи з рибальства

1954 рік – утворення Центральної Асоціації сільськогосподарських кооперативів Ja Zen-Chu

1955 рік – заснування Кооперативного коледжу

1969 – створення Центрального кооперативного коледжу

1972 – утворення Національної Федерації асоціацій сільськогосподарських кооперативів Ja Zen-Noh (здійснює політичну співпрацю на всіх рівнях між виробниками та владою)

1978 – закон про лісові кооперативи

пізніше - закони про споживчі кооперативи, кредитні асоціації, кооперацію підприємств, про реконструкцію та укрупнення сільськогосподарських, рибальства, лісових кооперативів та їх федерацій. За 25 років уряд Японії разом з фермерськими асоціаціями створив самодостатню економічну кооперативну систему, яка суттєво підвищила економічну стійкість фермерів та забезпечила продовольчу безпеку країни.

На початку історії кооперативного руху, у кожному селі було створено базові кооперативи (primarycooperative) і загальна їх кількість сягала 15000, у 2008 – 12330 за формулою "одне село – один кооператив". Після війни, політика держави у вигляді цілої низки законів, державних програм, великої просвітницької роботи через дорадчі служби та аграрні університети, призвела до об'єднання фермерів у групи з виробництва окремих видів продукції і об'єднання таких груп на рівні муніципалітетів/префектур у кооперативи з відповідним видом діяльності (singlecooperative). Такі кооперативи можуть об'єднувати групи різних муніципалітетів та велику кількість членів (наприклад – 16 груп з загальною кількістю членів – 17 000). Кожен фермер є членом декількох спеціалізованих кооперативів, так як виробляє декілька видів

продукції. На сьогодні в країні таких кооперативів¹ - 2143, біля 600 - багатоцільових (multipurpose), 103 префектурних федерацій, 18 національних федерацій (на кожний вид діяльності своя). Постійними членами кооперативів є 4,8 млн. фермерів (100%) та 4,7 млн. – асоційовані члени. Асоційовані члени - це люди, які придбали в селі будинок, але працюють не в сільському господарстві. Вони обов'язково користуються послугами різних кооперативів, які мають в селі магазини, надають послуги тощо, отримують дивіденди на вкладений капітал і не мають право голосу. Цікавим є те, що в законі вказано, хто не може бути членом кооперативу, зокрема: не фермери, особи, які зацікавлені тільки в отриманні дивідендів на вкладений пай, директор кооперативу, продавці витратних матеріалів (насіння, добрива тощо), торгові компанії, посередники з торгівлі агропродукцією, ті, хто порушує солідарність членів кооперативу.

Членами кооперативу є, в середньому, біля 12000 ОСГ, розмір земельної ділянки яких коливається від 1 до 3 га. Менеджер в первинному кооперативі – фермер. Його завдання - здійснювати комунікацію між своєю групою та менеджером районного кооперативу вищого рівня, представляти відповідну групу виробників свого села на зборах кооперативу. Ця посада переходить кожний рік до наступного члена групи і частково оплачується з бюджету кооперативу вищого рівня (до 50 000 йен на рік. Частіше - це витрати на доїзд та представницькі). Посади у кооперативах вищого рівня – виборні, виконавча дирекція та персонал – на контракті.

Один менеджер районного кооперативу контактує та обслуговує, в середньому, до 1200 фермерів. Він надає їм рекомендації щодо управління фермерським господарством, збуту сільськогосподарської продукції, впровадження нових культур, передових технологій, маркетингу, в тому числі з дослідження ринків і торгових точок, організовує постачання необхідних витратних матеріалів, в т.ч. ветеринарні ліки, ПММ або добрива чи засоби боротьби з шкідниками. В разі необхідності організовує надання відповідних

¹Цифри уточнюються.

консультацій більш широким колом фахівців. Всі регіональні аграрні навчальні, наукові, дорадницькі заклади засновані та керуються місцевими кооперативами, які і формують запити на відповідні кадри, наукові роботи та консультаційні послуги. В префектурі (обласному центрі) створені кооперативні лабораторії, які використовують сучасне обладнання вартістю в декілька мільйонів доларів. Ці лабораторії на запит менеджерів виконують всі необхідні аналізи. Отримані дані опрацьовуються спеціалістами з агрономії, які розробляють для відповідні адаптовані для конкретних умов та господарств технологічні карти. Більшість інфраструктури для зберігання продукції та її первісній обробці в країні – кооперативні.

Завданням кооперативу перед своїми членами є:

- розробка та впровадження освітніх програм з покращення та підвищення навичок своїх членів з запровадження сучасних технологій та здійснення необхідних для цього виробничих операцій. Підвищення виробництва фермерів, через здійснення координації їх діяльності;
- підвищення рівня життя та культури;
- маркетинг, зберігання і транспортування виробленої сільськогосподарської продукції. Розробка та виробництво нових споживацьких продуктів з метою збільшення додаткової вартості продукції фермерів. Створення та управління місцевими торговими марками (в т.ч. географічними);
- забезпечення фермерів необхідними матеріалами та засобами;
- забезпечення споживчими товарами;
- надання кредитів для сільськогосподарського виробництва, споживання, прийом грошових вкладів;
- здійснення всіх видів страхування, в т.ч. з сільськогосподарської діяльності та пенсійного;
- будівництво та утримання виробничих і житлових об'єктів для спільного використання;
- переробка сільськогосподарської продукції;

- будівництво та утримання сільських лікарень та клінік;
- створення спеціальних установ та програм з догляду за літніми людьми;
- інше.

На початку кожного сезону фермер визначає для себе, які культури він буде виробляти та інформує про це представників відповідних груп виробників, які збирають і передають інформацію менеджерам кооперативу. Група виробників неформальна – це мешканці одного села, які виробляють однотипну продукцію (наприклад група, що вирощує рис, група, що вирощує овочі, молочарська або з відгодівлі ВРХ). Одночасно менеджери кооперативу інформують членів своїх груп про вимоги до якості продукції, які встановлюються шляхом перемовин між Асоціацією кооперативів та торговельними мережами за участю представників держави. Інформація надається безпосередньо учасникам кожної групи, зокрема через проведення спеціалістами кооперативу навчальних семінарів, спеціальну літературу та інформаційні буклети. Завдяки такій роботі тисячі фермерів вирощують однотипну якісну продукцію у великих масштабах, що збільшує її ціну та є бажаною в усіх торгових мережах. Відповідно до закону "Про оптові ринки", кожне місто, де кількість мешканців перевищує 50 тис. осіб, місцева влада будує державний оптовий ринок сільськогосподарської продукції. Також по всій країні діє більше 1000 великих супермаркетів з продажу свіжої продукції фермерів.

Завдання органів влади у сприяння сільськогосподарському виробництву та сільській місцевості:

- розвиток і підтримка доходів фермерів-ОСГ;
- підтримка та налагодження нових зв'язків між виробниками і споживачами;
- інформування громади префектури щодо змін та можливостей, які відбуваються при структурних реформах в сільському господарстві;
- організація та координація заходів, які дозволять повною мірою

використовувати потенціал місцевого сільського господарств та призведуть до його зростання;

- усунення бар'єрів та сприяння виходу регіональної продукції на національний ринок та експорт;
- разом з кооперативами просування регіональних продуктів на ринки. Участь у встановленні "правил гри" між кооперативами та збутовими мережами;
- підвищення якості продукції;
- інше.

За час свого розвитку, по всій Японії створено та діють кооперативні мережі з усіх напрямів аграрного бізнесу. Одним з самих потужних в країні є кооперативний банк SMBC, страхові компанії, лікарські заклади (більшість лікарень в сільській місцевості – кооперативні), кредитні союзи, дослідницькі сільськогосподарські інститути, інститути з підвищення кваліфікації. Працівники кооперативних асоціацій шукають ринки збуту не тільки в країні, а й за кордоном.

Завдяки такій ефективній співпраці, рівень доходів одного фермера-ОСГ тільки від сільськогосподарської діяльності може сягати більше 40 тис.дол. на рік.

ДО ПИТАННЯ РОЛІ НЕФОРМАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ

Корінець Р.Я.,

магістр державного управління, президент Національної асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України

Причиною того, що сільськогосподарська обслуговуюча кооперація не отримала належного місця в українській аграрній економіці [1], на наш погляд, слабкість неформальних інститутів - загальноприйнятих умовностей та кодексів

поведінки, звичаїв, традицій, [2] їхня неспроможність стати рушійною силою розвитку кооперації [3] шляхом організації взаємодії між людьми [2].

В радянську епоху була підірвана довіра людей до інституту кооперації [4], девальвована ідея, зневажені принципи кооперації, знищені неформальні кооперативні інститути та кооперативні організації. Спроба відродження в Україні сільськогосподарської кооперації (у розумінні сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, а не виробничої) наприкінці ХХ століття не могла бути успішною, оскільки формальні інститути були недосконалими, так як їхнє формування ґрунтувалося не на місцевому суспільному досвіді, а було запозичене, а, з іншого боку, навіть якщо б вони були досконалими, існувала складність їхнього впровадження. Така ситуація легко пояснюється з позицій неінституціоналізму [5, 6], що зосереджується на неформальних аспектах взаємодії інститутів та організацій і окремих індивідів: окрім існування формальних і неформальних інститутів, мають бути «способи та ефективність забезпечення їх дотримання», «механізми примусу до виконання», коли їхня сукупність утворює «весь характер гри», «спонукальну структуру суспільств і економік» [2].

При намаганні відродити сільськогосподарську кооперацію не враховувалося те, що законодавство про сільськогосподарську кооперацію може бути створене за відносно короткий час, але неформальні інститути, які створюють основу для дії законів змінюються поступово. Як наслідок, очікуваного ефекту від прийняття 1997 року Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» не досягнуто: суттєвого зростання числа сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів не спостерігається [7] і, як правило, їхній вплив на сільську економіку є мізерним [8].

М. Б. Чижевська, *вважає, що* неформальні правила завжди передують формальним, та задається питанням, чому в сучасних українських реаліях повноцінно не функціонує процес самоорганізації при конструюванні кооперативного сектору як необхідної складової багатуукладної соціально-орієнтованої економіки [9]. На її думку, проблема в існуванні особливого

інституціонального середовища на теренах колишньої радянської імперії. На наш погляд, проблема у існуванні розриву між формальними та неформальними інститутами та слабкості останніх. А, зважаючи на те, що неформальним інститутам притаманний виключно еволюційний хід розвитку, формальним – еволюційний і революційний, [10], потрібен час для формування неформальних інститутів сільськогосподарської обслуговуючої кооперації.

Отже, неформальні інститути суттєво впливають на швидкість і масштаби розвитку кооперативного руху, тому основні зусилля суспільства мають бути сконцентровані на формуванні неформальних інститутів, зокрема відродженню довіри до кооперації на селі. Робота по відродженню таких інститутів - важливий напрямок діяльності з інформаційного забезпечення сільськогосподарської обслуговуючої кооперації.

Хоча неформальні інститути розвиваються еволюційно, однак темпи такої еволюції можуть бути вищими, якщо формальні інститути створюють сприятливе середовище такого розвитку. Щоб це відбулося, суспільні страти, які причетні до формування та впровадження неформальних інститутів сільськогосподарської кооперації, повинні володіти необхідними знаннями. Якщо ж ми говоримо про відсутність національної стратегічної політики щодо розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, [11] то можна припустити, що це є наслідком необізнаності таких страт. Напрошується висновок про те, що системне інформування цієї суспільної страти є важливою діяльністю, оскільки через таку діяльність можна досягти вищої якості формальних інститутів, що дозволить зробити більш високими темпи еволюції неформальних інститутів.

Неформальні інститути сільськогосподарської кооперації роблять сильними їхні носії, що здатні контролювати також дотримання формальних норм. Наприклад, Програма становлення і розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів як неприбуткових організацій 2000 року передбачала, окрім створення Фонду підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, ще й створення

регіональних центрів розвитку сільськогосподарської кооперації [12]. Жоден із центрів не був створений. У Державній цільовій економічній програмі підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 року передбачалася діяльність з «організації інформаційно-роз'яснювальної роботи серед особистих селянських, фермерських господарств та фізичних осіб – сільськогосподарських товаровиробників про конкурентні переваги провадження їх діяльності у складі таких кооперативів» [13]. Незважаючи навіть на таке спрощене розуміння значення інформаційного забезпечення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, у Програмі не були передбачені кошти на таку діяльність. Інформаційне ж забезпечення якщо й здійснювалося, то спонтанно, несистемно, і, як правило, за рахунок коштів проектів міжнародної технічної допомоги. Одна із головних причин такої ситуації - відсутність «механізми примусу» для реалізації правових норм та державних програм. На загал, йдеться не тільки про відсутність ресурсного забезпечення державних рішень чи про відсутність відповідальності (як формальної, так і неформальної) посадових осіб за невиконання таких рішень. Проблема ще й в іншому: недержавні кооперативні організації виявилися нездатними домогтися виконання положень зазначеної Програми, що не дозволяє назвати їх сильними носіями неформальних кооперативних інститутів.

Причина такої неспроможності кооперативних організацій у способах їхнього формування шляхом привнесення ззовні кооперативної ідеї у сільське середовище. Для того, щоб така ідея стала звичаєм, [14] тобто, неформальним інститутом, щоб цей звичай можна було розглядати як форму регулювання поведінки, як правила поведінки, потрібне її тривале практичне застосування, набутий історичний досвід результаті тривалої суспільної практики. Оскільки всього цього не було, кооперативна ідея розглядалася скоріше як виключно економічний інструмент для отримання виключно економічної вигоди, а не як спосіб життя. [15]. У випадку неочевидності вигоди члени таких кооперативних організацій швидко втрачали інтерес до кооперації. Вони були слабкою ланкою у системі неформальних кооперативних інститутів, робили слабкою таку

систему загалом. Звідсіля можна зробити висновок про те, що привнесення кооперативної ідеї у сільське життя може прискорити процеси кооперації, однак, якщо не подбати про її більш глибоке засвоєння, про перетворення кооперації у спосіб життя, про формування неформальних інститутів сільськогосподарської кооперації досягнути успіху у довгостроковій перспективі буде складно.

Розвитку неформальних інститутів сільськогосподарської кооперації приділяється мало уваги як науковцями, так і практиками кооперативного руху. Така недооцінка неформальних інститутів є невиправданою і потребує перегляду відношення до себе, хоча б тому, що «теорія стає матеріальною силою, як тільки вона оволодіває масами» [16]. Створення інформаційних потоків, спрямованих на всіх суб'єктів сільськогосподарської обслуговуючої кооперації дозволить сформуванню індивідуальні потреби кожного учасника соціуму щодо такої кооперації, що приведе до зміцнення її неформальних інститутів. Це сприятиме також прискоренню процесу дифузії [17] кооперації як інновації, оскільки сільськогосподарська обслуговуюча кооперація, незважаючи на доволі тривалий період становлення, все ще залишається новацією.

Список використаних джерел:

1. Гриценко Николай: В Украине нет единого подхода к сельскохозяйственной кооперации. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://izvestiya.in.ua/interviu/nikolai-gricenko-v-ukraine-net-edinogo-podhoda-k-selskohozyaistvennoi-kooperacii.html>.

2. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. — М.: Начала, 1997 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://web.archive.org/web/20061009030910/http://www.liberal.ru/north/north.pdf>

3. Фуруботн Э. Г., Рихтер Р. Институты и экономическая теория: Достижения новой институциональной экономической теории / Пер. С англ.

под ред. В. С. Катькало, Н. П. Дроздовой. СПб.: Издат. дом Санкт-Петерб. гос. ун-та. 2005. — 702 с.

4. Чому в Україні не розвиваються сільськогосподарські кооперативи. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://galinfo.com.ua/news/chomu_v_ukraini_ne_rozvyvayutsya_silskogospodarski_kooperatyvy_108592.html.

5. Історія економіки та економічної думки : навч. посібник (модульний варіант) / Д. П. Богиня, Н. М. Краус, О. В. Манжура та ін. – Хмельницький : ХНУ, 2010. – 428 с.

6. Інституціонально-інформаційна економіка: Підручник / А.А. Чухно, П.М. Леоненко, П.І. Юхименко; за ред. акад. НАН України А.А. Чухна. — К. : Знання, 2010. — 687 с.

7. Корінець, Р.Я. та ін. Інформаційне забезпечення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів: посібник для тих, хто хоче розвивати сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи / Р.Я. Корінець [ред.], М.Й. Малік, Я.Я. Рибак, І.Я. Паньків, В.І. Приймич, М.В. Петер, В.П. Горьовий, І.Ф. Томич. – К.: Едельвейс, 2015. – 144 с.

8. Р. Коринец. Сельскохозяйственная обслуживающая кооперация в Украине. Исследования по политике перехода сельского хозяйства. № 2013-6. – ФАО, Региональное бюро по Европе и Центральной Азии, 2013 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/docrep/018/ar593r/ar593r.pdf>.

9. Чижевська М. Б. Кооперація та неформальні інститути. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrcoop-journal.com.ua/num/chizhevaska.htm>.

10. Роменська В.М. Інституційний вимір неформальної економіки. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.donntu.edu.ua/fem/vip31-3/31-3_28.pdf.

11. Досвід Канади та країн ЄС у сфері політики з підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів / Алколей Д., Бондарчук В., Зуєв В., Луценко Є., Молдован Л. – К.: К.І.С., 2013 – 132 с.

12. Наказ Міністерства аграрної політики «Про розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів від 31.08.2000 № 168. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-info.biz/legal/baseap/ua-zmthou.htm>.

13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової економічної програми підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 року» від 3 червня 2009 р. N 557. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/557-2009-%D0%BF>.

14. Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім.І. Франка, 2014. – 416с.

15. Бондарчук В., Джордж Р. Алколей, Молдован Л., Курдицький С. Кооперація як спосіб життя. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.coop-union.org.ua/?p=442>.

16. Маркс Карл. К критике гегелевской философии права. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://krotov.info/libr_min/m/maistr/marx.html.

17. Роджерс, Еверет М. Диффузія інновацій / Пер. з англ. Василя Старка. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – 591 с.

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ НА КООПЕРАТИВНИХ ЗАСАДАХ

Костюк О.В.,

магістр 1 – го року навчання, ФАМ, МОіА

науковий керівник: Борецька З.П.,

к.е.н., ст. викл.кафедри менеджменту ім. проф. Й.С. Завадського

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Нині у контексті останніх соціально - економічних та політичних подій в Україні підприємницька діяльність набуває більшого значення. Безумовно,

зміст підприємництва залишається незмінним – отримання соціально-економічних результатів та прибутку.

Агропромисловий комплекс займає одне з найважливіших місць в національній економіці, забезпечуючи продовольчу безпеку країни, зайнятість сільського населення, а також розвиток експортного потенціалу.

В Україні останніми роками спостерігається тенденція до збільшення чисельності великих господарських структур холдингового типу, які здебільшого виробляють експортоорієнтовану продукцію. Головним чином виробниками трудомісткої сільськогосподарської продукції є дрібні особисті селянські та фермерські господарства, які у 2015 році виробляли 89 % овочів, 81 % молока, 76% яловичини, 58% свинини, 28% зерна, 18 % птиці.

Основними проблемами таких господарств є обмеженість фінансових ресурсів, недоступність кредитних ресурсів, неможливість реалізовувати готову продукцію за ринковими цінами, проблеми, які пов'язані з довготривалим зберіганням виробленої продукції, її розфасовкою та переробкою.

Вирішення цих проблем можливе шляхом створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Кооперація розвинута в усіх країнах світу. У Норвегії, Фінляндії, Швеції, Японії кооперативами охоплено 100% фермерських господарств, у Франції та Німеччині – близько 70-80%. У багатьох розвинутих країнах кооперативи здійснюють переробку майже всього товарного молока. У Данії ця частка становить 90%, стільки ж відсотків масла і сиру кооперативи постачають на експорт.

У скандинавських країнах 80 % м'яса і молока переробляється і збувається через кооперативи. У Нідерландах, кооперативи реалізують понад 80% товарного молока, майже всі овочі, 95% фруктів і 90% вовни [2].

В Україні, на жаль, процес створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів не носить масового характеру. На початок 2015 року в Україні зареєстровано лише 1057 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативи, і лише 654 з них функціонують.

Однією з основних перешкод для досягнення успіхів щодо створення

сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, в нашій країні, є певна недовіра потенційних членів стосовно того, чи будуть пайові внески, які здійснені ними використовуватимуться за призначенням.

Для створення невеликого переробного кооперативу за різними оцінками необхідно в середньому 400-900 тисяч гривень. Такі кошти можливо залучити в умовах великої кількості членів, що організаційно складно. Це поєднується із непривабливістю бізнесу в аграрній сфері, складною демографічною ситуацією в селах, що посилює ризик здійснення пайових внесків.

Крім того, новоствореним сільськогосподарським кооперативам є досить проблемно за результатами конкурсного відбору одержати державну фінансову підтримку. Більшість програм підтримки розрахована на ті кооперативи, які здійснюють господарську діяльність, залучають до фінансування власні кошти. Такий підхід не сприяє створенню умов розвитку кооперації.

Хоча сьогодні вагомим чинником стимулювання створення обслуговуючих кооперативів є державна фінансова підтримка, проте завдяки лише їй часто створюються псевдокооперативи, де порушуються принципи кооперації, і які перетворюються на торгівельно-посередницькі організації, не виконуючи покладені на них функції.

Іноді створюються кооперативи лише з метою одержання фінансової допомоги. Розвиток кооперації в аграрному секторі сприятиме успішній діяльності особистих домогосподарств та фермерських господарств, які займаються виробництвом сільськогосподарської товарної продукції, дозволить дрібним товаровиробникам конкурувати з великими підприємствами холдингового типу.

Державна політика в сфері сільськогосподарської обслуговуючої кооперації повинна в першу чергу сприяти створенню нових кооперативів, а також розвитку вже існуючих, формуванню соціально-економічних та організаційно-правових основ для зростання обслуговуючих кооперативів з метою забезпечення стабільного розвитку сільського господарства України.

Заснування кооперативів в сільській місцевості сприятиме вирішенню в

Україні багатьох не лише економічних, але і соціальних проблем.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/469/> 97
2. Кооперація як спосіб життя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://npu.edu.ua!/e-book/book/html/D/ispu_ksue_Beh_Maluk/210.html.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Масюк Ю.В.,

к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів та банківської справи

Бровко Л.І.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та банківської справи

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Різноманітні форми кооперативної діяльності у сільському господарстві здавна отримали широке розповсюдження. Однак повністю відсутня кооперація в такому важливому секторі, як страхування. Уся система страхування на даний час тримається на комерційних страхових компаніях, які не зацікавлені в обслуговуванні клієнтів з обмеженою платоспроможністю.

У міжнародній практиці до страхових кооперативів відносять установи, які створені за принципом взаємного страхування – колективного нагромадження. Серйозної уваги заслуговує питання про розвиток сільської страхової кооперації, особливо зі страхування врожаю. Досвід ряду розвинених країн доводить, що найдоцільніше організовувати страхування врожаю саме через систему страхової кооперації.

Великі сільськогосподарські підприємства готові до комплексного страхового захисту власної сільськогосподарської продукції за допомогою комерційних страхових компаній. Однак значній частині дрібних і середніх фермерських господарств недостатня фінансова спроможність не дозволяє купувати пропоновані страхові продукти. Між тим вони теж зазнають значних

збитків від прояву стихійних факторів природи й при цьому найчастіше не потрапляють до числа тих, хто одержує засоби державної підтримки на відшкодування втрат. У таких умовах більшість сільськогосподарських ризиків може бути найбільш повно й надійно захищене шляхом некомерційного взаємного страхування, організаційно-правовими формами якого є товариства взаємного страхування (далі – ТВС) та відповідні спеціалізовані кооперативи.

Споживчі сільськогосподарські кооперативи в сільській місцевості мають об'єктивні перспективи для подальшого розвитку. Однак сільськогосподарська споживча кооперація не має достатньо можливостей для інтенсивного розвитку і тому потребує всебічної державної підтримки. Вважаємо, що в даний час стоїть завдання не на збільшення кількості сільськогосподарських споживчих кооперативів, а підвищення ефективності діяльності вже існуючих.

Необхідно домогтися, щоб створені кооперативи реально працювали, мали позитивну динаміку розвитку і активно рекламували результати своєї успішної діяльності, а також йшла робота по об'єднанню кооперативів.

Однією з проблем підприємств малих та середніх форми господарювання є збут продукції, якісна переробка, недостатність технічних засобів для виконання транспортних послуг, обробки ґрунту та інших робіт.

Слабо розвинена інфраструктура товарного і кредитного забезпечення, що обмежує доступ товаровиробників на ринки переробки і споживання, стримує розвиток виробництва. Ці проблеми можуть бути вирішені шляхом розвитку мережі сільськогосподарських споживчих кооперативів.

Сільські кредитні кооперативи низового рівня в змозі забезпечити потреби в кредитах тільки дрібних селянських (фермерських) і особистих підсобних господарств. Проблема задоволення потреб у кредитуванні великих селянських (фермерських) господарств складніше і вирішується в співтоваристві з банками.

Сільськогосподарська споживча кооперація повинна охоплювати не тільки кредитну діяльність і збут виробленої продукції, а й її переробку, матеріально-технічне постачання, агротехнічне і ветеринарне обслуговування,

страхування, лізинг. У міру зростання і розвитку кооперативної системи доцільно створення багатофункціональних кооперативів, наприклад, кредитних спільно з іншими формами споживчих кооперативів (постачання, обслуговуючими, переробними). створення багатофункціональних кооперативів особливо актуально у віддалених районах, слабо пов'язаних з реалізацією продукції.

Застосування лізингових відносин на основі сільськогосподарських виробників пропонується в якості одного з напрямків розвитку сільськогосподарської кооперації. Новостворювані кооперативи по технічній оснащеності і обсягами роботи повинні конкурувати з підприємствами холдингового типу. В іншому випадку їх чекає банкрутство.

Необхідно ширше практикувати формування сільськогосподарських кооперативів з переробки агропродукції на базі вже діючих переробних підприємств, створених у формі господарських товариств.

Члени кооперативу, які користуються його послугами, можуть забезпечувати йому стійку клієнтську базу. Такий варіант ще не набув широкого поширення через низьку поінформованість про його переваги і відсутності чіткого механізму формування сільськогосподарських споживчих кооперативів на базі діючих агросервісних підприємств і організацій, в тому числі господарюючих суб'єктів системи споживчої кооперації.

Отже, становлення сільськогосподарської споживчої кооперації стримується повільним дозріванням соціально економічних умов для її розвитку на селі, недосконалістю законодавчої і нормативно-методичної бази, відсутністю спеціальної інфраструктури (що включає інформаційно-консультаційні центри) і кваліфікованих фахівців, лідерів, готових взяти на себе відповідальність за організацію діяльності кооперативів

LOGISTIC MANAGEMENT OF AGRICULTURAL COOPERATIVES

Orekhivskyi V.G.,

Ph.D, docent Department of Management

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

In the early 20th century, cooperatives helped to find a home for the day's harvest in the market, which was typically a city near where the co-op's members farmed. In Ukrainian realities, we have fewer but larger farms, while also fewer but not larger cooperatives. Besides, there are a number of controversial opinions for the future of co-ops development in Ukraine and creation of their competitive positions against bigger companies (first of all, agricultural holdings).

Today's cooperatives often must manage a number of consumer preferences. They have to understand how to market their products domestically as well as internationally, due to raising exports of Ukrainian agricultural produce to EU and other countries. And co-ops have to help their members deal with the increasingly complicated world of risk management, environmental regulations and sustainability issues.

The purpose of this research is to analyze logistics and market particulars essential for the development of agricultural co-ops in Ukraine, taking foreign experience as well as some elements of educational support relevant for the industry.

There are six ways to classify the co-ops: who do they serve; what do they do; how large of a geographic area do they serve; what type of membership organization do they have; what is their legal status and by their financial structure.

According to the Ministry of agricultural police of Ukraine, as of 01.01.15 there were 1022 agricultural co-ops registered in Ukraine while being active 613. According to our estimations, however, there are only 0,5%-1% of agricultural households and farms have been involved in co-op activities domestically. That would narrow the number of agricultural co-ops of all types to 250-300 throughout the country.

From logistics point of view, the prevailing data for an analysis is geographic

area, structure of supply chains and location of customers. For the purpose of our research we would focus on dairy industry, and taking Dnepropetrovsk region as an example.

Based on our investigation, the successful practices of agricultural co-ops in Ukraine are mainly supported by international funds and private companies. One of them is the project launched in 2014 by Canadian Government, with participation of Consortium SOCODEVI-CCA-IRECUS. The outcome was creation of Co-op Union “Gospodar” with headquarters in Dnepropetrovsk, Ukraine. It involves mainly dairy service co-ops, but plan to expand with the grain co-ops and farms as well. Since our research team had been approved by the project, in 2016 we made the survey of “Gospodar” co-op members, in terms of logistics pros and cons and marketing of milk products – advantages from being in the co-op union.

Basic outcomes of the research highlighted up to 30% of saving logistic costs, improving milk quality and ability to consolidate sufficient batches of deliveries required by milk processors. This, in turn, leads to increasing of cash flows for co-op members, with creation of comparative advantage among other local farms. Our further investigation within the project would also cover Poltava region, with evaluation of logistic costs, the particulars of local supply chains and competition from bigger farms.

So far we have developed the five guiding principles for the co-ops to be successful. These are: 1. Operation at cost to member users; 2. Membership control by current members; 3. Member-ownership by current active patron-members 4. Limited returns on Equity Capital 5. Duty to educate and train.

The major obstacles for co-op development (besides economic and legal regulation) in Ukraine are lack of mutual trust between farmers as well as poor knowledge of advantages from being coop members. The active involvement of educational entities is highly needed, with top-level University instructors providing field seminars and promoting the co-op idea. The basic experience can be taken from U.S. National extension service, where there is a very fruitful merge have been created between US universities, agricultural co-ops and other farmers. However, to

make it possible in Ukrainian conditions we need to have the new generation of agricultural scientists, having compulsory business and practical experience. That will promote mutual trust and gives value for extension services.

Just as farming becomes more efficient in the 21st century, even as it faces a different set of challenges than in the past – farmer-led co-ops need to continually redefine how to deliver the right mix of logistic services to their members. Thus efficient logistics becomes the key component of today's farm business practices, shifting from traditional management and marketing approaches. Our following research therefore will be targeted towards investigation of specific logistic instruments allowing small and medium size farmers to compete with larger farms on the selected markets (dairy and grain co-ops). Encouragement of co-op idea on the national level with active involvement of scientific institutions will get vital importance; and that is backed by sufficient attracting of government financed programs.

References:

1. Про сільсьькогосподарську кооперацію: Закон України станом на 20.11.2012 р. /Верховна Рада України. – Офіц. вид. К.: Парлам. вид-во, 2012. – 261 с. – (Бібліотека офіційних видань).
2. Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України:
<http://www.dorada.org.ua/nasha-diyalnist/all-news.html>
3. USDA List of Publications for agricultural cooperatives:
<http://www.rd.usda.gov/publications/publications-cooperatives>
4. USDA Rural Cooperatives Magazine:
<http://www.rd.usda.gov/publications/rural-cooperatives-magazine>
5. http://www.coop-union.org.ua/?page_id=683

ЩОДО ПИТАННЯ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УПРАВЛІННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ КООПЕРАТИВАМИ

Хаянок Т.М.,

старший викладач кафедри менеджменту і права

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Зважаючи на тенденції розвитку малих та середніх товаровиробників сільськогосподарської продукції, сьогодні відновлення соціальної інфраструктури сільських територій тісно пов'язано із кооперацією, яка сприятиме збільшенню доходів селян через зайнятість, створення комфортних умов праці та розвиток інфраструктури [1].

Проблемами розвитку, організації та діяльності сільськогосподарських кооперативів займаються українські вчені такі як В.В. Гончаренко, В.В. Зіновчук, Ю.Я. Лузан, М.Й. Малік, К.М. Мельник, Л.В. Молдаван, Г.В. Черевко, Т. Швець та інші. При цьому, з огляду на важливість проведених вітчизняними науковцями досліджень, слід зауважити, що наявні праці ще не в повній мірі розкривають економічну природу, показують особливості функціонування та перспективи розвитку сільськогосподарських кооперативів, що є актуальними питаннями сьогодення.

Розвиток сільськогосподарських кооперативів передбачає вдосконалення переробної та обслуговуючої сфери, торгівлі, чим сприяє зростанню рівня зайнятості сільського населення, покращення соціального клімату [3].

Відродження кооперативного руху на селі дозволить використовувати переваги великого товарного виробництва і враховувати інтереси сільських товаровиробників, сприяючи відродженню статусу селянина як господаря виробництва, реального власника засобів виробництва і виробленої ним продукції [2].

Сучасні тенденції розвитку економіки вимагають формування ефективної системи кадрового забезпечення сільськогосподарських кооперативів. В умовах високої конкуренції, глобалізації і інформатизації кооперативам необхідно

стати центрами постійних інновацій. Будь-який бізнес-процес підприємства повинен бути орієнтований на створення довгострокових конкурентних переваг. Саме тому конкурентоспроможність вимагає висококваліфікованих працівників з необхідним досвідом роботи в управлінні сільськогосподарськими кооперативами.

Кадрове забезпечення сільськогосподарських кооперативів повинно ґрунтуватися на системі управління персоналом, яке передбачатиме поєднання інтересів працівників та підприємства в цілому; досягнення високої продуктивності праці; покращення економічної активності; збалансований розподіл наявних обмежених ресурсів тощо.

Крім того кадрове забезпечення сільськогосподарських кооперативів, формування яких залежить від реалізації основних принципів таких як добровільність, економічна взаємовигода, прозорість й рівність, повинно вирішувати такі завдання: забезпечення підприємства необхідними людськими ресурсами відповідно до стратегії підприємства; формування внутрішнього середовища на засадах ціннісних орієнтирів, корпоративної етики та культури, пріоритетів у потребах, що стимулюють відтворення та реалізацію кадрового потенціалу.

Відсутність професійних навиків та вмінь в сфері менеджменту сільськогосподарських кооперативів перешкоджає формуванню стратегічного мислення керівників і спеціалістів та орієнтує їх лише на максимізацію поточного економічного ефекту. Потрібно пам'ятати, що кадровий потенціал кооперативу є основним фактором, який надає можливість отримання синергетичного ефекту. Таким чином, кадрове забезпечення потребує ефективного формування кадрового потенціалу сільськогосподарського кооперативу, що передбачає планомірний довгостроковий вплив на його системоутворюючі складові, які дозволяють ціленаправлено змінювати рівень активізації потенціалу працівників.

Таким чином, перспективний розвиток сільськогосподарської кооперації можливий за умов ефективного управління кадровим забезпеченням, яке

передбачає:

- підвищення наукового рівня керівників і спеціалістів кооперації, тобто теоретичної та практичної їх обізнаності – через запровадження на постійній основі тренінгів, семінарів чи курсів з метою підвищення кваліфікаційних знань про сільськогосподарську кооперацію;
- формування кадрових резервів – через спеціалізовану підготовку фахівців у сфері кооперації через мережу вищих навчальних закладів;
- залучення молоді до розвитку кооперативних відносин як важливої складової здійснення аграрних перетворень, що сприятиме оновленню кадрового складу кооперації – через створення механізмів державної підтримки розвитку сільськогосподарської кооперації.

Список використаних джерел:

1. Горбонос Ф.В. Кооператив як форма прояву відносин / Ф.В. Горбонос // Економіка АПК. – 2004. – № 9. – С. 26–32.
2. Непочатенко О.О. Сучасний стан та перспективи розвитку обслуговуючої сільськогосподарської кооперації в Україні / О.О. Непочатенко, О.Т. Прокопчук // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. – 2014. – №84. – С. 135-143.
3. Паска І.М. Ефективність моделей кооперації сільськогосподарських підприємств / І.М. Паска // Економіка та держава. – 2015. – №9. – С. 33-36.

СЕКЦІЯ 3
РОЗВИТОК ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ ЯК
СКЛАДОВА СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАД

ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ
КРИЗОВИХ УМОВАХ

Бурова О.Б.,

к.е.н., доцент кафедри менеджменту ЗЕД

Приватний вищий навчальний заклад «Український гуманітарний інститут»

Фінансово-економічна криза розпочалася в США і досить швидко охопила фінансовий сектор інших розвинутих країн, зокрема Європейського Союзу та Японії, що дестабілізувало розвиток їх економік. Особливістю кризи є умови надзвичайно високого рівня взаємозалежності національних економік країн та швидкості їх поширення в світовому господарстві.

Державна політика України виявилась не спроможною надати цілеспрямовану протидію викликам світової фінансово-економічної кризи, що нівелює ефективність антикризових дій влади та свідчить про неієздатність їх моделі зростання економіки. Самоадаптація економічної системи в такому випадку спричиняє різке загострення в ній диспропорцій та породжує відшкодування витрат держави за рахунок всього суспільства.

Становлення сільськогосподарської обслуговуючої кооперації (СОК), як на нашу думку, відбувається у чотири етапи (I етап – 1993-1997 рр., II етап – 1997-2009 рр., III етап – 2009-2013 рр., IV етап – з 2013 р.).

За цей період державою було прийнято ряд законодавчо нормативних документів, що регулюють діяльність та розвиток СОК. Наприклад, Закон

України «Про кооперацію», Укази Президента України «Про заходи щодо забезпечення формування та функціонування аграрного ринку» та «Про заходи щодо розвитку кооперативного руху та посилення його ролі в реформуванні економіки України на ринкових засадах», «Програми розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на поточні роки», «Державна цільова програма розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів до 2015 року» та ін. Проте відповідного цим законодавчим документам фінансування розвитку СОК не було здійснено. Так, з 2013 р. кошти з державного бюджету взагалі не виділяються. Отже, як наслідок малі підприємства будуть банкрутувати, робочі місця – зникати, рівень життя населення – катастрофічно падати, а фінансово-економічна та соціальна криза на селі – загострюватися.

Таким чином, розвиток та ефективне функціонування СОК в Україні неможливе без всебічної (законодавчої, юридичної, фінансової, інформаційної, організаційної та ін.) підтримки держави. Внесення відповідних змін і доповнень до законодавчої бази, створення пільгової системи кредитування, надання інфраструктурної підтримки (транспорт, мережа підприємств зберігання та переробки продукції, комерційні банки, товарні ринки основних засобів, науково-консультативні та навчальні центри, дорадчі служби, служби менеджменту, маркетингу тощо) дасть змогу розширити творчу ініціативу сільськогосподарських товаровиробників, створити сприятливі умови для їх розвитку в жорстких умовах кризи.

Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація зведе нанівець безконтрольне панування посередницького бізнесу, зможе вивести з тіньового сектору великі суми обігових коштів, розширити доступ товаровиробників до агросервісних послуг, дасть можливість їм краще адаптуватися до умов ринкової економіки і досягти міцних позицій як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Список використаних джерел:

1. Радченко О. Д. Напрями державної підтримки сільськогосподарської обслуговуючої кооперації / О. Д. Радченко // Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. – 2013. – № 10(4). – С. 165–185. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/escnof_2013_10\(4\)_29](http://nbuv.gov.ua/UJRN/escnof_2013_10(4)_29).
2. Цимбал В. О. Проблеми розвитку обслуговуючої кооперації на селі / В. О. Цимбал // Агроінком. – 2011. – № 4–6. – С. 72–80.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОЕКТНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ КООПЕРАТИВУ

Васильєва Н. К.,

д.е.н., професор, завідувач кафедри інформаційних систем і технологій

Мороз С. І.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри інформаційних систем і технологій

Карамушка О. М.,

викладач кафедри інформаційних систем і технологій

Здоровий Є. В.,

студент

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Кооперація в сільському господарстві є важливим інструментом забезпечення конкурентоспроможності продукції дрібних товаровиробників та сільських громад. Вона дає можливість скоординованого управління, більш ефективного представлення селян перед переробними підприємствами та постачальниками засобів виробництва, гуртового використання техніки тощо.

Згідно Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, на відміну від виробничих, є неприбутковими організаціями [1], проте скорочення витрат є надзвичайно актуальною проблемою для усіх видів кооперативних утворень. Одним із шляхів такого скорочення є оптимізація діяльності та бюджетів засобами

систем управління проектами. Область їх застосування достатньо широка, адже в якості проекту може розглядатися технологічна карта вирощування культур, проведення вакцинацій, будівництво складу та багато інших.

Найбільш перспективними напрямками використання систем управління проектами для кооперативних організацій вважаємо:

1. Логістичне управління витратами виробництва на основі календарно-ресурсних моделей вирощування продукції тваринництва чи рослинництва, котре стане у нагоді переважно виробничим кооперативам [2];

2. Планування використання сільськогосподарської техніки, складання графіків ветеринарного обслуговування, проведення меліоративних та будівельних робіт тощо обслуговуваними кооперативами;

3. Управління транспортною логістикою заготівельно-збутових обслуговуючих кооперативів задля складання чітких транспортних та часових схем збору врожаю та постачання продукції на переробку чи у магазини [3].

На даний момент розроблено й успішно використовуються сотні програм цього класу. Представникам великих компаній пропонуються професійні пакети управління проектами (Microsoft Project Server 2013, Open Plan Professional, Spider Project), котрі коштують десятки тисяч гривень на одне робоче місце занадто складні для використання кооперативами. Системи для масового користувача (Microsoft Project), в тому числі й менеджерів кооперативів, дещо дешевші. Окремо слід відзначити системи з відкритою ліцензією, як-то OpenProj, ProjectLibre, адже їх використання не потребує придбання ліцензії, проте вони рідко підтримуються з боку розробника. Варто відзначити, що розвиток технічних та технологічних новацій у сфері інформаційних технологій призвів до зростання популярності різного роду web-додатків, котрі надаються безкоштовно з обмеженою функціональністю чи коротким терміном використання для приваблення клієнтів та на умовах SaaS (англ. software as a service – програмне забезпечення як послуга) з абонентською платою. Не лишились осторонь й лідери у розробці програм управління проектами. Так, нині Microsoft просуває свій Project Cloud, Mac App

Store – OmniPlan, Google Apps пропонує також ряд програм, найбільш цікавими з них є комерційний сервіс Smartsheet та безкоштовний Gantter for Google Drive.

Звичайно, наведений перелік не повний, крім того щороку пропонуються нові пакети та вдосконалюються існуючі.

При намаганні заощадити кошти кооперативу на інформаційні технології слід обрати вільні додатки, зокрема OpenProj чи ProjectLibre або безкоштовні сервіси, наприклад, хмарний додаток Gantter for Google Drive. Останній має ряд організаційних, функціональних та фінансових позитивних якостей: не потребує придбання ліцензії та оновлюється власником; доступ до додатку здійснюється через аккаунти Google, Facebook чи LinkedIn; звичний для систем управління проектами інтерфейс; сумісний з Microsoft Project для прямого імпорту/експорту даних; розміщення даних у безкоштовному хмарному сховищі SmartDrive з доступом через браузер; незалежність від використовуваної операційної системи; можливість роботи з проектом з мобільних пристроїв, що актуально при широкому поширенні мобільних телефонів та низькому забезпеченні комп'ютерною технікою домогосподарств; відкритість для надання спільного доступу (читання, правки, коментування) для вказаних користувачів, в тому числі осіб, котрі не мають облікового запису Google, що корисно як для ознайомлення членів кооперативу з графіками проекту так і для дистанційного введення даних про хід його виконання, наприклад для відстеження збору продукції у членів кооперативу; робота з ризиками проекту через їх ідентифікацію, визначення вірогідності виникнення та засобів управління ними.

Очевидно, що порівняно з комерційними пакетами сервіс Gantter має й ряд недоліків, а саме: пакет орієнтований для нескладних проектів, тривалістю 2-3 тижні з невеликою кількістю робіт, як-то жнива чи посівна компанія; обмеженість у обсягах інформації щодо задач не дозволяє врахувати всі їх параметри при плануванні; неможливість врахування доступності працівників у проекті та об'єднання їх в групи; при розрахунку бюджету враховуються лише витрати на ресурси; відсутність звітів.

Важливим аргументом щодо корисності систем управління проектами є можливість багаторазового використання складених проектів, особливо для циклічних робіт, наприклад, щоденний збір молока.

Необхідно відмітити гендерні особливості використання автоматизованих систем управління проектами. Так, на наш погляд, жінкам краще складати транспортні проекти та графіки надання послуг через прискіпливість та ретельну увагу до деталей, що забезпечить якість проекту. Чоловікам краще доручити складання електронних технологічних карт та графіків використання техніки, адже вони краще володіють знаннями в цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17 липня 1997 р. № 469/97-ВР: [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал «Верховної Ради України». – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/469/97-вр>

2. Мороз С. І. Розробка логістичної моделі управління витратами в м'ясному тваринництві засобами Microsoft Project / С. І. Мороз // Агросвіт : Науково-практичний журнал. – 2009. – № 3. – С. 28–31.

3. Величко О. П. Проектування логістичних рішень учасників зернової обслуговуючої кооперації / О. П. Величко // Кооперативні читання: 2014: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 27–29 берез. 2014 р. – Житомир: ЖНАЕУ, 2014. – С. 136–141.

СВІТОВИЙ ДОСВІД КООПЕРАЦІЇ В РИБНОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Вдовенко Н. М.,

д.е.н., проф., завідувач кафедри глобальної економіки

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Кооперація в аграрному секторі економіки, як стверджують вчені, бере свій початок з 50-х років XIX століття. Свого часу у Пруссії Ф. Райффейзенем була започаткована селянська кооперація у формі товариства допомоги сільським господарям і благодійного товариства. Як показують дослідження, у

країнах Європи під впливом потреб внутрішнього та зовнішнього агропродовольчих ринків стали виникати, а пізніше інтенсивно розповсюджуватися кооперативи з переробки сільськогосподарської продукції. Відбулося масштабне кооперування фермерських господарств у збутовій і постачальницькій сферах діяльності. На сьогоднішній день, в країнах Заходу, в США, Канаді та інших розвинутих державах сільськогосподарською кооперацією охоплені майже всі основні сфери діяльності фермерських господарств і в тому числі рибницькі підприємства, які займаються вирощуванням рибопосадкового матеріалу та товарної риби.

Сучасні вчені встановили, що функціонують такі види кооперативів: обслуговуючі, збутові, кооперативи з фінансово-кредитного та страхового забезпечення, кооперативи з соціального обслуговування та з менеджменту.

Входження людства до «економіки знань» співпало з заключним етапом переходу суспільства від індустріального до постіндустріального його стану, і в рибному господарстві зарубіжних країн розвиваються різні форми кооперативів. Виходячи з таких тверджень, бачимо, що такі кооперативи створюються фермерськими господарствами для досягнення більш високих результатів господарювання та захисту в конкурентній боротьбі з монопольними структурами у сфері переробки продукції. Особливо це стосується збуту риби як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках риби та рибної продукції.

Безумовно, не випадково найбільшого розповсюдження набули кооперативи саме з організації збуту рибної продукції та її переробки.

Узагальнюючи роботи провідних вчених у сфері кооперації, ми дійшли висновку, що у США, країнах Західної Європи, фермерські господарства не створюють кооперативів з виробництва рибної продукції, вважаючи, що приватне господарювання в цій сфері діяльності є більш ефективним і самодостатнім для них.

Наведені міркування спрямували нас на необхідність визначення основних принципів діяльності кооперативів та їх складу. До складу кооперативу можуть входити асоційовані члени. Ними переважно є або фізичні

та юридичні особи, які здійснили лише пайові внески. Вони можуть не брати трудової участі в діяльності кооперативу та користуються правом дорадчого голосу.

Серед основних принципів діяльності кооперативів доцільно виділити добровільність членства в кооперативі та безперешкодний вихід з нього; обов'язковість трудової участі в діяльності виробничого кооперативу й обов'язковість участі членів у господарській діяльності обслуговуючого кооперативу; відкритість і доступність членства в кооперативі для тих, хто визнає його статут; демократичний характер управління, рівні права у прийнятті рішень за правилом: один член кооперативу - один голос; обмеження виплат часток доходу на паї; розподіл доходу між членами кооперативу відповідно до їх участі у діяльності кооперативу. Також доцільно відмітити, що в країнах Західної Європи спостерігається процес диверсифікації діяльності кооперативів. Водночас збутові кооперативи взяли на себе функцію забезпечення фермерських господарств, які займаються вирощуванням рибопосадкового матеріалу та товарної риби матеріально-технічними ресурсами.

Таким чином, маємо можливість зробити висновок, що сучасним і перспективним напрямком у розвитку сільськогосподарських кооперативів, у зарубіжних країнах, є створення асоціацій кооперативів.

В умовах глобальних трансформацій, досягається високий рівень їх конкурентоспроможності на світовому агропродовольчому ринку та ринку риби і рибної продукції. Однією із важливих особливостей є більш надійний захист від впливу монополізованих структур в сучасному рибогосподарському бізнесі.

ЗНАЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ ДЛЯ АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Дідур К. М.,

*к.е.н., викладачка факультету економічної теорії та економіки сільського
господарства*

Дніпропетровський державний аграрний університет

Досвід України свідчить про зростаючу роль в аграрному виробництві сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. За нинішніх умов аграрії можуть отримувати прибутки лише завдяки спільним зусиллям через створення власних підприємств, діяльність та функціонування яких вони можуть контролювати на колективних засадах. Окремий селянин, котрий має в своїй власності землю, не в змозі нею ефективно розпоряджатись через брак знань, навичок, фінансів. Виходом з цієї ситуації є об'єднання ресурсів селян за допомогою створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів для задоволення своїх потреб та підвищення ефективності аграрного сектору України в цілому.

Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив являє собою підприємство, створене для обслуговування переважно своїх членів на засадах взаємодопомоги й економічного співробітництва. На думку О.В. Чаянова, кооператив – це перш за все об'єднання господарств, проте господарства, що входять в це об'єднання не знищуються, а й надалі залишаються дрібними трудовими господарствами. Сільськогосподарський кооператив є доповненням до самостійного селянського господарства, обслуговує його і без такого господарства не має сенсу [3]. Єфанов В. А. у дефініції сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу вказує на статус юридичної особи, наголошує на добровільності об'єднання фізичних та/або юридичних осіб (сільськогосподарських товаровиробників), можливості здійснення підприємницької діяльності, умові обов'язкової участі членів кооперативу в господарській діяльності [1]. Отже, на нашу думку, сільськогосподарський

обслуговуючий кооператив – це кооператив незалежних власників – сільськогосподарських товаровиробників, і його діяльність повністю спрямована на задоволення господарських інтересів своїх членів, тобто невід’ємно пов’язана з їх виробничою, а певною мірою і іншою, діяльністю. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» поділяє обслуговуючі кооперативи залежно від видів діяльності на переробні, заготівельно-збутові, постачальницькі, сервісні та багатофункціональні.

Одна з важливих передумов формування і успішної діяльності обслуговуючих кооперативів полягає у територіальній концентрації сільськогосподарських товаровиробників, а обов’язковою умовою початку розробки проекту організації кооперативу має бути їх ініціатива та зацікавленість. Важливе значення має також підтримка становлення кооперативу з боку органів державного управління та сільськогосподарських громадських об’єднань. Конкретна робота із створення кооперативу може здійснюватися лише за наявності лідера, який може його очолити.

Мотивами до створення кооперативів можуть бути:

- вигоди від участі у великих за обсягом господарських операціях, створення конкуренції комерційним посередницьким фірмам та уникнення конкуренції між собою, використання професійного менеджменту;
- можливість отримувати прибуток не лише від виробництва, а й від наступних стадій руху виробленої ними продукції в рамках маркетингового ланцюжка певного товару;
- вихід на нові, більш вигідні ринки збуту, постачання і послуг, у тому числі міжнародні;
- переваги від координації дій, розподілу ризику і отримання ринкової вигоди, тобто забезпечення повного контролю ситуації на ринку.

До основних функцій сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів можна віднести: підвищення ефективності в результаті концентрації капіталу і спеціалізації виробництва на певних видах діяльності, що виходять за межі сфери функціонування окремих товаровиробників;

отримання прибутку від споріднених до сільськогосподарського виробництва видів діяльності з більшою часткою доданої вартості у кінцевому продукті – заготівля, переробка, зберігання, пакування, транспортування та реалізація продукції; запровадження маркетингового принципу ціноутворення шляхом зменшення в ціні аграрної продукції проміжних ланок; розвиток конкурентного середовища, а саме: розвиток каналів постачання, стабілізація ринків збуту сільськогосподарської продукції, пошук нових споживачів і постачальників; надання професійних маркетингових послуг членам кооперативу; створення у сільській місцевості нових робочих місць, професійно-освітня, консультативна, науково-практична діяльність для задоволення потреб селян [2].

Головними ознаками обслуговуючих кооперативів є те, що вони належить сільськогосподарським товаровиробникам – своїм членам-клієнтам і управляються ними на демократичних засадах; надають своїм членам послуги, що необхідні для їх власних господарств; не ставлять метою отримання прибутку для себе, а передбачають збільшення прибутку господарств своїх членів.

Отже, термін «сільськогосподарський обслуговуючий кооператив» можна визначити як юридичну особу, яка створена шляхом добровільного об'єднання фізичних або/і юридичних осіб для обслуговування господарств членів кооперативу шляхом здійснення господарської, у тому числі підприємницької, діяльності з метою задоволення матеріальних та певних інших потреб членів кооперативу, при умові їх обов'язкової участі в господарській діяльності кооперативу.

Список використаних джерел:

1. Єфанов В.А. Організаційний розвиток обслуговуючих кооперативів в інфраструктурі аграрного ринку: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / Сум. нац. аграр. ун-т. – Суми, 2009. – 20 с.
2. Могильний О.М. Організаційно-економічний механізм державного регулювання аграрного виробництва у трансформаційний період: Автореф. дис.. д-ра екон. наук: 08.07.02 / Ін-таграр. економіки УААН. – К., 2003. – 38 с.

3. Чаянов А.В. Основные идеи и формы организации крестьянской кооперации. – М.: Наука, 1991. – 455 с.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ОБСЛУГОВУЮЧИЙ КООПЕРАТИВ – МАЙБУТНЄ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА

Дуда М.І.,

спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ВП НУБіП України «Заліщицький аграрний коледж ім. Є. Храпливого»

Однією з найбільш гострих проблем в Україні залишається відсутність кооперативного руху на селі, який би створював прозору мережу заготівлі та збуту сільськогосподарської продукції.

Кооперація є рушієм відродження села та національного самоутвердження українців.

Багато дослідників української кооперації вважають її економічним феноменом у розвитку індивідуального селянського господарства в ринкових умовах господарювання.

Одним із фундаторів кооперативного руху в розвитку сільського господарства є наш земляк, уродженець Заліщицького краю – доктор, інженер, вчений економіст, агроном, професор Євген Храпливий, ім'я якого присвоєно нашому коледжу.

Він прагнув відродити українське село, дати можливість кожному селянину бути господарем на своїй землі, у своїй країні.

Вивчаючи досвіди господарств Австрії, Німеччини, Данії він розумів, що оживлення економіки країни можливе через кооперацію.

Діяльність видатного вченого економіста, професора Євгена Храпливого стає підґрунтям для нового етапу відродження кооперативного руху на території України.

Найбільш прогресивними та прийнятними для наших сільськогосподарських товаровиробників і в цілому всього сільського населення є сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи.

Їхньою метою є підвищення ефективності сільськогосподарської діяльності, поліпшення умов розширеного відтворення в аграрному секторі економіки та підвищення рівня життя сільського населення шляхом зменшення витрат членів кооперативу за рахунок придбання матеріально-технічних ресурсів кращої якості за нижчим цінами, надання їм всіх необхідних послуг найкращої якості за цінами, нижчими запропонованих комерційними структурам та збільшення продуктивності сільськогосподарських товаровиробників через отримання найбільшої можливої ціни за продукцію, що реалізується через кооператив.

Перелік послуг, які можуть надавати обслуговуючі кооперативи, може мати такий вигляд: зберігання і реалізація сільськогосподарської продукції; переробка сільськогосподарської продукції і лісової сировини; матеріально-технічне постачання; виробництво окремих видів сільськогосподарської продукції (виросування насіння деяких сільськогосподарських культур, молодняка птиці, свиней, племінної худоби тощо); ремонт сільськогосподарської техніки та її технічне обслуговування; транспортне обслуговування; газифікація, телефонізація, електронізація і комп'ютеризація сільського господарства; виконання окремих видів сільськогосподарських робіт (оранка, збирання врожаю, боротьба з шкідниками і хворобами сільськогосподарських культур, штучне осіменіння худоби, ветеринарне обслуговування); виконання будівельних робіт і замовлень на проектну документацію; виробництво окремих видів добрив, техніки й устаткування для потреб селян; консультаційне обслуговування (бухгалтерське, фінансове, аудиторське, агрономічне, зоотехнічне, економічне та ін.).

Обслуговуючий кооператив значно відрізняється від виробничого кооперативу.

Виробничий кооператив на відміну від обслуговуючого націлений на отримання прибутку.

Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив – це економічна неприбуткова організація, яка не ставить за мету отримання прибутку для себе,

а прагне збільшити прибуток своїх членів. Він не є посередником.

Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи створюються та функціонують на основі Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 17 липня 1997 року та Закону України «Про кооперацію» від 10 липня 2003 року №1087-IV зі змінами та доповненнями, та Статуту кооперативу.

Трудовий договір також входить в систему управління кооперативом. Він з виконавчим директором визначає його обов'язки і сферу компетенції.

Вищим органом управління кооперативом є загальні збори.

Оперативне управління кооперативом здійснює правління. Правління делегує функцію поточного управління виконавчому директору (якщо він є, в протилежному випадку – голові кооперативу).

Для ведення безготівкових розрахунків кооператив відкриває рахунок в банку.

Кооператив вважається створеним і набуває прав юридичної особи з дня його державної реєстрації, яка проводиться у районній державній адміністрації або виконавчому комітеті районної ради за місцезнаходженням кооперативу в порядку, передбаченому для суб'єктів підприємницької діяльності.

У створення та розвиток кооперативу його члени вносять пайові внески (майновий внесок), який здійснюється шляхом передачі кооперативу майна, в тому числі грошей, майнових прав, а також земельної ділянки.

Пайові внески членів-клієнтів кооперативу є основним джерелом його фінансування.

Вступні внески для забезпечення операційних витрат здійснюються один раз при вступі до кооперативу. В наступні роки обігові кошти кооперативу формуються за рахунок виручки кооперативу від реалізації продукції (послуг).

За результатами діяльності кооперативу формується грошова виручка, як джерело поповнення неподільного, пайового та резервного фондів, формування фонду навчання, виплат найманому персоналу, нарахування на паї і кооперативних виплат.

Функції управління в кооперативі здійснюють члени кооперативу, спостережна рада, правління кооперативу, ревізійна комісія, виконавча дирекція.

Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив є юридичною особою, яка веде господарську діяльність. Тому кооператив веде всі види обліку передбачені для таких осіб.

Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив підвищує доходи свої членів, а значить і підвищує рівень життя на селі. Створення додаткових робочих місць у сільській місцевості збільшує надходження до місцевих бюджетів, поліпшуючи спроможність місцевих громад вирішувати самостійно власні проблеми, підвищує рівень соціального захисту сільського населення, підвищує рівень життя на селі.

Наступне 20-тиліття буде вирішальним для долі села і України. Зміни на краще можливі лише тоді, коли ми будемо активними, сміливими та досягатимемо виконання власних рішень, об'єднуючись в громадські рухи і виборюючи своє майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про кооперацію» від 10.07.2003 року №1087-IV зі змінами та доповненнями.
2. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 17.07.1997 року №469/97-ВР зі змінами та доповненнями.
3. Примірний статут сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу затверджений Наказом Міністра аграрної політики та продовольства України 21.05.2013 року №315.
4. Євген Храпливий. Збірник науково-популярних статей. – К.: Львів вид.«Еней», 1997.100с.
5. Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив: початок шляху. Практичний посібник/ І.Ф.Томич, Р.Я.Корінець, М. П. Гриценко. – К.: ТОВ «ВП»Едельвейс», 2013. – 96с.

СТАН ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ РИНКУ ПРАЦІ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Замора О.І.,

к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»

Стан та ефективність ринку праці та зайнятості населення є індикатором благополуччя країни і безпосередньо залежить від інвестиційного потенціалу держави, а на сьогодні Україна значно втратила інвестиційну привабливість через воєнний конфлікт на сході, що не могло не позначитись на зайнятості населення.

За останніми оприлюдненими даними Державної служби статистики України, за 9 місяців 2014 року чисельність зайнятого населення в цілому по області, обчислена за методологією Міжнародної Організації Праці (МОП), становила 426,5 тис. осіб і у порівнянні з відповідним періодом 2013 року зменшилась на 25,5 тис. осіб. Рівень зайнятості населення Тернопільщини, який розрахований за цією ж методологією, зменшився з 57,3% до 54,2%.

Чисельність безробітних в Тернопільській області у віці 15-70 років, обчислена за методологією МОП, у середньому за січень-вересень 2014 року порівняно з відповідним періодом 2013 року збільшилась на 3,2 тис. осіб і становила 49,6 тис. осіб. Рівень безробіття (за методологією МОП) збільшився з 9,3% до 10,4%. Рівень зареєстрованого безробіття населення працездатного віку складає 3,6%.

У 2014 році спостерігалось щомісячне зменшення середньооблікової чисельності штатних працівників у порівнянні з відповідними періодами попереднього року, зокрема у листопаді 2014 року проти листопада попереднього року вона зменшилась на 2,7 тис. осіб і склала 170,9 тис. осіб.

У 2014 році до центрів зайнятості Тернопільської області від роботодавців надійшла інформація про заплановане масове вивільнення 6 881 працівника, що у 2 рази більше, ніж у 2013 році. З метою пом'якшення

наслідків масового вивільнення працівників, обласним центром зайнятості ініційовано утворення спеціальних комісій для вжиття заходів щодо запобігання різкому зростанню безробіття під час масового вивільнення працівників. Службою зайнятості надається роботодавцям комплекс послуг при запланованому масовому вивільненні працівників.

Розробляються превентивні та адаптаційні заходи, спрямовані на підбір роботи, профнавчання, залучення до самозайнятості, консультування щодо змісту прав і державних гарантій працівників, їх психологічну адаптацію. У 2014 році відбулось 25 засідань комісій на базових рівнях, де розглядались питання 38 роботодавців щодо загрози вивільнення працівників.

Ситуація, що склалась на сході України, змусила виїхати з постійного місця проживання до Тернопільської області майже 2,5 тис. осіб, з них 20% осіб працездатного віку, які потребували працевлаштування. В базові центри зайнятості у 2014 році звернулось 290 таких осіб.

Основною проблемою на ринку праці є недостатня кількість вільних робочих місць і вакантних посад з гідними умовами та оплатою праці. У 2014 році 6584 роботодавці області поінформували службу зайнятості про наявність 37698 вільних робочих місць та вакантних посад (за 2013 рік - 41314). В усіх районах відбулося зменшення кількості заявлених роботодавцями вільних робочих місць та вакантних посад, крім Бережанського, Зборівського, Кременецького, Підволочиського і Шумського.

Залишається незадовільною якість вакансій. Із наявних вакансій лише 5,3% були із заробітною платою вищою від середньої зарплати по області, 12,5% - із мінімальною заробітною платою, 82,2% - із заробітною платою, що є вищою від мінімального розміру, але нижчою від середньої зарплати по області. Крім того, кількість вакансій зі скороченим режимом роботи склала 1481. Найбільша кількість вакансій залишається в Тернопільському міськрайонному центрі зайнятості, де було зосереджено 45,3% вакансій від їх кількості в області. У всіх інших центрах зайнятості частка вакансій від загальної їх кількості коливалася від 1,5% до 5,8%.

Станом на 31 грудня 2014 року актуальною була 1251 вакансія, у т.ч. для робітників - 697 для службовців - 459, для осіб, які не потребують спеціальної підготовки - 95.

За видами економічної діяльності найбільше було вакансій у переробній промисловості - 27,7%, оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів - 17,3%, державному управлінні - 10,6%, транспорті, складському господарстві, поштовій та кур'єрській діяльності - 10,1%.

Станом на 31 грудня 2014 року на одне вільне робоче місце в області претендувало 13 безробітних, в тому числі:

- кваліфіковані робітники з інструментом - 8 осіб,
- професіонали - 9 осіб,
- працівники сфери торгівлі і послуг - 10 осіб,
- фахівці - 13 осіб,
- робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування, машин та вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі) та фахівці - по 15 осіб,
- технічні службовці - 23 особи,
- робітники найпростіших професій - 26 осіб,
- кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства - 28 осіб.

В окремих районах кількість претендентів на 1 вакансію була значно більша, зокрема, у Гусятинському - 66, Борщівському - 53, Козівському - 48, Підволочиському - 43, Шумському - 36, Зборівському і Чортківському - по 33. У Підгаєцькому районному та Тернопільському міськрайонному центрах зайнятості навантаження на 1 вакансію було нижчим від середньообласного показника.

Разом з тим, існують проблеми щодо заповнення багатьох вакансій, заявлених роботодавцями. Це пов'язано з тим, що роботодавці висувають підвищені вимоги до якості професійної підготовки кадрів, їх досвіду роботи і,

в той же час, пропонують низький рівень оплати праці. Запити роботодавців у багатьох випадках не співпадають з наявною пропозицією на ринку праці. На підприємствах часто відсутні соціальні пакети. Також високі вимоги ставлять претенденти до вільних робочих місць і вакантних посад.

Обласною службою зайнятості вживаються активні заходи щодо оперативного укомплектування вакансій та сприяння у працевлаштуванні шукачам роботи, удосконалення механізмів щодо отримання повної та достовірної інформації про попит на робочу силу від працедавців, впровадження нових індивідуальних підходів щодо повернення шукачів роботи до активної зайнятості, відповідно до потреб роботодавців, а також підбору роботи із застосуванням сучасних методів інформаційно-роз'яснювальної роботи та інформаційних технологій, у тому числі організація навчально-виробничих процесів в центрах професійно-технічної освіти (ЦПТО), запровадження дистанційного навчання в навчальних закладах служби, співпраця з освітніми закладами та інше.

Список використаних джерел:

1. Прожитковий мінімум потребує не ліквідації, а термінового перегляду / Бізнес-портал Луцька. – Режим доступу: http://toplutsk.com/biznews-news_4783.html
2. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2014 рік. – Режим доступу: http://www.te.ukrstat.gov.ua/katalog_zved.html
3. Центр перспективних соціальних досліджень. – Режим доступу: <http://cpsr.org.ua/index.php>

РОЗВИТОК КООПЕРАЦІЇ НА СЕЛІ

Збарська А. В.,

кандидат економічних наук, асистент кафедра організації агробізнесу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Світова економічна криза суттєво вдарила по українській економіці, обмеживши доступ громадян та організацій до кредитування, призвела до підвищення цін на споживчі товари та енергоносії, росту інфляції, зниження реального доходу, купівельної спроможності громадян. Цей комплекс факторів призводить до зростання і без того високого рівня явного та прихованого безробіття серед сільського населення. При цьому на місцевому рівні у молодих людей поступово втрачається довіра до власної громади та надія на те, щоб успішно господарювати у себе вдома, знову посилюються міграційні настрої.

Додатково, через близьку перспективу комерціалізації землі в Україні, селяни починають усвідомлювати, що вони як дрібні пайовики можуть бути на вкрай не вигідних умовах позбавлені свого єдиного ресурсу. Адже на даний час існує тенденція до скуповування корпоративних прав на оренду землі великими сільськогосподарськими холдингами, і можна очікувати, що вони здійснюватимуть тиск на дрібних пайовиків у визначені цінових умов та змушуватимуть дрібних господарів до продажу своїх ділянок, зокрема, через ізоляцію таких ділянок від господарської діяльності [1, с.454].

Ймовірно, ці ознаки соціальної апатії можна подолати шляхом запровадження дієвих комплексних програм розвитку самозайнятості населення, особливо сільського, через кооперацію.

В даних умовах кооперація дрібних сільськогосподарських виробників – це один з небагатьох, а можливо єдиний шлях для селян відстояти свої та інтереси у якості потенційних партнерів та водночас конкурентів великого сільськогосподарського бізнесу.

Нині понад 70 відсотків трудомісткої сільськогосподарської продукції повсякденного споживання: картоплі, овочів, фруктів, молока та м'яса –

виробляється в особистих селянських і фермерських господарствах та фізичними особами – сільськогосподарськими товаровиробниками, які, на жаль, не мають постійно діючих каналів реалізації такої продукції.

Таблиця

Динаміка частки малих форм господарювання на селі у виробництві продукції всіма категоріями господарств України* (%)

Рік	Сільськогосподарська продукція**					
	картопля	овочі	плоди і ягоди	молоко	вовна	мед
1990	71,4	26,9	53,6	24,0	11,2	78,7
1995	95,8	72,7	83,6	45,3	30,1	88,4
2000	98,6	83,1	88,2	71,0	61,4	96,4
2005	98,8	89,3	87,8	81,2	78,3	96,6
2006	98,6	87,9	87,8	81,5	78,5	97,2
2007	98,0	89,6	86,5	82,2	78,2	97,5
2008	97,8	86,1	84,6	82,2	78,5	97,5
2009	97,4	86,6	86,7	80,7	79,6	97,6
2010	97,4	88,1	83,6	80,3	83,1	97,7
2011	96,9	84,3	84,2	79,7	83,3	97,9
2012	96,7	85,7	81,6	77,7	85,1	98,0
2013	97,0	88,3	80,6	77,5	86,6	98,2
2014	96,8	86,1	83,4	76,2	85,4	98,5
2015	97,8	86,1	80,9	75,3	86,5	98,4

*Малі форми господарювання – особисті селянські і фермерські господарства України; **Дані Держстату України за відповідні роки

Як результат – значна частина індивідуально вирощеної сільськогосподарської продукції, особливо у віддалених від приміської зони селах, згодовується худобі або псується. Частина її потрапляє до кінцевих споживачів, але через посередників, або ж продається селянами на стихійних ринках. В першому варіанті через безвихідь селяни змушені продавати вирощену продукцію за заниженими цінами, основний заробіток від якої отримують не її виробники, а посередники. В іншому варіанті селяни тратять багато часу, та коштів на транспортування продукції до районних чи обласних центрів, часто реалізуючи її в умовах, що не відповідають нормам.

У зв'язку із значною кількістю особистих селянських (4,14 млн.), фермерських господарств (39,4 тис.) та фізичних осіб – сільськогосподарських товаровиробників, доцільно сприяти формуванню за безпосередньою їх участю кооперативного сегмента аграрного ринку. Водночас, його формування стримується недосконалістю законодавства, слабкою матеріальною базою, відсутністю кваліфікованих кадрів – організаторів кооперативного руху, недостатньою обізнаністю селян у перевагах об'єднання зусиль на умовах кооперації для подальшого розвитку і відсутністю належної державної підтримки [2, с. 5–6]. В Черкаській області, наприклад, практично зупинився процес створення сільськогосподарських кооперативів, а в окремих районах вони припинили свою діяльність [4].

Програми розвитку кооперації, які варто було би запровадити для малого сільськогосподарського виробника, могли б розвивати сільськогосподарську кооперацію шляхом проведення відбору, навчання та супроводу ініціативних груп дрібних виробників сільськогосподарської продукції, об'єднання їх у кооперативи, налагодження виробництва готової продукції та сприяння у її реалізації кінцевому споживачеві. Це дозволило б відпрацювати типові моделі найбільш продуктивних сільськогосподарських кооперативів, захистило права селян на землю та інші ринкові ресурси, змогло створити якісні робочі місця (в т.ч. для молоді) та, головне, дало б селянам надію на те, що через розумну та сумлінну працю на землі можна досягти успіху в своїй громаді.

Якщо ж говорити про існуючі великі кооперативи або об'єднання середніх виробників у формі збутових кооперативних об'єднань, то зараз прослідковується така ситуація: виробники здають продукцію «з поля» посередникові, який приймає її за низькими цінами – фактично, заробляючи 300-400% власної націнки при подальшій реалізації дрібним оптом та вроздріб. Водночас, оплата готівкою за продукцію «з поля» стримує кооперативи від повної легалізації та не дозволяє їм розвивати власну збутово-заготівельну складову.

Однак, реалістичним видається варіант, коли кооператив реалізує свою продукцію легально та прозоро, але при цьому продає не сировину „з поля” посередникові за низькими цінами, а реалізує оброблену, доопрацьовану, розфасовану та упаковану продукцію через власні магазини або торгові точки, або ж, додатково, зареєструвавши торгову марку, постачає власну „фірмову” продукцію у супермаркети [3].

Отже, великі кооперативні об'єднання могли б працювати як прибуткові кооперативи, однак обов'язковою умовою є розвиток їх власної збутово-заготівельної складової та підвищення рентабельності виробництва. Також, малі кооперативи – початківці варто було би звільнити від оподаткування на декілька років, надавши їм неприбутковий статус, однак, з умовою обов'язкового інституційного розвитку – щоб вони змогли продовжувати працювати у майбутньому, платячи податки, а не закрилися після «пільгового» періоду. До речі, дієва державна консультаційна служба допомагала б «початківцям» у їх бізнесі та зростанні, могла б збільшити шанси таких нових кооперативів на успішну роботу в майбутньому.

Таким чином, основними важелями державної економічної підтримки, які поширені у світовій практиці і можуть бути використані в Україні з врахуванням особливостей перехідної економіки, мають стати: передача обслуговуючим кооперативам необхідних об'єктів матеріально-технічної бази, що знаходяться в державній і муніципальній власності, на засадах довгострокового безпроцентного кредиту або безоплатно; надання пільгових кредитів обслуговуючим кооперативам за схемами, що застосовуються для сільськогосподарських товаровиробників.

Список використаних джерел:

1. Збарський В.К. Дрібнотоварний приватний аграрний уклад: теорія, практика, перспективи розвитку [монографія]. – К.:ННЦ ІАЕ, 2012. – 634 с.
2. Зіновчук В.В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу. – 2-евид. доп. і перероблене. – К.: Логос, 2001. – 380 с.

3. Державна цільова економічна програма підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 3 червня 2009 р. N 557.

4. Розвиток обслуговуючої кооперації в сільському господарстві: [монографія] / за ред. професора В.Збарського. – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 224 с.

ТЕОРІЯ КООПЕРАЦІЇ У ПРАЦЯХ ТУГАН-БАРАНОВСЬКОГО

Збарський В. К.,

д.е.н., професор кафедри економіки підприємства ім. І.Н. Романенка

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Люди практикували кооперування з давніх-давен, розуміючи, що лише на засадах взаємодопомоги і взаємовиручки можна поліпшити своє існування і розвиток суспільства. Сільськогосподарська кооперація існувала ще у Вавілоні, ремісницькі та інші види кооперативного типу набули поширення серед стародавніх єгиптян, греків, римлян [1, с. 7]. На цих засадах споконвіку жив і формував свій менталітет український народ.

Кооперативний рух в Україні має майже 140-річну історію. Кооперативні ідеї, що прийшли до нас із Західної Європи оживили традиційні цінності національного способу життя. Одним із основоположників вчення про кооперацію був Михайло Іванович Туган-Барановський.

Розробка теорії кооперації – блискуча сторінка у творчості М.Туган-Барановського, без ознайомлення з якою не можна досягти всієї плідності його наукової спадщини. “Як продукт свідомої творчості, спрямованої на перетворення існуючого соціально-економічного ладу, – вважав вчений, – кооперація з’явилася в результаті впливу на капіталістичне суспільство соціалістичного ідеалу”. Саме в руслі цього ідеалу, як прагнення до нового, справедливого суспільного устрою, очищеного від усіх видів експлуатації, простежує М. Туган-Барановський розвиток ідей кооперації, їх видозміну та

конкретизацію з розвитком і поглиблення уявлень людства в галузі суспільствознавства. Вчений переконливо доводить, що розуміння кооперації як можливої форми суспільно-економічної організації трудящих, спрямованої на захист їх економічних інтересів господарськими методами, пов'язане з розвитком саме капіталістичної стадії виробництва та економічних відносин капіталізму, з наростанням протесту проти утиску та безмежної експлуатації праці капіталом, що супроводжували бурний поступ капіталізму в передових країнах Західної Європи.

Мета кооперації, вважав вчений, „не добування найбільшого прибутку на витрачений капітал, а навпаки, збільшення через спільне господарювання трудового доходу своїх членів або зменшення їхніх видатків”, „не найбільший прибуток, а найбільший добробут членів кооперативу”. Її основний принцип – добровільність об'єднання заінтересованих осіб та устрою кооперативу, солідарність її членів. Крім того, кооперація – це завжди організація трудящих класів, одна з форм їх самозахисту, яка може існувати в середовищі трудящих. Вона набрала капіталістичної форми, „але в цій капіталістичній формі, – на думку дослідника, – живе зовсім інший, некапіталістичний дух, який виводить людство на нові шляхи та утворює нові громадські форми; вони остільки протилежні формам життя капіталістичного суспільства, оскільки дружність і взаємопоміч далекі від насильства та експлуатації” [2, с. 34-42].

М. Туган-Барановський виявив закономірності еволюції теорії і практики кооперації від ідеї виробничого кооперування як найбільш складної і найменш життєздатної форми кооперування праці, з якої, однак, починався кооперативний рух у всіх країнах, до розробки основних засад, принципів функціонування власне кооперації як господарської організації, що найбільш керується принципом господарського розрахунку і бореться з капіталом його власною зброєю.

Вчений всебічно обґрунтував висновок про невідповідність форм виробничого кооперування господарським засадам капіталістичного суспільства, показав, що здатність до існування мають лише ті з них, які

переростають у пайові товариства акціонерного типу. Він доводив практичну непридатність форм виробничої кооперації як для широких робітничих мас, зважаючи на переваги великого машинного виробництва у промисловості, так і особливо для селянства через своєрідність землеробської праці, індивідуалістичну психологію селянина як дрібного самостійного виробника тощо. „Повне поглинання індивідуального сільськогосподарського виробництва громадським, – писав він, – можливе тільки у виробничій артілі. Але виробничі артілі в землеробстві мають не більше поширення, ніж у промисловості, тобто практично ніякого”.

Особливе значення мав виконаний М. Туган-Барановським аналіз сутності й ролі сільськогосподарської кооперації. Аналіз цей ґрунтується на загально-визнаних на той час економічною наукою висновках щодо характеру еволюції селянського господарства, яке у сфері землеробства виявляло більшу стійкість, ніж велике капіталістичне господарство, поступаючись, проте, останньому у сфері обігу. В таких умовах кооперація селянства – кредитна, збутова, переробна тощо, на думку вченого, була необхідною у селянському трудовому господарстві – завдяки кооперації селянин мав змогу користуватися тими вигодами та пільгами, які мали великі господарства. Він наголошував на значенні об’єднання кооперативів у союзі.

Однак, розвиваючи це положення, вчений роз’яснював, що хоч кооперація знищує відокремленість між дрібними господарями, проте вона не перетворює селянське виробництво в якусь іншу форму: господарство селянина залишається дрібним, окремим селянським господарством на чолі з самостійним господарем, що веде його на свій ризик. Саме індивідуальне селянське господарство вчений вважав ”основною клітиною“ кооперативної тканини, яка, не загрожуючи його самостійності, “робить його ще міцнішим, бо збільшує його продуктивність та підвищує технічний рівень цього господарства”.

М. Туган-Барановський займався дослідженням різних типів та видів кооперації, їх соціальних та господарських характеристик, ролі й можливостей

у захисті інтересів різних верств трудящих тощо. Предметом його особливої уваги була сільськогосподарська кооперація різних видів, з розвитком якої вчений пов'язував надії на піднесення селянського господарства шляхом його інтенсифікації та сільського господарства в цілому, на поліпшення добробуту селян. Результатом цих досліджень стала знаменита праця М.Туган-Барановського „Соціальні основи кооперації”. У цій фундаментальній роботі вчений не тільки детально дослідив історичну еволюцію кооперативних ідей та кооперативної практики різних країн і народів, у тому числі й Російської імперії, а й узагальнив кооперативний досвід людства, сформулював ряд вагомих теоретичних висновків та передбачень, наукову обґрунтованість яких підтвердив наступний досвід розвитку світового кооперативного руху [3, с.81-111].

Особливо піклувався М. Туган-Барановський про долю селянства та його кооперації, про ті негативні наслідки, що до них може призвести селянство і суспільство в цілому реалізація програм соціалізації або націоналізації землі. Цим проблемам присвятив кілька праць, які побачили світ на початку 1918 р. Насамперед це „Русская земельная реформа и кооперация” та “О кооперативном идеале”, які вийшли також окремими виданнями і які автор включив до третього видання книги “Социальные основы кооперации”.

При обґрунтуванні тези про стійкість селянського господарства. М. Туган-Барановський наголошував на його трудовому характері, особистій заінтересованості селянина-господаря у результатах своєї праці, на тому, що селянин веде господарство не заради прибутку та ренти, а для забезпечення власних потреб своєї сім'ї. Завдяки цьому “дрібне господарство, – стверджував вчений, – може існувати і розвиватися при значно меншому валовому і чистому доході, ніж капіталістичне велике”, з меншою залежністю від коливань цін на ринку на сільськогосподарські продукти, тобто в умовах, які для капіталістичного господарства, що ведеться “заради збуту та прибутку”, неприйнятні.

Список використаних джерел:

1. Малік М.Й. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи: Практичний посібник. – К.: „Урожай”, 2001 - 279 с.
2. Туган-Барановський М.І. Політична економія курс популярний. – К.: Наукова думка, 1994. –332с.
3. Туган-Барановский М.И. К лучшему будущему: Сборник социально – философских произведений. – М.: 1996.

ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ В ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ

Кадирус І.Г.,

к. е. н., доцент, доцент кафедри маркетингу

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Однією з важливих умов ефективного функціонування сільськогосподарських кооперативів в умовах ринку є маркетингова діяльність. Це пояснюється тим, що без здійснення певних функцій (вивчення потреб і смаків споживачів, пошук каналів збуту, аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища, проведення переговорів, просування продукції і т.д.), які виконує товаровиробник, неможливо забезпечити адаптацію виробництва до потреб ринку [1].

Особливостями використання системи маркетингу в сільськогосподарських обслуговуючих кооперативах є:

- можливість реалізації своєї продукції під однією товарною маркою із застосуванням розширення асортименту та інноваційної політики;
- специфічна система ціноутворення дозволяє кооперативу діяти на неприбутковій основі, надавати послуги за собівартістю та протистояти конкурентам, формуючи великі партії продукції;

- забезпечення збуту продукції своїх членів на вигідних ринках різними шляхами (наприклад, переробляючи продукцію), які сприяють оптимальному підвищенню ринкової цінності продукції членів;

- забезпечення виконання логістичних маркетингових функцій, здійснюючи планування, контроль і управління транспортуванням, зберіганням, пакуванням та іншими операціями в процесі реалізації продукції своїх членів відповідно до їх інтересів, що значно знижує витрати на збут продукції;

- кооперативи завдяки своїй демократичній природі під час формування маркетингових стратегій узгоджують маркетингові цілі кооперативу з його можливостями, вимогами його членів і кінцевих споживачів.

Правильно обрана маркетингова стратегія визначає цінову політику і від цього залежить фінансовий результат кооперативу.

Успішні маркетингові стратегії в кооперативах принципово не відрізняються від тих, які існують в інших підприємствах. Однак кооперативи мають деякі переваги в збиранні продукції, досягненні менших виробничих витрат, у розвитку нових товарів з меншими витратами тощо. Це дає їм можливість бути достатньо конкурентоспроможними порівняно з їх традиційними конкурентами, незважаючи на менші розміри бізнесу і вкладеного капіталу.

Для ефективного розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів можна використати такі основні види маркетингових стратегій: концентрації, вертикальної інтеграції, диверсифікації.

Стратегія концентрації відносно кооперативів виявляється в їх постійному прагненні до збільшення частки ринку. Вона допомагає кооперативам вижити на ринку в умовах великої конкуренції. Однак, дослідження показали, що кооперативні групи з найбільшою концентрацією не завжди є найрентабельнішими в своїх галузях. Тому цю стратегію варто застосувати не для всіх видів обслуговуючих кооперативів. Найдоцільнішою є

така стратегія для переробних, збутових, заготівельних, багатофункціональних кооперативів. У разі широкого застосування стратегії концентрації для невеликих кооперативних підприємств залишається багато можливостей в орієнтації своєї діяльності в різних сегментах ринку.

Стратегія вертикальної інтеграції спрямована на розширення збутової діяльності кооперативів шляхом приєднання фірм-постачальників сировини, матеріалів і напівфабрикатів, а також збутових фірм. Вертикальна інтеграція може набути широкого розвитку в м'ясному виробництві. Лише невелика кількість кооперативів цього профілю обмежуються заготівлею м'яса. Стратегією вертикальної інтеграції у зерновій галузі залишається на невисокому рівні. Вона цілком придатна для кооперативів, але за нинішніх умов часто набуває форми партнерства із приватними структурами. Це пов'язано з тим, що ще мало кооперативів, спроможних власними силами фінансувати окремі напрями діяльності.

Стратегія диверсифікації передбачає розширення сфер діяльності кооперативів на ринках нових продуктів, виробництво яких не пов'язане з основним виробництвом. Водночас у кооперативах частіше відбувається повернення до виробництва одного чи декількох основних видів продукції, ніж диверсифікація. Проте диверсифікація все ж таки залишається одним з варіантів розвитку кооперативів [3].

Використання маркетингових стратегій в сільськогосподарських кооперативах сприятиме прискоренню розвитку аграрного сектору економіки України, підвищенню ефективності функціонування господарюючих суб'єктів як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках, стимулюватиме збільшення виробництва і поліпшення технологій переробки продукції, освоєння ринків збуту, підвищення ефективності та прибутковості кооперативу в цілому [2].

Список використаних джерел:

1. Основи сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. Навчальний посібник / В.В. Зіновчук, Л.В. Молдаван, В.Б. Моссаковський та ін.; за ред. В.В. Зіновчука. – К.: Вища школа, 2001. – 464 с.

2. Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація. Навч. посіб. / уклад. Рудік О.; консульт. Бондарчук В., Гриценко М. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nauka-pdatu.at.ua/Doradnictvo/cd_011-MAPFU-Coops-Agrocoops_module_Text-UKR.pdf

3. Ушкаренко Ю.В. маркетингове забезпечення функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів / Ю.В. Ушкаренко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/998/1/Cooperative_2014_48-52.pdf

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ В УКРАЇНІ

Курбацька Л.М.,

к.е.н., доцент, декан факультету менеджменту і маркетингу

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

У процесі реформування відносин власності в аграрному секторі України практично призупинився процес відтворення його матеріально-технічної бази. Низька платоспроможність сільськогосподарських товаровиробників на ринку матеріально-технічних ресурсів призвела до зменшення обсягів виробництва техніки на підприємствах сільськогосподарського машинобудування України й сповільнення інноваційного розвитку. Останніми роками в країні лише невелика кількість аграрних підприємств розвивається за рахунок інвестицій, що надходять з інших галузей. Ці підприємства формують матеріально-технічну базу за рахунок техніки зарубіжного виробництва [1].

Низький рівень матеріально-технічного забезпечення особистих селянських і фермерських господарств та інших дрібних аграрних підприємств у виробничій та обслуговуючій сферах зумовлений неможливістю придбання необхідної техніки у зв'язку з її високою вартістю та недоцільністю, невеликому за розмірами господарству, мати у своїй власності потужну техніку, що розрахована на обробіток великих земельних площ.

В більшості приватних аграрних товаровиробників на малих площах з невеликою чисельністю працюючих, при відсутності необхідної техніки, майже неможливо самостійно організувати ефективне виробництво конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції, а також забезпечити ефективну систему її заготівлі, зберігання, збуту та переробки. Тому, одним із шляхів вирішення даної проблеми є саме кооперування особистих селянських і фермерських господарств та інших аграрних підприємств не тільки у виробничій, а й в обслуговуючій сферах.

Основними організаційно-економічними передумовами виникнення обслуговуючих кооперативів при сільських громадах виступають: трансформаційні процеси в аграрному секторі економіки; підвищення конкуренції в ринковому середовищі; формування інфраструктури аграрного ринку; отримання сільськогосподарськими товаровиробниками земельних і майнових паїв; нестача фінансових коштів в приватних сільськогосподарських товаровиробників; низький рівень їх технічного забезпечення; високі кредитні ставки як на поточні, так і на довгострокові цілі; виникнення значної кількості посередників між виробниками і кінцевими споживачами сільськогосподарської продукції та ін.

Результати досліджень вказують, що в Україні кооперативний рух перебуває на початковій стадії розвитку. Хоча з кожним роком їх чисельність і збільшується, слід відмітити, що господарську діяльність здійснює лише близько 60 % із загальної кількості. Так, станом на 1 січня 2015 року, в Україні було зареєстровано 1022 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, з них діючих – 613 одиниць. За попередньою інформацією Міністерства аграрної політики і продовольства України, на 01.01.2010 року в країні було зареєстровано 645, а на початок 2009 року – 496 обслуговуючих кооперативів.

Найбільша кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на початок 2015 року налічувалася у Житомирській області – 98, Вінницькій – 93, Івано-Франківській – 80. Членами цих об'єднань є більше 20 тисяч осіб [2]. За останні роки кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в

Україні збільшувалась, в основному, за рахунок чисельності багатофункціональних та сервісних кооперативів. Серед обслуговуючих кооперативів переважають багатофункціональні кооперативи, сервісні, заготівельно-збутові, переробні і інші види.

Формування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів повинно набувати в найближчі роки важливого значення в аграрному секторі економіки України, оскільки в обслуговуючій кооперації зацікавлені саме дрібнотоварні фермерські та особисті селянські господарства.

Кооперативи є формою, відмінною від інших, в силу свого неприбуткового характеру. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи з надання послуг у виробництві створюються не для забезпечення і накопичення власних прибутків у процесі обслуговування своїх членів, як це роблять інші комерційні посередницькі структури. Мета кооперативу – надати своїм членам (які, водночас, є і власниками цього підприємства) якісні послуги за собівартістю, що сприятиме зростанню прибутковості їх господарської діяльності.

Створення обслуговуючих кооперативів з обробітку землі, внесення добрив, збирання врожаю, надання інших виробничо-технічних послуг, що дозволить використовувати переваги великого товарного виробництва і враховувати інтереси дрібних сільських товаровиробників та сприятиме підвищенню ефективності аграрного виробництва завдяки оптимізації витрат товаровиробників на купівлю технічних засобів, проведення окремих технологічних операцій, здійснення маркетингових досліджень, збільшення прибутку від реалізації продукції; розширенню доступу сільськогосподарських товаровиробників до агросервісних послуг; удосконаленню процесу реалізації продукції та більш ефективному використанню каналів збуту, досягненню стійких позицій на аграрному ринку; створенню додаткових робочих місць у сільській місцевості, поліпшенню соціального захисту сільського населення та підвищенню рівня життя на селі.

Список використаних джерел:

1. Кадирус І.Г. До питання забезпеченості фермерських господарств технічними засобами/ І.Г. Кадирус // Економічний простір: Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: ПДАБА. – 2011. – № 49. – С. 212 – 222.
2. Кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів станом на 01.01.2015 року [Електронний ресурс]. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики України. // Режим доступу: http://minagro.gov.ua/ministry?tid_hierachy=662

ПРО ДОЦІЛЬНІСТЬ КООПЕРАЦІЇ В СФЕРІ ЛІКАРСЬКОГО РОСЛИННИЦТВА

Мірзоєва Т. В.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки ім. проф. І.Н. Романенка

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Кооперація, що виникла в Європі в першій половині ХІХ ст. як відповідь дрібнотоварних виробників і безправних споживачів на розвиток капіталістичних відносин [1], і нині не втратила своєї актуальності та має право на життя в різних сферах підприємницької діяльності. Зокрема, в сфері лікарського рослинництва, що за оцінкою багатьох фахівців є одним із найбільш перспективних напрямків діяльності в умовах сьогодення [3].

Після розпаду Радянського Союзу в нашій державі була зруйнована система заготівлі лікарської рослинної сировини й не досі не створена інша. Дослідження сучасних економічних умов розвитку лікарського рослинництва свідчить, що підприємства, які працюють в даній сфері, – це поодинокі виробництва з вирощування, переробки та збуту лікарської сировини. Основними суб'єктами господарювання на ринку лікарської рослинної сировини є: заготівельники, суб'єкти аграрної сфери, підприємства з первинної та поглибленої переробки лікарської сировини, що займаються одночасно як її збутом, так і збутом продуктів її переробки.

Враховуючи те, що попит на рослинну сировину постійно зростає, наразі необхідною є розробка діючих і ефективних шляхів розвитку сфери лікарського рослинництва. Одним із таких шляхів може бути відродження кооперації. В минулому столітті, наприклад, споживча кооперація була великою універсальною заготівельною системою, через яку закуповувалося більш ніж 60 різних видів сільськогосподарських продуктів і сировини, в т.ч. лікарська сировина. Таким чином, заготівельна діяльність споживчої кооперації дозволяла забезпечувати торгівлю товарами, а виробництво – сировиною, що в цілому мало позитивний вплив на розвиток суспільства.

В умовах сьогодення, коли населення в сільській місцевості стикнулося з безробіттям і з вкрай низьким рівнем заробітної плати та за необхідності відродження сфери лікарського рослинництва, сільським жителям і підприємцям варто звернути увагу на заготівлю лікарської рослинної сировини на умовах кооперації. При чому можуть бути реалізовані різні варіанти.

Якщо мова йде про заготівлю дикорослих лікарських рослин, то вигідним буде кооперування як на етапі збирання – процес, який вимагає значних затрат праці, так і на етапі сушіння зібраної сировини – процес, який вимагає значних витрат енергетичних ресурсів в умовах їхнього подорожчання. Учасники кооперації можуть разом взяти в оренду приміщення для сушіння зібраних рослин, для доведення їх до потрібної кондиції, для підготовки до можливого транспортування тощо. Якщо мова йде про вирощування лікарських рослин із метою їхньої заготівлі, то учасники кооперації можуть разом взяти в оренду земельну ділянку чи спільно використовувати власні земельні ділянки, разом брати в оренду необхідну техніку чи придбати її.

Кооперація вигідна ще й тим, що надає більше можливостей для налагоджування ділових контактів, для запозичення досвіду в бізнесових партнерів. Підприємець чи окрема особа, що займається виробництвом продукції лікарського рослинництва, повинні бути одночасно агрономом, експертом із збирання та сушіння лікарської сировини, аналітиком в області фінансів тощо. Крім того, постійно змінюються й зростають вимоги до

переробки й збуту продукції лікарського рослинництва. Одній особі важко опанувати стільки напрямків, враховуючи швидкість, з якою з’являються нові знання. У таких умовах кооперація є одним із засобів розвитку даного напрямку діяльності.

Традиційно виокремлюють: «чисті кооперативи» – кооперативи, в яких учасники мають рівні права як в управлінні, так і в розподілі прибутку; «кооперативи акціонерного типу» – такі, в яких переважають елементи акціонерного товариства (прибуток розподіляється у вигляді дивідендів пропорційно величині частки окремого учасника за рівних прав в управлінні та зазвичай обмежується верхньою межею); кооперативи, що займають проміжне становище між «чистими кооперативами» та «кооперативами акціонерного типу» [2].

У сучасних умовах розвитку в сфері лікарського рослинництва, на нашу думку, доцільним є впровадження саме так званих «чистих кооперативів», тобто кооперації з метою заготівлі лікарської сировини, її збуту, спільного використання приміщень і техніки. Такі кооперативи можуть об’єднувати сусідів або родичів і, як свідчить практика, в багатьох випадках вони є єдиним доступним для сільського жителя джерелом запозичених коштів для підприємницької діяльності. Поява кооперативів у сфері лікарського рослинництва та їх функціонування деякою мірою забезпечить сільському населенню зайнятість і певний рівень доходів.

Список використаних джерел:

1. Кооперация в России – неостребованный опыт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nkj.ru/archive/articles/2887/>
2. Место и роль потребительской кооперации в национальной экономике [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://2dip.su/>
3. Мірзоева Т.В. Перспективи розвитку лікарського рослинництва / Т.В. Мірзоева // Вісник НУБіП України № 181. Ч.6. – 2013. – С.176-181

ЩОДО ПИТАННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВАХ

Нагорний В. В.,

к.е.н., асистент кафедри економіки праці та розвитку сільських територій

Національний університет біоресурсів і природокористування України

На сучасному етапі реформування аграрного сектора України пріоритетного значення набуває вирішення проблем відтворення й ефективності використання виробничого потенціалу аграрних формувань та їх конкурентоспроможності. Також актуальності набувають питання соціального характеру щодо життєдіяльності господарства та реального покращення якості життя населення на селі.

Аграрні підприємства вже зрозуміли, що сучасний підхід до ведення господарської діяльності, негативно впливає на соціальну стабільність, стан суспільних відносин, а також економічні результати їх діяльності, відтак потребує позитивних змін та зрушень.

Запровадження корпоративної соціальної відповідальності в українські бізнес-компанії, в тому числі виробників аграрної продукції дасть змогу збільшити конкурентоздатність як підприємства так і економіки країни в цілому.

Однією з поширених організаційно-правових форм підприємницької діяльності на селі є сільськогосподарські виробничі кооперативи, які набули значного поширення. Вони створені в процесі реорганізації колективних сільськогосподарських підприємств, які хоча і називалися сільськогосподарськими виробничими кооперативами, але були аналогами колгоспів: у них не були задіяні відносини власності, розподіл доходу кооперативу між його членами здійснювався лише з урахуванням їх трудової участі в кооперативі. Майнова і земельна участь у кооперативах їх членів залишалася поза увагою.

Одна з важливих передумов формування і успішної діяльності обслуговуючих кооперативів полягає у територіальній концентрації сільськогосподарських товаровиробників, а обов'язковою умовою початку розробки проекту організації кооперативу має бути їх ініціатива та зацікавленість. Важливе значення має також підтримка становлення кооперативу з боку органів державного управління та сільськогосподарських громадських об'єднань. Конкретна робота із створення кооперативу може здійснюватися лише за наявності лідера, який може його очолити.

Отже для успішної діяльності будь якого аграрного формування, в тому числі кооперативів на сьогодні досить актуальним постає питання застосування політики соціальної відповідальності, що дасть змогу підвищити конкурентоздатність підприємства, як результат здешевлення виробництва; залучення талановитих працівників та інновацій; формування асортименту «екологічних» товарів отримуючи збільшення продажу; зміцнення репутації підприємства; підготовка кваліфікованих кадрів та збільшення інвестиційних фондів. Відтак після прийняття національної політики КСВ, зросте і кількість підприємств що впровадять її в свою практику.

Прикладом впровадження соціальної відповідальності у практику господарювання є компанія «Данон Україна», яка веде політику запровадження молочних кооперативів та сімейних ферм. За словами генерального директора Дарио Маркетти «ми віримо в так званий «двійний проект» тобто компанія може одночасно і заробляти гроші і допомагати суспільству продаючи здорові продукти: дитячого і медичного харчування, йогурти, воду. Окрім цього допомагати розвитку підприємництва в сільському господарстві» [1].

Кооперативи допомагають людям зорганізуватись і покращити загальний доступ до ринків збуту молока та молочної продукції. На його базі індивідуальні господарства разом домовляються про ціну реалізації, закупають обладнання і покращують продуктивність молочного стада через впровадження різних програм які використовує кооператив [2].

Реально реалізуюючи даний проект компанія купуючи продукцію у місцевих жителів дає можливість розвивати власне приватне фермерське господарство або ж кооператив, що дасть поштовх до реанімації життя в сільській місцевості. Самі підприємці будуть зацікавлені в підвищенні якості продукції, розвитку господарства до більш високого рівня.

Наразі в Україні соціальна відповідальність характеризується державним регулюванням. Проте все частіше проявляється активність самих підприємств в реалізації власних соціальних проектів. Сама ідея запровадження соціальної відповідальності пов'язана з необхідністю забезпечення сталого розвитку, досягнення балансу інтересів між державою, бізнесом та суспільством. Найпростішою формою соціальної відповідальності, є своєчасна оплата праці, податків та створення нових робочих місць. Більш досконала форма передбачає підвищення кваліфікації співробітників, будівництво соціального житла, повноцінний розвиток соціальної сфери.

Отже, корпоративна соціальна відповідальність наразі перебуває на стадії свого формування та становлення. Високий рівень корпоративної соціальної відповідальності може позитивно позначитися на конкурентоспроможності підприємств. Однак без активної підтримки з боку держави, це важко зробити.

Для аграрних кооперативів в сучасних реаліях, важливо не тільки сам «ріст» бізнесу, але і досягнення його з усією максимальною відповідальністю. Необхідно думати про те, як рішення і дії будуть впливати на суспільство, навколишнє середовище, а саме головне на його майбутнє. Підхід до корпоративної соціальної відповідальності має звучати «зростай відповідально» що має стати невід'ємною частиною стратегії компанії і щільно інтегруватися в її діяльність.

Список використаних джерел:

1. Голова «Данон України»: «До 200 тис. грн. ми інвестуємо в кожен молочний кооператив» [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://csr-ukraine.org/article>

2. Danone.ua [Електронний ресурс]: [Інтернет-портал]. – Режим доступу: <http://danone.ua/ru/production/proekt-razvitie-molochnyh-kooperativov>

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ УКРАЇНИ

Помазан М. Г.,

викладач

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний коледж»

Створення та діяльність сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні протягом 20 років відбувається стрибками „розвиток - спад – розвиток”, нагадуючи математичну криву. За оперативними даними Міністерства аграрної політики та продовольства України станом на 1 січня 2015 року в Україні налічується 1022 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Найбільша кількість кооперативів налічується у Житомирській (98), Вінницькій (93), Івано-Франківській (80) областях. Найменша кількість таких кооперативів у Закарпатській (15) та Хмельницькій (13) областях. Із загальної кількості реально здійснюють господарську діяльність 613 кооперативів [1].

Становлення кооперативів відбувалося у три етапи. Перший етап розвитку СОК припадає на 1993-1995 роки, перший сільськогосподарський обслуговуючий кооператив був створений у грудні 1993 року. У 1998-2001 рр. розпочинається другий етап або друга хвиля розвитку сільськогосподарчої обслуговуючої кооперації. Було призначено законодавче забезпечення розвитку сільськогосподарчих кооперативів. Також цей етап був підкріплений реформуванням аграрного сектору, який почався у 1999 році, відбулися серйозні зміни у структурі сільськогосподарського виробництва, з'явилася велика кількість нових фермерських господарств, людей, які почали самостійно працювати на земельних паях, що стало підґрунтям для утворення кооперативів. Із 2001 року починається помітний спад у розвитку

сільськогосподарчої обслуговуючої кооперації. У 2009 році за ініціативи прем'єр-міністра України була прийнята «Державна цільова програма розвитку сільськогосподарчих обслуговуючих кооперативів до 2015 року», що стало серйозним поштовхом для третього етапу розвитку СОК в Україні. Особливість цієї державної цільової програми полягала у тому, що вперше у новітній історії України із держбюджету було виділено 90 млн. гривень, які були направлені у регіони на підтримку кооперативів. Важливість цих коштів у тому, що з'явилась можливість утвореним сільгоспкооперативам відшкодувати 90% вартості придбаних технічних ресурсів [2].

Якщо характеризувати динаміку зростання кооперативів, вона є зростаючою умовно через цілий ряд перешкод у їхній діяльності. Оскільки в порівнянні з 2015 р. у 2009 р. їх кількість була 496 одиниць.

Розвиток кооперативів серйозно стримує законодавча неврегульованість питання неприбуткової діяльності та системи оподаткування. Обслуговуючі кооперативи мають набагато більше навантаження, ніж сільськогосподарські підприємства або фермери. Кооператив має набагато складнішу або подвійну бухгалтерію, по навантаженню суми сплати податків набагато вищі, ніж в окремо узятих фермерських чи особистих господарств, сільгосппідприємств. Це є головною перешкодою щодо створення кооперативу, бо кожен фермер має привілей у системі сплати податків, а якщо вони об'єдналися, тобто надають послуги, то потрапляють в іншу систему оподаткування, яка набагато складніша. Це сповільнює широке поширення розвитку сільськогосподарської кооперації і ті кооперативи, які утворилися, мусять маневрувати. Україна не має регіональних масштабних кооперативів, які серйозно впливають на ринки продукції і на формування цінової політики, тому, що податкова політика сьогодні і новий прийнятий Податковий Кодекс не дають таких можливостей, а також відсутність державної підтримки у вигляді дотацій та субсидування процентних ставок кредитів. Скорочення чисельності кооперативів тісно пов'язане із непрогнозованістю державної політики [4].

Можна виділити чотири основні перешкоди на шляху розвитку кооперативів:

- недосконалість податкової політики;
- відсутність державної підтримки;
- низький рівень навчання, інформаційної роботи, дорадництва серед потенційних груп, які можуть створити сільгоспкооперативи;
- відсутність менеджерів, активістів, лідерів серед кооперативного руху.

Однозначно для підтримки розвитку сільської місцевості реальним фактором є розвиток фермерства. Особисті селянські господарства мають укрупнювати своє дрібнотоварне виробництво. Перехід до фермерських господарств відіграє важливу соціальну роль на селі з точки зору створення нових робочих місць, розвитку сільської місцевості і зростання виробництва сільгосппродукції. Стратегія країни, як експортно-орієнтованої держави - це питання номер один. Особливо це стосується групи зернових культур. У даному випадку повинна бути довготривала прогнозована політика держави щодо підтримки виробництва, розвитку інфраструктури і реалізації зернового господарства, а не створення стримуючих бар'єрів, які ми маємо на сьогодні: експортні мита, невідшкодування або ліквідацію ПДВ, монополізацію ринку зерна та інший ряд перешкод, що не дають можливості товаровиробнику отримати нормальну ціну на внутрішньому ринку та ставить нашу продукцію у неконкурентні умови з іншими країнами (Польща, Франція, Німеччина). Ці фактори серйозно стримують нарощування виробництва зерна. Відносно інших категорій продуктів також існує ряд перешкод, які гальмують нарощування велико-товарного виробництва [3].

Отож, для розвитку та стабільності кооперативів на новому та якісному ринку може бути за умови раціонального втручання з боку держави та створення об'єктивних економічних, а не адміністративних передумов активізації коопераційних зв'язків. Для цього потрібні певні зміни в структурі та змістовому наповненні економічних інтересів суб'єктів відносин кооперації.

Досягти ж цього можна за рахунок поглиблення функціональної диференціації кооперації сільськогосподарських товаровиробників, яка має передбачати одночасний розвиток виробничої, обслуговуючої та кредитної кооперації.

Список використаних джерел:

1. Динаміка зареєстрованих сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Міністерство аграрної політики та продовольства України – [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua> (дата звернення 03.05.2016) – Назва з екрана.

2. Динаміка розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів за 2009-2015 рр. Міністерство аграрної політики та продовольства України – [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. Електронні дані. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/ministry?nid=15750> (дата звернення 03.05.2016) – Назва з екрана.

3. Розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні. Міністерство аграрної політики та продовольства України - [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. Електронні дані. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/ministry?nid=3694> (дата звернення 03.05.2016) – Назва з екрана.

4. Розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів – магістральний шлях для АПК України. Українська аграрна конфедерація – [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. Електронні дані. – Режим доступу: <http://agroconf.org/content/ivan-tomich-rozvitok-silskogospodarskih-obslugovuyuchih-kooperativiv-magistralniy-shlyah> (дата звернення 03.05.2016) – Назва з екрана.

ПЕРСПЕКТИВИ КООПЕРАЦІЇ В СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ

Руденко Ю. О.,

магістрант «Менеджмент в кооперативах»

науковий керівник: Воловик І. А.,

к.е.н., доцент кафедри менеджменту організацій

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Останнім часом на селі спостерігається посилення негативних процесів: зниження обсягів виробництва продукції та життєвого рівня населення, зростання масштабів бідності, безробіття, показників депопуляції. Однією з причин останньої є міграція сільського населення у міста. Виїжджає, переважно, молодь – найбільш працездатна частина населення [4]. Сільський туризм на початку ХХІ ст. – один із найперспективніших видів відпочинку в Україні. Розвиток сільського зеленого туризму – це, можна сказати, соціально-економічна програма що переведе частину сільського населення до сфери послуг. Така державна політика передбачає не лише економічні, а й соціально-культурні цілі (збереження та відтворення культурної спадщини, національної самобутності території; забезпечення зміни традиційної структури сільськогосподарського виробництва тощо) [4].

Обмежує розвиток сільського зеленого туризму в Україні низький рівень облаштування сільських садиб. Хоча загальний житловий фонд українського села величезний – 6,5 млн. будинків, централізоване водопостачання мають лише 12 % осель, опалення природним газом – 18, а каналізацію – 7 %. У цілому із загального житлового фонду сіл приватного сектору нині можна використати з метою розселення туристів до 30% будинків належного санітарного стану та 10 % – за мінімального ремонту та облаштування. В Україні заснована Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму з регіональними відділеннями. Виходить журнал "Сільський зелений туризм", у якому публікуються пропозиції селян щодо використання їхніх будинків для відпочинку на селі

туристів з фотографіями садиб, описами природних принад регіону і переліком послуг [3].

Для систематизування існуючого кола проблем проведено SWOT-аналіз (табл. 1) [2].

Таблиця 1

SWOT-аналіз перспектив розвитку сільського туризму

Фактори, що впливають на діяльність підприємства	Позитивні	Негативні
Внутрішні	Сильні сторони :	Слабкі сторони:
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гарні краєвиди, багаті флора та фауна. 2. Наявність річок, гір, озер, лісів. 3. Багатство історико-культурних пам'яток. 4. Невелика ціна на проживання та харчування. 5. Велика кількість індивідуальних операторів, що традиційно приймають гостей. 6. Гостинність населення. 7. Наявність цілинних степів та заповідних ділянок. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Низька якість засобів розміщення. 2. Слабке знакування туристичних атракцій та маршрутів. 3. Відсутність достатньої практичної туристичної інформації про регіон. 4. Незнання господарями іноземних мов. 5. Не надто привабливий імідж України в очах іноземців. 6. Відсутність системи резервування місць.
Зовнішні	Можливості:	Загрози:
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток сільського туризму значно збільшить доходи селян, що поліпшить економічний розвиток українських сіл. 2. Збільшиться зайнятість сільського населення. 3. Приїзд туристів сприятиме більшому піклуванню та кращому збереженню культурно-історичних пам'яток регіону. 4. Будуть створюватися нові робочі місця у сфері обслуговування, транспортній мережі, які зможуть надати роботу і випускникам вищих навчальних закладів. 5. Можливість співпраці з державними та регіональними програмами сприяння розвитку туризму, сільських громад, тощо. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Виникнення некатегоризованих засобів розміщення, які зменшують якість послуг. 2. Значний рівень безробіття створює основу для збільшення злочинності, що буде відлякувати потенційних туристів. 3. Поганий політичний імідж не сприяє діяльності іноземних інвесторів. 4. Низька якість автомобільних доріг.

Щоб бути конкурентоспроможними, власники рекреаційно-туристичних підприємств у сільській місцевості мають консолідувати свої зусилля у питаннях надання агрорекреаційних послуг. Створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (СОК), членами яких є власники рекреаційно-туристичних підприємств, має сприяти зменшенню впливу зазначених негативних явищ, розширенню можливостей і повному використанню сильних сторін українського села (табл. 1). Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи можуть сприяти покращеному виконанню наступних функцій при проектуванні та реалізації агротуристичного продукту:

1. Сертифікація та категоризація послуг. В Україні діє система екологічної сертифікації «Зелена садиба», що розроблена експертами ГО "Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні" та громадським науково-природоохоронним центром «Незалежна служба екологічної безпеки», із залученням фахівців із Польщі. Система екологічного маркування туристичної діяльності зокрема є дієвим інструментом маркетингу, що сприяє як розвитку туристичного бізнесу, так і збереженню довкілля[5]. СОК може надавати консультаційні послуги щодо вимог, необхідних для встановлення бажаних категорій, заповнення заявок на надання категорії, спілкування з експертами, проведення контролю якості послуг.

2. Послуги бронювання. Служба бронювання виконує функції безпосереднього збуту готельного продукту, тому ефективність управління процесом бронювання позначається на рентабельності засобів розміщення. Оператор з бронювання обов'язково повинен мати фахову підготовку, маркетингові навички спілкування, виявити вищий професіоналізм гостинності, має володіти іноземною мовою. Дедалі більшої популярності набуває бронювання номерів із використанням мережі Інтернет у вітчизняних готелях, країнах Європи, США та ін. За умови створення СОКу дані послуги можна здійснювати централізовано для членів кооперативу.

3. Екскурсійне обслуговування. Екскурсія являє собою цілеспрямований, наочний процес пізнання навколишнього середовища. Цей процес будується з

використанням заздалегідь відібраних об'єктів, що знаходяться в природних умовах, і проходить під керівництвом кваліфікованого фахівця-екскурсовода згідно заздалегідь визначеною тематикою. Розуміння і дотримання ознак екскурсії забезпечує дійсно якісне екскурсійне обслуговування[1].СОК можуть надавати послуги щодо надання екскурсоводів, проектування туристичних маршрутів, дотримання вимог безпеки щодо екскурсійної діяльності та супутніх послуг.

4. Просування послуг. Просування послуг – це комплекс заходів, спрямованих на формування попиту і стимулювання збуту послуг, тобто на збільшення обсягів продажу. Окреме важливе місце у просуванні послуг займає саме реклама. Малі підприємства та приватники не мають маркетингових відділів, що негативно відображається на конкурентоспроможності. Тому, пропонується надання даного комплексу послуг централізовано, за допомогою СОКу.

5. Навчання та тренінги. У створенні цікавої відпочинкової пропозиції власник агрооселі повинен дбати про рівень сервісного обслуговування відпочиваючих. Пропонується здійснення навчання у кооперативах (вивчення базового рівня знань іноземних мов, проведення тренінгів з технології обслуговування туристів тощо).

Список використаних джерел:

1. Величко В. В. Організація рекреаційних послуг: навч. посібник / В.В.Величко. – Х.: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2013. – 202 с.
2. Кудінова І. П. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні / І. П. Кудінова // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2011. – Вип. 163, ч. 2, с. 51-57.
3. Масляк П. О. Рекреаційна географія: навч. посіб / П. О.Масляк. – К.: Знання. – 2008. – С. 343.
4. Рибак Л. Х. Сільський туризм як фактор розвитку сільської економіки / Л. Х.Рибак //Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2015. – Вип. 221, с. 147-149.

5. Сільський зелений туризм. Співка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Положення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.greentour.com.ua/ukrainian/category/low, вільний. Назва з екрана.

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ В УКРАЇНІ

Слюсар С. Т.,

викладач кафедри обліку, аудиту і контролінгу

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»

Важливим засобом організації системного розвитку сільських територій є кооперація. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» визначає її як систему кооперативних об'єднань, створених з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб своїх членів. Кооперація – це економічне підґрунтя селян, їхня зайнятість. Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив утворюється шляхом об'єднання фізичних та юридичних осіб, які займаються виробництвом сільськогосподарської продукції, з метою організації їх обслуговування, спрямованого на зменшення витрат та збільшення доходів членів кооперативу під час здійснення ними сільськогосподарської діяльності та на захист їхніх інтересів. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи займаються заготівлею і збутом сільськогосподарської продукції, її переробкою, забезпечують сільськогосподарських виробників засобами виробництва, надають виробничі й технологічні, транспортні, меліоративні, ремонтні, будівельні, маркетингові та інші послуги, передбачені статутом.

Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи (СОК), допомагають подолати бідність на селі, де домінують великі латифундії, які монополізували ринок, а дрібних товаровиробників кинуто напризволяще. Хоча від їхньої діяльності фактично залежить продовольча безпека та стабільність країни, адже

селяни виробляють 60% валової сільськогосподарської продукції, яку збувають за копійки. Об'єднання в кооперативи дає можливість формувати великі партії високоякісної продукції та реалізувати її без посередників. Крім цього, з'являється можливість налагодити первинну переробку сировини, створити належні умови для її зберігання.

СОКи також відкривають можливість для виходу на зовнішній ринок, про що свідчить досвід фермерів Канади, Польщі, США, Франції та інших країн.

СОКи – це не лише форма захисту від бідності, але й спосіб подолання бідності.

Стримує розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів те, що селяни втратили довіру як один до одного, так і, особливо, до держави, яка стала ініціатором кооперативного руху і вже не раз обіцяла селянам значні переваги кооперації, починаючи з колективізації сільського господарства, що обернулося до них втратою землі, свободи, значним погіршенням життєвого рівня.

Значно стримує розвиток обслуговуючих кооперативів – знання про кооперацію не лише у сільського населення, але й у більшості голів сільських рад, депутатів сільського і районного рівнів, незрозуміння суті кооперації та тих переваг, які вона забезпечує селянам, неефективна державна політика, зокрема влада чиновників не розуміє і не хоче розуміти, що таке обслуговуюча кооперація, що вона повинна надавати допомогу сільськогосподарським товаровиробникам у виробництві й реалізації сільськогосподарської продукції, сприяти поліпшенню добробуту сільського населення. Адже за належної підтримки з боку держави, сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи можуть стати потужними гравцями на ринку, як це сталося в Канаді та країнах ЄС.

Враховуючи те, що розвиток сільських територій та різних форм зайнятості сільського населення можливий лише за умови налагодження ефективної сільськогосподарської кооперації в аграрному секторі економіки, удосконалено на основі багатofункціональності організаційно-економічну

структуру кооперативного формування. До функції кооперативу належатиме, крім реалізації продукції, забезпечення постачання фермерам кормів, молодняку тварин, надання ветеринарної допомоги. В основу розроблених нами пропозицій покладено мотиваційну складову, яка зацікавить членів кооперативу поглибити свої знання щодо його діяльності та організації виробництва. Фінансувати створений кооператив можливо не тільки за рахунок державного та регіонального бюджетів, але зацікавлених юридичних та фізичних осіб.

Світовий досвід та аналіз дають підстави стверджувати, що достатній рівень розвитку кооперативних формувань забезпечує продовольчу безпеку країни, підвищує конкурентоспроможність агропромислового виробництва та соціальний захист населення.

Крім цього, становлення обслуговуючих кооперативів гальмує відсутність розвиненого державного дорадництва, яке існує у зарубіжних країнах. Наприклад, у Польщі, Німеччині, Данії, Франції й інших країнах дорадники-консультанти допомагають кооперативам і фермерам у складанні статутів об'єднань, бізнес-планів, угод з переробниками, заготівельниками, радять куди і за якою ціною краще збути продукцію. В Україні кооперативи залишені самі на себе.

Таким чином, основними проблемами розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні є:

- відсутність належної державної підтримки;
- недосконалість структури аграрного ринку, його монополізація та олігархізація;
- обмежений доступ до кредитних ресурсів;
- відсутність структур вертикальної кооперації, кооперативних оптових баз тощо;
- низький рівень знань або брак інформації про переваги кооперації;
- відсутність лідерства, брак досвіду управління спільними ресурсами;
- брак кваліфікованих працівників.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ СТРУКТУР В КОНКУРЕНТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ СКОТАРСТВА

Степасюк Л. М.,

к.е.н., доцент кафедри економіки підприємств ім. проф. І.Н. Романенка

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Тітенко З. М.,

к.е.н., викладач

Боярський коледж екології і природних ресурсів

Зі вступом України до Світової організації торгівлі задекларовано наявність досконалої конкуренції на аграрних ринках, що значно обмежило можливості для державного протекціонізму національних сільгосптоваровиробників. На зовнішньому ринку сільськогосподарська продукція більшості підприємств є неконкурентоспроможною, а враховуючи невідповідність українських стандартів якості міжнародним, вітчизняні товаровиробники не мають можливості виходу на аграрні ринки інших країн світу.

Сучасний стан функціонування і розвитку інтеграційних утворень на ринку пов'язаний з підвищенням конкурентоспроможності продукції, що зумовлено в першу чергу вступом України до Світової організації торгівлі а також інтеграцією з країнами Європейського Союзу. Враховуючи ситуацію, що склалася на зовнішньому ринку першочерговим завданням є підвищення якості та конкурентоспроможності продукції.

Серед існуючих схем організації виробничо-господарських відносин найчастіше виділяють такі:

- вертикальну інтеграцію, що передбачає поєднання в межах статутного чи нестатутного формування потужностей по виробництву сировини та її переробки, а також кормового та логістичного забезпечення;

- кооперування, переважно горизонтальне, спрямоване на посилення ринкової сили продавців сировини;

- розвиток крупного товарного м'ясо-молочного виробництва, що співпрацює із незалежними переробними підприємствами.

З перелічених підходів, найбільшого поширення в умовах сучасного розвитку відносин власності і господарювання набув перший, який найчастіше реалізується на засадах спільної власності в межах агрохолдингів (наприклад ТОВ “Українські аграрні інвестиції” – власник торгової марки “Клуб сиру” чи індустріальна молочна компанія, яка є одним із 10-ти найбільших виробників молока в Україні, володіючи молочними фермами у Полтавській, Чернігівській та Сумській областях). Основними перевагами такої форми інтеграції є: можливість залучати довгострокові інвестиції, високий рівень продуктивності праці, економія на витратах, більші можливості для раціональної організації виробництва, використання техніки, досягнень науки та прогресивної практики, можливість диктувати свої правила гри як на внутрішньому, так і на зовнішніх продовольчих ринках, можливість забезпечення високої якості сільськогосподарської та харчової продукції.

Підтримуючи позицію ряду авторів, потрібно розуміти, що суть вертикальної інтеграції зводиться до кооперування підприємств різних галузей, їх технологічного та організаційного взаємозв'язку в процесі реалізації агропромислового виробництва. В основі вертикальної інтеграції, як правило, знаходяться підприємства-виробники сировини і кінцевого продукту. В цій сфері агропромислової інтеграції найповніше реалізуються виробничо-технічна, виробничо-організаційна, організаційно-управлінська, функціонально-галузева і продуктова структура АПК, тобто одержує свою завершальну організацію виробничий агропромисловий цикл [1, с. 50]. Тобто потрібно розуміти, що високий синергійний ефект інтеграційного процесу забезпечується інтеграцію певних продуктових та міжгалузевих виробничих структур.

Враховуючи світовий досвід потрібно розуміти, що інтеграційний процес, як правило, реалізуються двома шляхами: прямої інтеграції, за якої всі функції щодо організації формування чи управління ним бере на себе підприємство-

інтегратор; зворотної інтеграції, коли в ролі інтегратора виступає переробне чи торгове підприємство або ж спеціально створені кооперативи по збуту, постачанню чи переробці.

На сьогодні науковці сходяться в думці, що «в умовах сталої економіки, особливо після вступу країни до СОТ, дрібні та середні господарства з вирощування і відгодівлі тварин зможуть вижити й ефективно функціонувати, виробляючи конкурентоспроможну продукцію, тільки об'єднавшись між собою та іншими сільськогосподарськими та промисловими підприємствами в рамках горизонтальної або вертикальної інтеграції» [2, с. 58]. Проте, на сьогодні така ситуація є нетиповою. Насправді, як стверджує І. Б. Яців, «особливістю конкурентних відносин в аграрному секторі економіки є доволі гостре протистояння між сільськогосподарськими товаровиробниками та їх партнерами із суміжних галузей АПК» [3, с. 98].

В контексті цього варто зазначити, що в Україні сформувалася інфраструктура аграрного ринку як ринку посередників, котрі на підприємницьких засадах забезпечують процес просування товарів на продуктових ринках. Як наслідок, початкові виробники отримують лише приблизно 25-30% виручки від кінцевої (роздрібною) ціни на вироблену ними продукцію, в той час як в країнах з розвиненим сільським господарством на їх частину припадає до 50-70% і більше». Непропорційний розподіл прибутку від реалізації кінцевої продукції між всіма учасниками виробничо-реалізаційного процесу вкупі із диспаритетом цін призводять до втрат сільськогосподарських товаровиробників і виступають одними із основних причин кризових явищ у системі аграрного виробництва.

Потрібно розуміти, що розбудова інтеграційних утворень здійснюється, перш за все, шляхом соціально-економічного розвитку територій та виробництв, окрім того, потрібно обґрунтувати стратегії і програми більш повне використання територіальних та ресурсних переваг на довгостроковий період.

Список використаних джерел:

1. Економіка і організація агропромислових формувань: навч. посіб. / С. І. Дем'яненко, М. Й. Хорунжий, О. Б. Боброва, П. В. Коваль, за заг. ред. С. І. Дем'яненка. – К.: КНЕУ, 2006. – 304 с.
2. Пуцентейло П. Р. Розвиток інтеграційних відносин – чинник підвищення конкурентоспроможності підприємств галузі тваринництва / П. Р. Пуцентейло // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія “Економіка і менеджмент”. – 2012. – випуск 8 (53). – С. 57–62.
3. Яців І. Б. Аграрні кластери як чинник трансформації конкурентних відносин / І. Б. Яців // Інноваційна економіка. – 2012. – № 12 [38]. – С. 96–99.

ВПЛИВ АГРАРНОЇ НАУКИ НА РОЗВИТОК КООПЕРАЦІЇ В ПРАЦЯХ ТУГАН-БАРАНОВСЬКОГО

Талавиря М.П.,

д.е.н., професор, директор НДІ економіки і менеджменту

Талавиря О.М.,

аспірант кафедри організації агробізнесу

Голуб Р.Т.,

аспірант кафедри економічної теорії

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Важливе місце в своїх теоретичних дослідженнях М. І. Туган-Барановський відводив питанням забезпечення стабільної роботи аграрного сектора країни. На початку ХХ століття, як і сьогодні, в наукових колах точилися суперечки, якій формі власності на землю – общинній (державній, місцевої громади), чи приватній, та способу господарювання – колективному, чи одноособовому, слід надати перевагу.

На думку М. І. Туган-Барановського найкращою формою організації аграрного виробництва повинні стати кооперативи: «Кооперація являє собою прямо-протилежну (до капіталістичного підприємства. – Автор) систему

господарства. В ній панує не капітал, не річ, а людина, особистість» [5, с. 434]. При цьому, вчений віддавав перевагу великим аграрним підприємствам: «Чим більше підприємство, тим раціональніша техніка і тим більше використання отримують машини. Вільно користуючись своєю національною територією і всіма мільйонами робочих, соціалістичне господарство може досягнути такого великого підвищення продуктивності суспільної праці, на яке не може розраховувати більш дрібна господарська одиниця» [5, с. 51].

До цих рекомендацій нашого відомого земляка, також, потрібно прислухатися вітчизняним законодавцям та урядовцям, оскільки, сьогодні в Україні більша частина сільськогосподарської продукції виробляється крупними приватними підприємствами, а український селянин практично усунутий від використання формально належних йому земельних ресурсів. Ця ситуація може ще більше погіршитися, якщо буде дозволена торгівля сільськогосподарськими угіддями, особливо, якщо до цього процесу отримають можливість долучитися іноземні компанії та громадяни.

Тому, для недопущення наведеного песимістичного сценарію, Україні необхідно створити умови для вільного об'єднання селян в аграрні кооперативи, обмежити площу сільськогосподарських угідь, яка може бути у приватній власності одної особи і членів її сім'ї, категорично заборонити будь-яку форму передачі українських земель нерезидентам та розробити комплекс заходів із підтримки села.

Водночас, слід надати можливість для реалізації ліберальних принципів ведення бізнесу в нашій країні, що підвищить зацікавленість приватних власників у результатах виробничо-господарської діяльності в Україні та створить сприятливі умови для залучення зарубіжних інвестицій. При цьому, слід враховувати, що, як зазначає академік НАН України В. М. Геєць: «У підсумку твердження про те, що в Україні в результаті трансформацій 90-х років ХХ ст. і перших 10 років ХХІ ст. відбулася перемога переважно консервативних, а не ліберальних принципів організації економічного і суспільного життя, при значному обмеженні ступеня його демократичності на

фоні загальносистемної кризи консерватизму американського зразка (який і не міг у нашій державі бути іншим, оскільки, незважаючи на різноманітні відхилення, в основу покладено філософію Вашингтонського консенсусу), ставить перед новою хвилею реформ в Україні завдання нового змісту, в якому лібералізм і демократія є основоположним складовими курсу на модернізацію України» [6, с. 19].

В цій фразі, погляди сучасного українського економіста збігаються з пропозиціями М. І. Туган-Барановського, Й. А. Шумпетера та Дж. М. Кейнса, які розвинули положення нашого вченого. Так, рекомендації Дж. М. Кейнса щодо посилення ролі держави в регулюванні соціально-економічних процесів з розвитком монополій, державного регулювання норми відсотка та забезпечення контролю над грошовою масою, збільшення державних витрат та зайнятості населення, зменшення податкового навантаження на платників податків [7, с. 143-144] успішно використовувалися урядами США, Великобританії та інших країн для подолання наслідків Великої світової депресії 1929-1933 років.

На думку Й. А. Шумпетера, якого можна віднести до найбільш відомих послідовників, сформованої М. І. Туган-Барановським соціальної теорії економічного розвитку для забезпечення стабільного функціонування національних економік необхідно перекласти практику утворення нових підприємств на державу або великі концерни, що сприятиме зм'якшенню ефекту масової появи нових комбінацій і послабленню як інфляції періоду підйому, так і дефляції періоду застою і разом з тим буде дієвим засобом згладжування хвилеподібного руху та зменшення небезпеки виникнення кризи і наслідків кризових явищ. При цьому, вчений критикує пропозицію кейнсіанців про широке послаблення умов для надання кредиту в кризових ситуаціях, вважаючи, що це приведе до інфляції так само, як випуск державою паперових грошей, та підтримує дії банків з обмеження кредиту [8, с. 355-359].

В останньому погляді Й. А. Шумпетера збігаються з положеннями економічної теорії М. І. Туган-Барановського, який, як зазначалося вище, рекомендував державі доступними її заходами (обмеженням грошової маси, або

заміною національних грошових знаків на тверду валюту) боротися з інфляцією. Однак, в цьому випадку ми поділяємо погляди Дж. М. Кейнса, який, для стимулювання економічного розвитку країни, допускає помірну інфляцію, вважаючи її меншим злом, ніж стагнація. У всьому іншому пропозиції М. І. Туган-Барановського, Й. А. Шумпетера та Дж. М. Кейнса щодо забезпечення динамічного розвитку національних економік досить близькі.

Таким чином, теоретичні положення щодо управління соціально-економічним розвитком країн в кризових ситуаціях, розроблені М. І. Туган-Барановським, отримали підкріплення в роботах інших відомих вчених та були успішно апробовані на практиці в багатьох західних країнах. За таких умов, не використання Україною пропозицій М. І. Туган-Барановського щодо управління соціально-економічним розвитком країни, а в окремих випадках здійснення вітчизняними урядовцями дій, які суперечать його рекомендаціям, гальмує динаміку розвитку національної економіки, негативно впливає на рівень життя населення та затягує період стагнації на невизначений період.

Тому, нинішнім вітчизняним законодавцям та урядовцям потрібно ґрунтовно опрацювати положення соціальної теорії економічного розвитку, запропонованої М. І. Туган-Барановським, вивчити пропозиції відомого послідовника українського вченого Й. А. Шумпетера, порівняти їх з кейнсіанською теорією економічного розвитку, дослідити практичний досвід реалізації рекомендацій нашого вченого та на цій основі сформулювати концепцію соціально-економічного розвитку України. При цьому, слід враховувати, що причини, які мішали динамічному розвитку країн майже сто років назад: негативний вплив монополій, нестабільність національних грошових одиниць, конфлікт інтересів власників капіталу та найманих працівників, непомірно великі витрати на утримання органів управління державою, відсутність оптимальної форми роботи аграріїв, несприятливе середовище для залучення інвестицій актуальні і нині.

Отже, пропозиції М. І. Туган-Барановського, сформульовані на початку ХХ століття, можна вважати рекомендацією нинішньому Уряду України як

діяти для того щоб подолати період стагнації, забезпечити динамічний поступальний розвиток національної економіки та підвищити рівень життя населення.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження можна зробити висновок, що для забезпечення динамічного розвитку національної економіки, Україні необхідно використати теоретичні обґрунтування та практичні рекомендації нашого відомого земляка М. І. Туган-Барановського, які успішно застосовують інші країни світу. Так, потрібно забезпечити вільний обмін національної грошової одиниці на «тверду» валюту, встановити жорсткий контроль за переміщенням іноземної валюти та обмежити використання готівкових коштів в Україні; посилити державне регулювання діяльності монопольних структур; здешевити кредитні ресурси, збільшити обсяги державних замовлень, створити пільгові умови для інвесторів та стимулювати внутрішній попит; зменшити витрати на утримання апарату управління та майнову нерівність населення, знизити податкове навантаження на платників податків та сприяти зовнішньо-економічній діяльності підприємств; створити умови для вільного об'єднання селян в аграрні кооперативи, заборонити будь-яку форму передачі українських земель нерезидентам та розробити комплекс заходів із підтримки села.

Список використаних джерел:

1. Павловський М. Стратегія розвитку суспільства: Україна і світ (економіка, політологія, соціологія) / М. Павловський.– К.:Техніка, 2001.–312 с.
2. Туган-Барановський М.І. Політична економія. Курс популярний / М.І. Туган-Барановський. – К.: Наукова думка, 1994. – 263 с.
3. <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Кузьменко В. П. Дослідження динаміки соціально-економічних циклів [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.niurr.gov.ua/ukrpublication/statti/social/kuzm_cykly_uk.htm.
5. Туган-Барановский М.И. Социальные основы кооперации / М.И. Туган-Барановский. – М.: Экономика, 1989. – 496 с.

6. Геєць В. Ліберально-демократичні засади: курс на модернізацію України / В. Геєць // Економіка України, 2010. – № 3. – С. 4-20.

7. Кейнс Дж. М. Трактат про грошову реформу. Загальна теорія зайнятості, процента та грошей / Дж. М. Кейнс. – К.: АУБ, 1999. – 189 с.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛОКАЛЬНИХ АГРОПРОДОВОЛЬЧИХ РИНКІВ В УКРАЇНІ

Терещенко В. К.,

*д.е.н., професор, академік НААН, професор кафедри економіки праці та
розвитку сільських територій*

Морозюк Н. В.,

к.е.н., доцент кафедри економіки праці та розвитку сільських територій

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Для підвищення ефективності використання фінансово-економічного потенціалу сільських територій важливо сформуванати весь комплекс елементів виробничої інфраструктури: збутових, фінансово-кредитних, постачальницьких, інформаційних, транспортних та ін. В Україні, за прикладом розвинених країн світу, потрібно замкнути зв'язки ланцюжку «виробництво-споживання» в межах населеного пункту або територіальної громади. Реалізація цього вимагає не тільки трансформації виробничої системи, але й розвитку локальних ринків.

Продаж місцевої продукції виробниками безпосередньо споживачам на сьогодні займає в розвинених країнах світу невелику частку (наприклад, у США трохи менше 1 %), проте їх обсяг постійно зростає та охоплює дедалі більшу кількість учасників (фермерів, громад, споживачів). Так, у згаданій країні обсяги продажу сільськогосподарської продукції на місцевих ринках лише за останні десять років зросли більш як удвічі та перевищили 1 млрд дол.

Зростання інтересу до місцевих продуктів харчування у США пояснюють кількома новітніми тенденціями в розвитку сучасної людської цивілізації. Все

більше американців починають перейматися проблемами охорони навколишнього природного середовища. Вважаючи, що транспортні засоби, які перевозять їжу на великі відстані, збільшують викиди парникових газів, вони при купівлі продуктів харчування враховують місце їх виробництва.

На локальних ринках, як правило, продають натуральну органічну продукцію. Тому з поширенням великих корпорацій та вирощеної на промисловій основі продукції набуває популярності традиційний спосіб приготування її. Крім вищезгаданого, в умовах глобалізації громади намагаються підтримувати у такий спосіб місцевих фермерів.

Хоча не існує юридичного чи універсального визначення місцевої їжі, фактично локальні ринки в більшості країн світу територіально склалися. До їх структури зазвичай входять сільські населені пункти з яскраво вираженим центром, до якого тяжіють трудові, фінансові та інші ресурси. У США загальна відстань, на яку можуть транспортуватися продукти харчування і при цьому вважатися місцевими, дорівнює приблизно 640 км. Для України, враховуючи її розміри, цей показник не може бути прийнятним, максимально локальний ринок обмежується територією району. Його радіус прямо пропорційний розміру «центрального» населеного пункту: чим він більше, тим більше локальний ринок. Наприклад, у м. Києва радіус локального ринку більше ніж у міст Черкаси чи Полтава.

Місцева їжа асоціюється лише як географічне поняття, проте частина сільськогосподарської продукції реалізується після переробки. У цьому разі сприйняття продуктів харчування як місцевих має деяку специфіку, особливо якщо переробні підприємства певної торгової марки розташовані по всій країні, або й по світу. Тому важливо в процесі їх реалізації при маркуванні вказувати, що він вироблений з місцевої сировини, купленої у місцевих виробників. Проте таке джерело реалізації сільськогосподарськими виробниками продукції є лише одним із способів, а такі продукти харчування можна лише умовно вважати місцевими. Доведено, чим менший ланцюжок між виробниками сировини та

споживачами готових продуктів харчування, тим більшою мірою останні можуть довіряти інформації про їх походження.

У розвинених країнах світу локальні ринки орієнтуються на місцевих жителів, місцеві об'єкти соціальної інфраструктури (школи, дитячі садочки, лікарні), місцеві заклади роздрібної торгівлі та громадського харчування. Реалізують продукцію на таких ринках насамперед малі та дрібні товаровиробники, які вирощують різноманітні продукти, а також самостійно виконують функції зберігання, пакування, транспортування, реклами. Так, у США більшість ферм, які реалізують продукцію безпосередньо споживачам, є невеликими фермами з обсягом виручки менше ніж 50 000\$ та розташовані в урбанізованих районах поблизу міських поселень. Досить часто такі ферми займаються й органічним виробництвом, туризмом та іншими видами підприємницької діяльності.

У США 70 % дорослого населення віддають перевагу закладам громадського харчування, які працюють з місцевими продуктами харчування. 34 % вказують на те, що половина їх продовольчого кошика складалася з місцевих продуктів, а 16 %, що дві третини. 81 % респондентів купують продовольчі товари безпосередньо у фермерів, 71 % – на фермерських ринках, 54 % – через заклади роздрібної торгівлі, 39 % – у кооперативів фермерів.

В Україні місцевим продуктам харчування віддає перевагу населення, яке намагається купувати її у власників особистих селянських господарств. Постачати продукти харчування об'єктам соціальної інфраструктури малі та дрібні виробники не можуть, оскільки вони не відповідають ряду вимог до таких постачальників в Україні. Наприклад, вони не можуть дотримати вимоги тендерного законодавства, що є обов'язковим для бюджетних установ, а саме: шкіл, дитячих садочків, лікарень. Крім того, невеликі партії продуктів харчування важче контролювати на відповідність санітарним нормам. Також у цьому сегменті дуже висока конкуренція, дрібні виробники не можуть конкурувати з великими, зазвичай добре розрекламованими торговими марками, які до того ж мають добре розвинену логістичну мережу.

Грунтуючись на вищевикладеному, закономірним є те, що в Україні у структурі реалізації сільськогосподарської продукції за напрямками реалізації й надалі спостерігається зростання частки продажу комерційним господарюючим суб'єктам, на який припадає 80,1 % загального обсягу реалізованої продукції. Від реалізації на ринку, через власні магазини, палатки власно виробленої продукції сільськогосподарськими підприємствами було отримано 4,5 % усіх грошових надходжень. За цим напрямом було продано 15,6 % плодів та ягід, 15,5 % яєць, 13,8 % вовни. Переробні підприємства зберегли свої позиції, як основні партнери сільгоспвиробників, у закупівлях цукрових буряків (включаючи давальницьку сировину), що становить 94,3 % від загального обсягу їх реалізації, молока та молочних продуктів (94,0 %), овочів (41,5 %), плодів та ягід (25,9 %), вовни (24,0 %), худоби та птиці (23,0 %).

За нашими розрахунками, ємність внутрішнього ринку сільської громади в Україні за існуючого рівня споживання у середньому становить 384 тис. грн., або 4,6 млн грн у рік. У разі рівного доступу сільської громади до міських ринків збуту вона може отримувати ще 829 тис. грн. у місяць, або майже 10 млн грн. При дотриманні раціональних норм споживання ці показники зростають на 24 %.

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ

Ярема Л. В.,

к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства

ВП НУБіП України "Бережанський агротехнічний інститут"

В сфері сільського господарства на даному етапі розвитку завершився період формування нових господарських структур на приватній основі. З'являється потреба створення концептуальних засад розвитку приватних аграрних формувань на перспективу. Зважаючи на складність сільськогосподарського виробництва, приватні товаровиробники не в змозі

одночасно приділяти увагу і виробництву, і комерційній діяльності, пошуку й придбанню ресурсів та послуг за прийнятними цінами, транспортуванню та зберіганню сільськогосподарської продукції. Важливою умовою успішного функціонування сільськогосподарських товаровиробників є створення різних обслуговуючих кооперативів на селі, які сприяють оптимізації та скороченню витрат, налагодженню рентабельної комерційної діяльності із просування, збуту продукції.

В сучасних умовах сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи повинні створюватись та функціонувати з огляду на особливості розвитку сільського господарства територій та з урахуванням потреб споживачів сільськогосподарської продукції. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи повинні представляти інтереси товаровиробників на аграрному ринку, забезпечувати можливість ефективного розвитку та підтримання конкурентних позицій останніх. У великій мірі рівень ефективності сільського господарства та сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів залежить від належного державного регулювання та підтримки.

В процесі вивчення зарубіжного досвіду державної підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів було виявлено що в розвинутих країнах заходу застосовують більш прийнятні та досконалі механізми та заходи державної підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, що сприяє покращенню функціонування останніх та покращує стан сільського господарства. Практика західних країн свідчить, що в цих країнах більше відкритих можливостей для фінансування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

На сьогоднішній день актуальним є питання диверсифікації джерел формування фінансових ресурсів сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. В даному аспекті доцільним вбачається виокремлення двох головних напрямів їх мобілізації: внутрішнього та зовнішнього.

Внутрішні джерела формування фінансових ресурсів кооперативних організацій можуть включати вступні, пайові та додаткові внески членів

кооперативу [1]. Можливим також є залучення позичок членів кооперативу. Такі позички здійснюються на договірних засадах і підлягають обов'язковому поверненню в обумовлений термін.

Досить часто на практиці використовується такий метод поповнення капіталу кооперативних організацій, як відстрочене повернення кооперативних виплат. Даний метод ґрунтується на утриманні всіх або частини виплат, які підлягають поверненню членам-власникам. Термін відстрочення залежить від потреб кооперативу у поповненні капіталу [2].

Зовнішні джерела мобілізації фінансових ресурсів сільськогосподарськими обслуговуючими кооперативами слід включити довго- та короткострокові позики банківських установ, а також комерційне кредитування. Економічно доцільним вбачається залучення кредитних ресурсів через кредитні спілки та кооперативні банки, що відповідає особливостям кооперативної форми господарювання й гарантує аграріям порівняно дешеві і пільгові кредити.

Для поповнення оборотного капіталу кооперативи можуть вдаватися до факторингових послуг, в основі яких лежить перевідступлення першим кредитором прав вимоги боргу третьої особи другому кредиторіві з попередньою або наступною компенсацією вартості такого боргу першому кредиторіві. Оновлення основних засобів виробництва кооперативи можуть здійснити через лізинг, який спрямований на передачу певного майна у строкове, платне та цільове використання.

Щодо бюджетного фінансування кооперативної діяльності, то тут слід враховувати, що бюджетне фінансування здатне позитивно вплинути на роботу кооперативів, якщо матиме цільовий та регулярний характер. Важливо забезпечити адресне надходження коштів безпосередньо членам кооперативних організацій, а також незалежний контроль за їх використанням. Крім того, потрібно зауважити, що бюджетна підтримка обслуговуючих кооперативів буде доцільною лише на початковому етапі їх розвитку. Значною мірою успіх у

господарській діяльності цих підприємств залежатиме від їх здатності оперативно залучати кошти і з інших джерел.

Створення та функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів повинне будуватись на засадах, які передбачають врахування умови розвитку тієї території, на якій відкриваються дані кооперативи. На сьогоднішній день новітньою тенденцією в сільському господарстві, яка запозичена із західної практики, є створення багатофункціональних територіальних сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Для впровадження ефективного фінансування пропонується переакцентувати існуючу систему інвестування, зробити її більш цільовою. Не дотувати виробництво молока, а фінансувати обслуговуючий молочний кооператив, не компенсувати вартість закупленого пального, а інвестувати кошти в кооперативну переробку рапсу на біопаливо т.д.

Як зазначають дослідники [4, 5], в процесі створення територіального обслуговуючого кооперативу за державної підтримки нову, більшу роль починає відігравати місцеве самоврядування, як дієвий елемент впливу на розвиток системи функціонування села, розвитку не лише його виробничої, але й соціально-культурної сфери, відродження привабливості життя на селі через удосконалення побутових умов та полегшення сільської праці.

Оскільки, в нинішніх умовах спостерігається недофінансування соціальної сфери села із Державного бюджету, система кооперування сформує у органів місцевого самоврядування стимули для нарощування зборів у місцеві бюджети, самостійного отримання доходів. За умов створення територіальних обслуговуючих кооперативів з державною підтримкою через сільську раду у останньої з'являється реальний важіль впливу на всі процеси в межах території сільської ради. Також на основі керування через сільраду здійснюється державне регулювання розвитку сільської території в економічному, правовому та соціальному аспектах.

Список використаних джерел:

1. Абрамова І.В. Фінансовий аспект державної підтримки формування

та діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів // Вісник ЖНАУ. – 2012. – № 1-2. – С. 33-40

2. Бабаєв В.Ю. Державне регулювання розвитку обслуговуючої кооперації в аграрній сфері: автореф. дисс. ...канд. наук з державного управління / В.Ю. Бабаєв. – Харків: 2007. – 19 с.

3. Державна підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/3719>

4. Досвід Канади та країн ЄС у сфері політики з підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://agroconf.org/sites/default/files/dosvid-kanady-es-polityku-pidtrymky-sh-obslugovujuchy-kooperatyviv1_0.pdf

5. Єфанов В.А. Формування територіальних обслуговуючих кооперативів як напрямок стабілізації сільських територій // Аграрний вісник Причорномор'я: зб. наук. пр. Серія: Економічні науки. – 2009. – Вип. 49. – С. 56-62.

СЕКЦІЯ 4
ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК
ТА ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КООПЕРАТИВІВ

МОДЕЛІ ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ

Бондарчук Н.В.,

д.держ.упр., професор, професор кафедри обліку, аудиту та управління
фінансово-економічною безпекою

Чепець О.Г.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку, аудиту та управління фінансово-
економічною безпекою

Павлова Г.Є.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку, аудиту та управління фінансово-
економічною безпекою, директор Навчально-наукового інституту економіки
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Одним із напрямів вирішення питань щодо оподаткування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є запровадження такої моделі оподаткування, яка б цілком відповідала реаліям сьогодення, а саме, сприяла розвитку сільських територій, збереженню і зміцненню людського капіталу села.

Згідно Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» сільськогосподарський обслуговуючий кооператив – це юридична особа, утворена шляхом об'єднання фізичних осіб, які є сільськогосподарськими товаровиробниками, для спільного виробництва продукції сільського, рибного і лісового господарств на засадах обов'язкової трудової участі у процесі виробництва» [3]. Це визначення, на нашу думку, є більш точним.

СОК можуть застосовувати загальну систему оподаткування, а також

спеціальні податкові режими: спрощену систему оподаткування у формі єдиного податку. Застосування спрощеної системи оподаткування є найбільш зручною для кооперативів, оскільки такий підхід дозволяє не лише знизити податковий тягар, але й спрощує і здешевлює ведення бухгалтерського обліку

Платники податків, що застосовують спрощену систему оподаткування у формі єдиного податку, звільняються від обов'язку сплачувати податок на прибуток, ПДВ, податок на майно організацій, податок на майно фізичних осіб (щодо майна, використовуваного для здійснення підприємницької діяльності), а також єдиний соціальний податок. Розглянемо можливі моделі оподаткування СОК.

Модель 1 «Загальна система оподаткування. Знаходячись на загальній системі оподаткування сільськогосподарський обслуговуючий кооператив повинен сплачувати усі без винятку належні податки і збори, що враховуючи специфіку діяльності таких підприємств має суттєве податкове навантаження. Тому можна з впевненістю говорити про те, що не всі сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи можуть застосовувати дану модель.

Модель 2 «Спрощена система оподаткування». Значна частина кооперативів знаходиться на спрощеній системі оподаткування і належить до 3 групи платників єдиного податку без сплати ПДВ. Перебування на спрощеній системі оподаткування здебільшого є вимушеною мірою, оскільки сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи не мають можливостей сплачувати податки на загальній системі оподаткування та не можуть довести свій неприбутковий статус.

Модель 3 «Використання неприбуткового статусу». Оскільки основною діяльністю обслуговуючого кооперативу є надання послуг, а не отримання прибутку, то такі підприємства можуть вести свою діяльність без мети отримання прибутку. Треба пам'ятати, що доходом не є одержані СОК надходження від продажу сільськогосподарської продукції за дорученням членів такого кооперативу. Такі підприємства не є платниками податку на прибуток лише після внесення до Реєстру неприбуткових організацій та

установ контролюючими органами.

Проте, такі підприємства зобов'язані сплачувати наступні податки: податок з доходів фізичних осіб; ПДВ; податок на майно. Розглянемо умови нарахування та сплати перерахованих податків.

Зважаючи на те, що членство в СОК набувають фізичні особи, особливу увагу слід звернути на операції відчуження такими фізичними особами сільськогосподарської продукції через СОК та порядок оподаткування таких операцій податком з доходів фізичних осіб (ПДФО).

Якщо, основним видом діяльності СОК є надання послуг з переробки, заготівлі і збуту, постачання, сервісу своїм членам - виробникам сільськогосподарської продукції. Постачання товарів, послуг є об'єктом оподаткування ПДВ [4]. СОК потрапляють до категорій платників податку, визначених п. 180.1 ПКУ за умови реєстрації останнього платником податку на додану вартість. СОК може бути зареєстрований платником ПДВ або в порядку обов'язкової реєстрації, або добровільно за умови, якщо загальна сума від здійснення операцій з постачання товарів/послуг, що підлягають оподаткуванню нарахована (сплачена) кооперативу протягом останніх 12 календарних місяців, сукупно перевищує 300 тис. грн. (без урахування ПДВ), такий СОК зобов'язаний зареєструватися як платник ПДВ в органах ДПС за своїм місцезнаходженням, крім кооперативу, який є платником єдиного податку [4].

При отриманні продукції СОК не має права на податковий кредит з ПДВ, оскільки продукція надходить від членів-фізичних осіб, які не є платниками ПДВ. Поряд з цим, у СОК виникають податкові зобов'язання з ПДВ на всю вартість поставленої покупцю продукції. Крім того, у СОК виникають ще і податкові зобов'язання за надану послугу з реалізації. Датою виникнення зобов'язань з такої послуги буде перша із подій: або дата надходження оплати за послугу від члена СОК, або дата складання акта наданих послуг. Ці питання слід вирішити на законодавчому рівні.

Земельний податок. Можливість отримання СОК в користування земельних ділянок вимагає згадати про такий вид податку як плата за землю.

Об'єктом, що оподатковується, є земельна ділянка. На земельні ділянки, передані в користування СОК, плату за землю нараховує і здійснює сам кооператив. Базою оподаткування є нормативна грошова оцінка земельних ділянок з урахуванням коефіцієнта індексації або площа земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких не проведено [4].

СОК використовують працю фізичних осіб на умовах трудового договору (контракту) чи за цивільно-правовими договорами або на інших умовах, передбачених законодавством, а тому кооперативи є платниками єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (Закон про єдиний соціальний внесок (ЄСВ)).

СОК як суб'єкти підприємницької діяльності, при наявності в них об'єктів оподаткування сплачують до бюджетів податки і збори, визначені податковим законодавством України. Неприбуткового статусу вони набувають у випадку, коли в них відсутній такий об'єкт оподаткування як прибуток і вони внесені органами державної податкової служби до Реєстру неприбуткових організацій та установ. Подальші дослідження повинні бути направлені на чітке методологічне обґрунтування й визначення таких категорій, як «прибуток» і «дохід» для сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів як юридичних осіб та їх членів – фізичних осіб.

Список використаних джерел:

1. Дема Д.І. До питання неприбуткового статусу сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів / Д.І. Дема, О.Д. Дема// Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. – 2012. – №1 (30). Том 2. – С. 91-95.

2. Досвід Канади та країн ЄС у сфері політики з підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів: Аналітичне дослідження/ Бондарчук В., Джордж Р. Алколей, Молодован Л., Луценко Є., Зуєв В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.prism.org.ua

3. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» № 469/97-ВР від 17.07.1997 р. у редакції від 29.06.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <http://whhttp://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>.

4. Податковий кодекс України від 08.11.2014 р№ 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ДІЯЛЬНОСТІ КООПЕРАТИВІВ АГРАРНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

Гусак А., Жувага Т., Мазай А.,

студенти

науковий керівник: Халатур С. М.,

к.е.н., доцент

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Сільськогосподарська кооперація - система сільськогосподарських кооперативів, їх об'єднань, утворених з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб членів кооперативів [1, с.20].

Сільськогосподарський кооператив - юридична особа, утворена фізичними або юридичними особами, які є виробниками сільськогосподарської продукції, що добровільно об'єдналися на основі членства для провадження спільної господарської та іншої діяльності, пов'язаної з виробництвом, переробкою, зберіганням, збутом, продажем продукції рослинництва, тваринництва, лісівництва чи рибництва, постачанням засобів виробництва і матеріально-технічних ресурсів членам цього кооперативу, наданням їм послуг з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування [3, с.10].

Розвиток фінансового механізму діяльності кооперативів є невід'ємною складовою аграрної сфери, зумовленою суттю ринкових відносин, розбудова яких у сільському господарстві є кінцевою метою аграрних перетворень.

Кооператив взагалі являє собою засіб організованого економічного самозахисту сільськогосподарських виробників. Кооператив є фактором підвищення конкурентоздатності аграрної сфери у довгостроковому плані.

Головне завдання кооперативів – допомога засновникам у реалізації різних аспектів виробничо – фінансової діяльності.

В основу ефективної діяльності фінансового механізму кооперативів покладено принцип обов'язкового дотримання певних зобов'язань, щодо користування його послугами, які беруть на себе його члени.

Діяльність кооперативів сприяє поліпшенню виробничо – фінансових показників його членів за рахунок реалізації більших обсягів продукції, вищої якості та в оптимальні строки, з меншими матеріальними й фінансовими витратами, а головне – за вищими цінами [2, с.30].

Збільшення обсягу діяльності кооперативу вимагає удосконаленню механізму економічних відносин між учасниками, а також системи контролю для підтримки на достатньому рівні впливу його членів на прийняття важливих управлінських рішень.

Механізм формування кооперативів в аграрній сфері притаманні внутрішні суперечності, які полягають у необхідності задоволення соціальних потреб і розвитку виробничої бази. Тому важливим напрямом підвищення ефективності кооперативу має перетворення соціальних чинників у мотиваційні засоби підвищення продуктивності праці членів кооперативів.

Механізм підрозділів кооперативу ґрунтується на внутрішніх розрахункових цінах на вироблену продукцію. Ціна на ресурси слід наблизити до поточних ринкових цін. Важлива роль формування механізму кооперативу належить формуванню системи внутрішніх економічних відносин, що є також передумовою ефективності та стійкості структури.

Механізм підтримки розвитку підприємництва в аграрній сфері економіки - це сукупність функціональних механізмів, кожен з яких характеризується послідовністю етапів проходження процесів, що визначають дії по і забезпеченню розвитку підприємництва, а також порядок виконання цих дій [3, с.5].

До складу функціональних механізмів належать: механізм фінансово-кредитного забезпечення, оподаткування, регуляторного забезпечення,

правового забезпечення, механізм державної підтримки та регулювання, механізм інфраструктурного забезпечення та інші.

Механізм фінансово-кредитного забезпечення - це сукупність різних фінансових важелів і стимулів, за допомогою яких підприємства і організації агропромислового комплексу беруть участь в загальнонаціональному процесі відтворення [2, с.34]. Він має практичний характер і пов'язаний зі спрямуванням кредитних ресурсів на кредитне забезпечення підприємницької діяльності, а відтак, на стимулювання ділової активності суб'єктів господарювання

Фінансово-кредитний механізм розвитку підприємництва в аграрній сфері виробництва – це процес впливу на відтворювальні параметри галузі за рахунок орієнтації суб'єктів господарювання на досягнення спільних результатів [1, с.7].

На нашу думку, політика, що спрямована на створення сприятливих організаційних, економічних умов та законодавчого забезпечення підприємницької діяльності – це державна підтримка [1, с.14]. Вона передбачає, що органи влади на умовах, і в порядку, передбачених законом: надають підприємцям земельні ділянки, передають державне майно, необхідне для здійснення підприємницької діяльності; сприяють в організації матеріально-технічного забезпечення та інформаційного обслуговування їх діяльності, підготовці кадрів; здійснюють облаштування територій об'єктами соціальної інфраструктури; стимулюють інноваційну діяльність; надають підприємцям інші види допомоги.

Список використаних джерел:

1. Бородіна О. М. Державна підтримка агросфери: еволюція, проблеми / О. М. Бородіна, С. В. Киришук, О. Л. Попова [та ін.]; за ред. О. М. Бородіної. - К.: Інститут економіки та прогнозування НАНУ, 2008. - 264 с.

2. Дерев'янкін Т. Вітчизняна економічна думка про державу і суспільні інститути в системі ринкового господарства на рубежі XIX-XX ст. / Т. Дерев'янкін, О. Костюшко // Економіка України. - 2003. - № 11. - С. 76-79.

3. Регулювання розвитку аграрного виробництва в регіоні: монографія / [А. Г. Мазур, А. Г. Підвальна, О. Г. Заболотний, В. М. Бондаренко]; ВДАУ. - Вінниця: Вінницька газета, 2009. - 188 с.

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА САНАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Свенко Т.І.,

к.е.н., старший викладач кафедри фінансів

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Здійснення державної підтримки підприємництва регламентовано в ГКУ ст.48, відповідно до якої з метою створення сприятливих організаційних та економічних умов для розвитку підприємництва органи влади на умовах і в порядку, передбачених законом виконують таке:

- надають підприємцям земельні ділянки, передають державне майно, необхідне, для здійснення підприємницької діяльності;

- сприяють підприємцям в організації матеріально-технічного забезпечення та інформаційного обслуговування їх діяльності, підготовці кадрів;

- здійснюють первісне облаштування неосвоєних територій об'єктами виробничої і соціальної інфраструктури з продажем або передачею їх підприємцям у визначеному законом порядку;

- стимулюють модернізацію технології, інноваційну діяльність, освоєння підприємцями нових видів продукції та послуг;

- надають підприємцям інші види допомоги [1].

До того ж, держава має сприяти розвитку малого підприємництва, створюючи для цього необхідні передумови, тому вибрана тема є актуальною.

До основних критеріїв відбору підприємств для надання їм цільової державної підтримки слід віднести такі:

- потенційна прибутковість;

- високий рівень менеджменту на підприємстві;
- спрямованість на використання нових, ефективних ресурсозберігаючих та екологічно безпечних технологій;
- можливість експорту (приросту експорту) конкурентоспроможної продукції;
- заміна імпоротної продукції, сировини, матеріалів вітчизняними;
- вирішення проблеми енергозабезпечення, енергозбереження (ресурсозбереження);
- збереження науково-технічного потенціалу (досліджень і розробок, що мають пріоритетне значення для країни);
- наявність ринків збуту продукції у країні та за кордоном.

Підтримка орієнтується передовсім на підприємства, які здатні використати з максимальною віддачею та забезпечити збільшення виробництва продукції, що позитивно вплине на дохідну частину бюджету.

Централізована санаційна підтримка може здійснюватися:

- а) прямим бюджетним фінансуванням;
- б) непрямими формами державного впливу.

Пряме бюджетне фінансування санації підприємств відбувається на поворотних (бюджетні позики) і безповоротних засадах (субсидії, дотації, повний або частковий викуп державою акцій підприємств, що перебувають на межі банкрутства).

У результаті надання кредитної підтримки фінансові ресурси формуються на двох рівнях: централізованому та децентралізованому.

Централізований рівень - це фінансові відносини між державою (через НБУ) і комерційними банками у випадку одержання на конкурсній основі централізованих кредитних ресурсів для наступного їх перепродажу виробничим структурам, яким необхідна кредитна підтримка.

Децентралізований рівень - це відносини між комерційними банками й підприємствами, що мають право на одержання державної кредитної підтримки

у зв'язку з кредитуванням проектів санації та реструктуризації. Ці відносини базуються на загальноприйнятих принципах кредитування.

Фінансова підтримка на безповоротній основі надається в таких випадках:

- якщо збитки, завдані підприємству стихійним лихом, перевищують суми відшкодувань, передбачених законодавством про обов'язкове страхування;

- для відшкодування збитків конкретним підприємствам у разі, коли чинним законодавством встановлено умови господарювання, за яких не забезпечується покриття витрат на виробництво товарів (послуг), що може призвести до банкрутства;

- для фінансування витрат на відновлення платоспроможності окремих підприємств, діяльність яких пов'язана з особливо важливими суспільними інтересами.

Однак переважна більшість західних дослідників джерел фінансування санації дотримується думки, що державне фінансування санації підприємств на безповоротній основі не тільки стимулює бюджетний дефіцит, а й спричиняє негативні побічні ефекти на макро- та мікрорівнях. Після краху концепції санації автогіганта «БритішЛейланд» (Великобританія), яка базувалась на прямому державному дотуванні (розмір дотацій становив близько трьох млрд фунтів стерлінгів), у країнах з розвинутою ринковою економікою майже повністю відмовилися від використання такого методу фінансової підтримки підприємств.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс] // Верховна Рада України:[сайт].- режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>;

2. Фінанси підприємств: підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д.Білик, Л.Д.Буряк та ін. : кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М.Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2012. – 546 с.

ДОРАДНИЦТВО ДЛЯ РОЗВИТКУ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Кальна-Дубінюк Т.П.,

д.е.н., професор, завідувач кафедри аграрного консалтингу та сервісу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Еволюція процесів аграрного і сільського розвитку України свідчить про глибокі коріння її дорадчої діяльності і кооперативного руху. Проте слід чітко усвідомлювати, що сучасне дорадництво – цілком оновлена система передачі знань і інформації на інноваційних інформаційних технологіях.

За даними GFRAS – Глобального форуму сільськогосподарських дорадчих служб сьогодні в світі створено 14 регіональних електронних мереж консультаційних систем для сільського господарства щодо поширення досвіду та впровадження інновацій. Вони накривають усі континенти але найбільше таких систем знаходиться в Європі, Азії та Африці (EUFRAS, MENA, CACC, AESA, AFAAS, RESCAR-AOC). Потужна консалтингова електронна система знаходиться в Канаді та Америці (NIFA, CAEPNet, RELASER), є така в Австралії (APEN, PIRAS), Японії і на Філіппінах (APIRAS). Всі вони працюють на сільгоспвиробника та населення, допомагаючи їм бути конкурентоздатними та самодостатніми на світовому ринку. Україна теж включається в таку мережу створюючи свою електронну систему дорадництва на базі Національного університету біоресурсів і природокористування України е-Дорада.

Створення системи електронного дорадництва е-Дорада (www.edorada.org) для сільськогосподарських виробників і сільського населення, застосовуючи сучасні Інтернет-технології, дозволяє отримувати необхідну й достовірну інформацію та знання в будь який час і у будь якому місті для їх швидкого впровадження в складних економічних умовах ведення сільськогосподарської діяльності. Така електронна система заснована на використанні напрацьованих баз даних і баз знань на національному рівні, надаючи користувачам найкращу інформацію з усієї країни, а також можливості використання зарубіжних інформаційних ресурсів. Користувачі

електронного дорадництва отримують доступ до освітніх ресурсів в будь-який час у різноманітних предметних областях. Вони можуть знайти об'єктивну, не дубльовану, науково-обґрунтовану інформацію, зібрану університетами, дослідницькими центрами та промисловими експертами по всій системі дорадництва. Інформаційні бюлетені (таблиці даних), «Часті Питання», «Запитай Експерта», тематичні дискусійні групи і навчальні модулі, все створене фахівцями системи дорадництва та суміжних галузей, допомагатиме користувачам швидко знаходити потрібну їм інформацію за необхідності. Об'єднання фахівців, що є складовою електронного дорадництва, включають сільськогосподарських фахівців, фермерів, інших виробників аграрної сфери, викладачів, науковців, галузевих експертів і представників державних установ, які поділяють знання і уміння в предметній області і готові працювати разом для подальшого розвитку та обміну знаннями в формі освітніх продуктів і програм. Об'єднання фахівців співпрацюють із своїми клієнтами за інтересами.

Одним із таких об'єднань може стати об'єднання фахівців із сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. Це сприятиме їх швидкому розвитку задля підйому економіки України, рівню життя на селі.

Список використаних джерел:

1. Кальна-Дубінюк Т. П. Перспективи розвитку підприємництва на селі та роль консалтинга в цьому/ Т. П. Кальна-Дубінюк // Формування ринкових відносин.– 2014.– № 2.
2. Кальна-Дубінюк Т.П. Система електронного дорадництва е-ДОРАДА для поширення знань і інформації / Т.П. Кальна-Дубінюк, С.І. Данилюк, О.І. Бас // Зб. наук. праць Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегія економічного розвитку України: теоретичні засади та механізми реалізації», м. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., ч.2, 2016. – С. 142-143.

ОПОДАТКУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ ТА ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ: СПОСОБИ ТА МОДЕЛІ ОПТИМІЗАЦІЇ

Камінська Т. Г.,

доктор економічних наук, професор, ректор

Київський кооперативний інститут бізнесу і права

Дворнік Н. Б.,

начальник наукового відділу

Київський кооперативний інститут бізнесу і права

Ільчак О. В.,

аспірант, асистент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Одним із стратегічних завдань економічної політики України є забезпечення гармонійного розвитку сільських територій та підтримка сільського населення. Вітчизняний та зарубіжний досвід підтверджує, що однією з найефективніших форм розвитку сільських територій є сільськогосподарська кооперація. Кооперативи, особливо обслуговуючі, уразливіші суб'єкти господарювання у порівнянні з іншими, адже мають на меті, у першу чергу, задоволення потреб своїх членів, а вже потім отримання прибутків та досягнення конкурентних переваг на ринку. Разом з тим, кооперативи, спрямовуючи свою діяльність на покращення фінансового, соціально-культурного, матеріального становища селян, виступають засобом реалізації конституційних прав людини та громадянина, тому потребують особливої уваги держави та суспільства, зокрема, у формі підтримки їх діяльності. вимагає особливого підходу з боку держави, що має отримати вираз у створенні відповідної системи заходів, спрямованих на підтримку діяльності таких суб'єктів права. Розглядаючи питання підтримки державою сільськогосподарських кооперативів, відмічається, що найбільш проблемним серед них виступає питання побудови оптимальної моделі оподаткування сільськогосподарських кооперативів.

У більшості країн світу так чи інакше здійснюється державна підтримка діяльності кооперативних організацій. Зарубіжні системи оподаткування кооперативів за рівнем податкової підтримки їх діяльності можна класифікувати на три групи: у першій групі кооперативи не вирізняються серед інших суб'єктів господарювання та оподатковуються на загальних підставах (Ірландія, Австрія, Швеція, Фінляндія – країни, у яких сільське господарство не є провідною галуззю економіки); у другій групі кооперативи користуються незначними пільгами в оподаткуванні: пільгове оподаткування доходів членів кооперативів, одержаний у вигляді дивідендів та зменшення ставки оподаткування прибутку сільськогосподарських кооперативних підприємств (Німеччина, Данія, Нідерланди, Великобританія, Бельгія – країни, у яких сільське господарство формує порівняно невелику частку ВВП); третя група включає країни, у яких сільське господарство виступає стратегічною галуззю, і які застосовують спеціальні режими оподаткування для кооперативів (Іспанія, Італія, Греція, Португалія, Франція, Польща, Канада).

Таблиця 1

Оподаткування кооперативів у різних країнах

Країна	Особливості оподаткування кооперативів
Англія	діє спеціальний фонд для кредитування виробничих кооперативів. Надається фінансова допомога працівникам для викупу збанкрутілих збиткових підприємств і перетворення їх на кооперативи. Податкових пільг немає.
Росія	дозволяє кооперативам включати у витрати на виробництво та реалізацію товарів витрати на своє утримання, відсотки, що виплачуються за залучені позикові кошти, відрахування до фонду розвитку споживчої кооперації; не підлягає обкладенню податком на додану вартість реалізація часток у статутному капіталі організацій, паїв у пайових фондах кооперативів і пайових інвестиційних фондах, цінних паперів тощо.
Бельгія	не оподатковується прибуток кооперативів у сумі до 5000 бельгійських франків.
Данія	ставка оподаткування прибутку кооперативів становить 14,3 %, а для підприємств інших організаційно-правових форм – 34 %.
Італія	Кооперативи звільнені від податку на корпорацію, податку на компанію, податку на будови, податку на капітал. Члени кооперативів – від прибуткового податку. Якщо соціальні витрати складають більше 60% усіх витрат кооперативу – звільняються від сплати прибуткового податку; 40-60 % -

	надається знижка у розмірі 50 %; менше 40 % - прибутковий податок сплачується у повному обсязі.
Франція	ремісничі, транспортні, морські та сільськогосподарські кооперативи повністю звільняються від сплати податків на прибуток
Португалія	кооперативи звільнені від податку на будови, використовувані під офіси та для здійснення господарської діяльності, від податку на корпорації, додаткового податку, податку на капітал.
Греція	кооперативи оподатковуються на рівні комерційних структур за ставкою 35%, але надаються пільги при купівлі нерухомості та заснуванні підприємств, не оподатковуються будь-які інвестиції і членські внески до кооперативів
Іспанія	застосовується знижена ставка податку на прибуток – 26% (для інших корпорацій – 35%), звільняються від оподаткування дивіденди, якщо їх розмір не перевищує 15%. Обслуговуючі кооперативи також звільняються від податку на майно і капітал.
Канада	кооперативи можуть бути зареєстровані як комерційні чи некомерційні, залежно від їх цілей. Останні звільняються від оподаткування. Сільськогосподарські кооперативи, як правило, реєструються як комерційні, що дає можливість сплачувати дивіденди на акціонерний капітал і патронажні виплати залежно від обсягу участі члена кооперативу в діяльності цього кооперативу. Для провінції Квебек розроблено програму податкових заохочень для збільшення капіталовкладень кооперативами та кооперативними федераціями. В рамках цієї програми членам кооперативу надається податкова знижка за інвестицію привілейовані акції своїх кооперативів.

В Європейському союзі кооперативи виробляють або переробляють приблизно 80-90% товарного молока. У Франції налічується 3,5 тис. сільськогосподарських кооперативів, які спеціалізуються на переробці і збуті сільськогосподарської продукції, 13,3 тис. кооперативів спеціалізуються на спільному використанні техніки. У Канаді налічується понад 1,3 тис. сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Тому, можна стверджувати, що практика підтримки сільськогосподарських кооперативів через застосування податкових пільг поширена в усьому світі.

Податковий кодекс України однозначно закріпив за сільськогосподарськими обслуговуючими кооперативами статус неприбуткових організацій. У законодавстві зазначено, що сільськогосподарська продукція, з якою мають справу сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, залишається власністю селян – членів цих кооперативів. Однак,

більш прийнятною вважаємо канадську модель, за якої члени кооперативу можуть самостійно вирішувати питання набуття чи відхилення статусу неприбуткової організації, залежно від специфіки своєї діяльності.

Принципово важливого значення набуло те, що оподаткуванню не підлягають надходження, які сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи одержують від збуту сільськогосподарської продукції своїх членів.

Невирішена досі проблема стосується податку на додану вартість. Згідно з чинним законодавством, ПДВ для сільськогосподарських підприємств переводиться на спецрахунки, звідки гроші потім спрямовуються на закупівлю техніки, обладнання тощо, тобто забезпечують розвиток підприємств. Фахівці аграрної галузі підтримують думку, що такий підхід є ефективним. Однак такої податкової пільги не мають особисті селянські господарства, які виробляють та збувають свою продукцію через офіційні канали – сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи на мають змоги зареєструватися суб'єктами спеціального режиму ПДВ та залишати суми ПДВ-зобов'язань у власному розпорядженні, отримувати ПДВ-дотації переробних підприємств тощо. Тому доцільно передбачити та закріпити законодавчо такі права.

Податкова підтримка сільськогосподарських кооперативів сприятиме їх конкурентоспроможності, забезпечить гармонійний розвиток сільських територій та дозволить вирішити матеріальні та соціальні проблеми сільського населення, зокрема, і в депресивних регіонах, дасть змогу державі оптимізувати податкові надходження до бюджету та витрати на цільові програми з розвитку села.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України // Верховна Рада України; Кодекс України, від 02.12.2010 № 2755-VI[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

2. Про кооперацію // Верховна Рада України; Закон від 10.07.2003 № 1087-IV[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>

ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Катан Л.І.,

д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів та банківської справи

Демчук Н.І.,

д. е. н., професор, професор кафедри фінансів та банківської справи

Добровольська О.В.,

к. е. н., доцент кафедри фінансів та банківської справи

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Ефективне сільськогосподарське виробництво є основою забезпечення продовольчої безпеки держави, задоволення населення країни високоякісними продуктами харчування в достатній кількості та різного асортименту. Існуюча аграрна структура, при якій збільшується концентрація земель агрохолдингів, які спеціалізуються на вирощуванні високорентабельних та монокультур переважно зернової та олійної груп, а виробництвом трудомісткої плодоовочевої та м'ясо-молочної продукції займаються дрібні особисті селянські господарства та фермери, є незбалансованою. Сільськогосподарська концентрація в такому вигляді не передбачає соціальний розвиток села, створення нових робочих місць, зниження цін на продукти харчування.

Розвиток сільськогосподарської кооперації в Україні дозволить використовувати переваги великого товарного виробництва і враховувати інтереси сільських товаровиробників, сприяючи відродженню селянина як господаря виробництва, реального власника засобів виробництва і виробленої ним продукції.

Можна з впевненістю стверджувати, що кооперативи є єдиною

організацією, котра вирішує соціальні та економічні проблеми своїх членів. Форми і методи вирішення цих проблем різноманітні. Оскільки сьогодні дуже гостро постало питання не просто збереження, а навіть виживання українського села, то перш за все саме в сільськогосподарському секторі кооперація має надати цю допомогу в дусі найкращих демократичних традицій. Особливе місце, поряд з виробничими та споживчими, мають зайняти кредитні кооперативи, тим більше, що на сьогодні тільки ця форма кооперації в Україні має податкові пільги і, відповідно до законодавства, визнана неприбутковою організацією.

Створення кредитних кооперативів (згідно з Законом України, кредитних спілок) стало практично відповіддю на величезну потребу в фінансових послугах серед населення, особливо в сільській місцевості, тим самим надав своєрідний імпульс для поступового розвитку всього кооперативного руху.

Станом на 31.12.2014р. кількість кредитних спілок в Україні становила 711, на 31.12.2013р. – 739, на 31.12.2012р. – 708; їхні активи були на рівні відповідно 2 338,7млнгрн, 2 598,8млнгрн, 2656,9млнгрн[1]. Це значно менше, ніж у розвинутих країнах: у Німеччині діє близько 2,5тис. кредитних кооперативів, у США – 8,9тис. кредитних спілок з активами близько 694млрддол.США[2]. Розвиток кредитної кооперації в Україні стримують відсутність загальнодержавної системи гарантування вкладів членів кредитних спілок (як це має місце щодо вкладників банків); відсутність нормативно-правових та інституційних умов розвитку фінансової інфраструктури ринку кредитної кооперації; недостатність реальних механізмів захисту прав членів кредитних спілок, що є одночасно їх власниками та клієнтами[3]. Водночас, в існуючих умовах, коли банкам не вигідно кредитувати дрібних сільгоспвиробників (якими є переважна більшість фермерів, одноосібників та особистих підсобних господарств), кооперативна система фінансово-кредитної взаємодопомоги, яка належить селянам, повинна бути фінансовою основою їх розвитку і стати джерелом забезпечення сільських жителів доступними кредитами та іншими фінансовими послугами.

Кредитна кооперація – це не благодійна організація і тому не роздає грошові кошти, але допомагає за найліпших умов отримати доступ до фінансування власної справи. Особливу зацікавленість представляє механізм забезпечення в кредитній кооперації. На відміну від комерційних банків, де забезпеченням може виступати застава, гарантія, договір страхування і т.п., в кредитних кооперативах, як правило, забезпеченням є кругова порука, тобто за позичальника мають поручитися як найменш два члена кредитного кооперативу. Найбільш дієвим даний механізм є для великих за розміром або довгострокових кредитів. І, як свідчить практика, рівень повернення таких позик на багато вищий, ніж при інших формах забезпечення. Кредитна кооперація працює не з близькими чи VIP-клієнтами, а з людьми, яких добре знають.

Кредитна кооперація орієнтується, перш за все, на мікрокредитування, причому в даному випадку це є дійсно мікрокредитуванням, розмір позики за яким складає іноді декілька сотень грошових одиниць, а то й менше. Зрозуміло, що такими кредитами банківська установа навряд чи зацікавиться, та й оформлення займе певний час. Можна звичайно звернутися до ломбарду, але там в обов'язковому порядку необхідна ліквідна застава. А такі випадки непоодинокі, особливо в тих, у кого невеликі ставки по зарплатах або пенсії і дуже часто виникає необхідність, так би мовити «перехопити» до зарплати.

Саме за допомогою мікрокредитування вдається добитися того, чого не можуть зробити банки чи держава. Яскравим прикладом може слугувати програма мікрокредитування для найбідніших верств населення. Принципи кредитування за цією програмою цілком збігаються з принципами кредитної кооперації: невеликі суми; відсутність застави; послідовне кредитування; кредитування групи, наприклад кредитування виключно жінок.

В більшості програм рівень повернення кредитів перевищив 95%, не дивлячись на достатньо високі ставки, але позичальники розуміють, що у випадку неповернення, вони вимушені будуть звернутися до лихварів, в яких відсотки будуть набагато вищі. Якщо ж кредит буде повернено вчасно, можна

розраховувати на новий. У випадку надання кредитів цілій групі, всі з них добре усвідомлюють, що дефолт одного з них закрий шлях до майбутніх кредитів для кожного.

Мікрокредитування більш ефективний засіб боротьби з бідністю або недостатністю фінансування, ніж допомога або пільги. По-перше, високий рівень повернення позичок дозволяє надати допомогу багатьом іншим домогосподарствам. По-друге, вкрай важливим є неекономічний фактор, пов'язаний з власним достоїнством позичальників.

Члени ж кредитних кооперативів по-справжньому залучені до процесу економічного розвитку і поступово стають повноправними економічними агентами, членами певної спільноти (громади), соціуму. Наголосимо, що не всі пайовики мають невеликі доходи, є й такі, що переважно розміщують свої заощадження, тобто ті люди, що вважаються цілком достатніми. Тому, будь-який член кооперативу, що потребує допомоги, може звернутися і отримати її саме в кооперативі або через членів кооперативу. Це може бути працевлаштування, деякі суспільні роботи, в разі неможливості погашення позики, підвищення кваліфікації, безоплатна юридична допомога, навчання комп'ютерній грамоті, користування Інтернетом, сканування, ксерокопіювання та навіть сам процес піклування (особливо при нинішньому занепаді соціальної інфраструктури сіл), а це вже шанс повірити в переваги і реальну силу згуртування.

Список використаних джерел:

1. Підсумки розвитку ринку кредитних спілок станом на 31.12.2014р., 31.12.2013р., 31.12.2012р. [Електронний ресурс] / Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України. - Режим доступу: [Http://www.dfr.gov.ua](http://www.dfr.gov.ua).
2. Чижевська М.Б. Кредитна кооперація як засіб подолання бідності та створення соціально-економічних вигод. / М.Б. Чижевська. - Вісник НУВГП. - Економіка, Ч II, випуск 4(40) – Рівне, 2007. – С.328-335.

3. Оленчик А. Я. Проблеми стабільності кредитних спілок в Україні // [Електронний ресурс] / А. Я. Оленчик. - Режим доступу: [Http://www.ier.kiev.ua](http://www.ier.kiev.ua).

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИРОДНОГО АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Катан Л. І.,

д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів та банківської справи

Леценко О.Ю.,

асистент кафедри фінансів та банківської справи

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

З розвитком глобалізаційних процесів в аграрній сфері країни виникає необхідність пошуку нових якісних підходів до вирішення проблем охорони навколишнього підприємствами, екологізації виробництва, підвищення родючості ґрунтів, і взагалі раціонального використання аграрних природних ресурсів, зменшення забруднення водних і повітряних, збереження та відновлення лісових.

Реформування економічних відносин в аграрній сфері неможливе без відтворення природних ресурсів, що потребує удосконалення нормативно-правового забезпечення, економічно-фінансових інструментів та методів інформаційного забезпечення для підвищення ефективності виробництва агроформування підприємств з урахуванням екологічних аспектів.

Природне агровиробництво - це цілісна система управління агровиробництвом, яка поліпшує стан агроєкосистеми, біологічні цикли та біологічну активність ґрунтів. За рахунок того, що при природному агровиробництві використовується тільки органічні матеріали (компости, вермекультура, біологічні препарати захисту рослин тощо), зростає якість аграрного навколишнього середовища, зменшується екодеструктивний вплив на агроландшафти тощо. Таким чином, при використанні системи природного землеробства стає можливими нівелювати дію природних факторів, що

особливо важливо в умовах глобальних змін клімату. Така система знижує уразливість сільськогосподарських підприємств, відмова від мінеральних добрив і пестицидів сприяє значному зниженню витрат на виробництво продукції, що зменшує ризики від часткового неврожаю у зв'язку з екстремальними погодними умовами.

Економічна ефективність – результативність економічної діяльності, економічних програм і заходів, що характеризується відношенням отриманого економічного ефекту, результату до затрат факторів, ресурсів, які зумовили одержання цього результату, досягнення найбільшого обсягу виробництва із застосуванням ресурсів відповідної вартості.

З врахуванням вищенаведеного особливістю фінансової оцінки та аналізу ефективності технологій природного аграрного виробництва є застосування методів фінансового аналізу при комплексному збалансуванні і розміщенні фінансових та виробничих ресурсів: землі, основного і оборотного капіталу, людського капіталу, сільськогосподарських угідь та підприємницьких навичок, що, насамперед, забезпечує вихід максимальної кількості високоякісної продукції в одиниці наявних ресурсів за найменших їх витрат для забезпечення продовольчої безпеки держави та задоволення потреб населення в продуктах харчування та промисловості в сировині.

Для розрахунку економічної ефективності виробництва продукції агроформуваннями повинна враховуватися результативність як фінансової, так і виробничої діяльності самого суб'єкта, а також рівень його адаптації до умов аграрного навколишнього середовища. Такий підхід розмежовує досягнення економічного ефекту на два складові: одна з яких залежить від внутрішніх чинників (визначається рівнем фінансового забезпечення та характером внутрішньогосподарських відносин), а друга – від стану зовнішнього середовища (визначається рівнем державного регулювання та наявністю об'єктивних економічних законів). З врахуванням факторної складової систему показників економічної ефективності сільськогосподарського виробництва

можна представити групою показників щодо забезпеченості господарств відповідними видами.

Сільськогосподарське виробництво здійснюється під впливом цілої системи зовнішніх умов і внутрішніх факторів, які в сукупності визначають його ефективність і динаміку розвитку. Для управління формуванням позитивного фінансового розрахунку (прибутку) не завжди можна розраховувати на сприятливий вплив зовнішніх і внутрішніх факторів. Серед досліджених факторів значну увагу необхідно приділити диверсифікації діяльності, що вплине на економічну стійкість підприємств, оскільки сільськогосподарське виробництво характеризується фінансовою нестабільністю протягом операційного періоду. Внаслідок сезонного характеру виробництва сільськогосподарської продукції визначення фінансових результатів можливо здійснити лише після закінчення звітного року, але потреба в фінансовому аналізі основних економічних показників ефективності залишається ще при здійсненні діяльності. На нашу думку в умовах невизначеності в економічній системі для формування оцінки показників ефективності технологій природного аграрного виробництва держави необхідно кардинально змінювати підхід до фінансового управління, планування і аналізу собівартості продукції. Перш за все від методу роботи із загальним випуском продукції та валовими витратами потрібно перехід до роботи з конкретними продуктами на конкретних ринках. Досвід діяльності зарубіжних агроформувань свідчить, що поряд із традиційною методикою — методом повних витрат (стандарт-кост), останнім часом став поширюватися метод сум покриття (директ-костинг). Суть методу повних витрат полягає в обліку всіх витрат виробництва та їх розподілу по продуктах. Метод «стандарт-кост» обчислення собівартості може використовуватися для довгострокового прогнозування рентабельності продукції, коли не можна гарантувати, що постійні витрати будуть незмінними. При розрахунку собівартості за методом «директ-костинг» критерієм її оцінки є ринкова ціна продукції.

Таким чином, в умовах зростаючої невизначеності вдосконалення оцінки ефективності технологій природного аграрного виробництва можливе не лише через удосконалення систем організації та управління підприємством, а й за допомогою реформування механізмів на основі удосконалення обліково-аналітичних і контрольних функцій. З цією метою значних результатів можна досягти, застосовуючи модель обліку за системою «стандарт-кост» та «директ - кост». Обліково-аналітичні та контрольні функції слід розглядати як систему попередження, що забезпечує раціональне використання наявного капіталу (його поповнення) та ефективний економічний розвиток усіх елементів відтворення сільськогосподарського підприємства.

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КООПЕРАТИВІВ

Крючко Л.С.,

к. е. н., доцент кафедри фінансів та банківської справи

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

У складних економічних умовах, коли ринкові перетворення в Україні не набули позитивного соціального змісту та супроводжуються спадом обсягів виробництва, зростаючим безробіттям, актуальність проблем, пов'язаних із пошуком способів недержавного регулювання соціально-економічних процесів, суттєво зростає. У цих умовах державі слід більш активно залучати до реального сектора економіки різноманітні громадсько-господарські організації, спроможні вносити реальний вклад у вирішення питань розвитку вітчизняного виробництва, створення додаткових робочих місць, формування соціально-побутової інфраструктури в сільській місцевості й, відповідно, пом'якшення кризового впливу на зниження життєвого рівня громадян. Такою рушійною силою, як показує світовий досвід, є національний кооперативний рух, діяльність якого характерна не тільки для країн, що розвиваються, але й держав з ринковою економікою [2].

Оскільки сьогодні приватний сектор бере на себе все більшу вагу сільгоспвиробництва, споживча кооперація, збільшуючи обсяги господарської діяльності, активно стимулює сільськогосподарське виробництво, одночасно розвиваючи та зміцнюючи свою діяльність і фінансовий стан.

Загальновідомо, чим вищий прибуток має підприємство, тим більше в нього можливості займатися інноваційною діяльністю, а чим більше воно буде займатися інноваційною діяльністю, тим вищі будуть показники чистого доходу. Саме тому українське фермерство та особисті господарства, які не мають достатньо коштів на інноваційну діяльність, не мають можливості вивести свої господарства на рівень, що відповідає світовим стандартам. Як переконливо доводить світовий досвід господарювання в розвинених країнах світу, саме інноваційна діяльність підприємства визначає рівень його конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках [3].

Відомо, що важливим фактором інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства є його фінансове забезпечення. Це перша умова формування інвестиційних планів і водночас основне обмеження. З оцінювання обсягів наявних ресурсів розпочинається інвестиційне планування, і за цими ресурсами перевіряється реальність уже розробленої інвестиційної стратегії та формуються можливі джерела фінансування інвестицій [4].

Одним із напрямів активізації інвестиційної діяльності підприємств є побудова трирівневої кооперативної кредитної системи в Україні: розширення діяльності кредитних спілок, створення центрального та місцевих кооперативних банків, інших елементів системи, які вирішуватимуть цілий спектр проблем, зокрема систему гарантування та страхування вкладів, систему підтримки фінансової стабільності кредитних спілок, бюро кредитних історій, центри інформаційних технологій, сервісну інфраструктуру тощо [1].

На нашу думку, лише розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів може розв'язати проблеми товаровиробників різних форм власності та розміру. В успішному розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів має бути зацікавлена держава, адже, більшість

сільгосппродукції продається на стихійних ринках, оскільки виробникам не вигідно здавати сировину на переробні підприємства через низьку закупівельну ціну. За даними Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» лише внаслідок продажу молока на стихійних ринках держава щороку втрачає близько 3 млрд грн. податкових надходжень.

Важливим кроком у цьому напрямку стала розробка Концепції розвитку сільських територій України, що окреслює головні пріоритети розвитку сільських територій та механізм підготовки аграрного та сільського сектору держави до функціонування в умовах зони вільної торгівлі з ЄС, а також залучення в 2015 році Мінагрополітики на підтримку малого та середнього бізнесу, фермерства, створення кооперативів в Україні близько 10 млрд грн. [5].

Для максимальної економічної віддачі вкрай обмежених інвестицій, що направлені в аграрний сектор України, необхідно спрямовувати їх на створення переробних заводів, матеріально-технічної бази та транспортно-логістичних підрозділів сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, які мають найбільшу кількість членів. Через ці кооперативи фермери зможуть отримувати податкові пільги та кошти, як компенсацію за придбані ресурси, запроваджувати нові технології, придбавати сучасну високопродуктивну техніку і якісний посадковий матеріал. Це дасть змогу суттєво допомогти більшій кількості сільськогосподарських товаровиробників та створити умови для їх інноваційно-інвестиційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Гудзь О.Є. Забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: теорія, методологія, практика : автореф. дис. д-ра екон. наук : спец. 08.00.04 / О.Є. Гудзь ; Нац. наук. центр "Ін-т аграр. економіки" УААН. – К., 2007. – 36 с.
2. Пасхавер Б.Й. Аграрний сектор національного багатства / Б.Й. Пасхавер // Економіка України. - 2013. - № 2. - С. 49-59.

3. Савицький Е.Е. Розвиток інноваційних процесів у вітчизняних аграрних підприємствах / Е.Е. Савицький // Економіка АПК. - 2014. - № 4. - С.77-82.

4. Інтерв'ю Ігоря Швайки науково-аналітичному журналу "Моніторинг біржового ринку" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/uk/pressroom?nid=12975>.

5. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України – Національний інститут наукових досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ДОХОДІВ І ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ

Литвинець Ю. І.,

к. е. н., викладач

ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»

Майбутній розвиток сільських територій слід пов'язувати із розвитком сільськогосподарських кооперативів. На відміну від агрохолдингів, що спеціалізуються на вирощуванні високорентабельних та монокультур переважно зернової та олійної груп, що виснажують орендовані ними земельні ресурси, кооперативи зацікавлені у їх збереженні. Це пов'язано із тим, що одним із джерел формування майна кооперативу є внески його членів у вигляді земельного паю. Тобто на землі працюватиме не стороння особа, а її власник, що може гарантувати відповідальніше і бережливе ставлення до цього ресурсу. Крім того, кооперативний рух покращить соціальний розвиток села, створить робочі місця, забезпечить зниження цін на продукти харчування.

Діяльність сільськогосподарських кооперативів базується на нормах Конституції України, Цивільного, Господарського, Податкового і Земельного кодексів України, Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», інших нормативно-правових актів. Проте, додаткової уваги потребує питання

методології бухгалтерського обліку сільськогосподарських кооперативів, яке б враховувало специфіку їх діяльності.

Дослідженню проблем теорії та методології обліку діяльності сільськогосподарських кооперативів присвятили свої праці такі вітчизняні науковці, як: С.Ф. Голов, М.Я. Дем'яненко, Г.Г. Кірейцев, Н. А. Мазур, П. М. Макаренко, Н. В. Потриваєва, П.Т. Саблук, М.І. Туган-Барановський та інші.

Метою даного дослідження є визначення деяких аспектів бухгалтерського обліку доходів і витрат обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів.

Кооперативи є досить розповсюдженою організаційною формою підприємств в світі. Протягом 50 останніх років кооперативами було охоплено 100 відсотків виробників сільськогосподарської продукції у Швеції, Данії, Норвегії, Фінляндії, Ісландії, Нідерландах і Японії [3].

В Україні, за даними Міністерства аграрної політики та продовольства [1], станом на 01.04.2014 року налічується 666 діючих сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (далі – СОК), що на 28 471 сільській населений пункт складає лише 2,3 кооперативу з розрахунку на кожні 100 сіл. Найбільша їх кількість зосереджена у Івано-Франківській області 84 обслуговуючих кооперативи, Житомирській – 66, Черкаській – 61, найменша у Закарпатській – 8, Харківській – 5, Тернопільській – 3.

СОК здійснюють обслуговування своїх членів – виробників сільськогосподарської продукції, не маючи на меті одержання прибутку, і є неприбутковими організаціями. Неприбуткового статусу вони набувають у випадку, коли в них відсутній такий об'єкт оподаткування, як прибуток і вони внесені органами державної податкової служби до Реєстру неприбуткових організацій та установ [5].

Для неприбуткових організацій від оподаткування звільняються доходи, отримані у вигляді: разових або періодичних внесків, відрахувань засновників і членів; коштів або майна, які надходять таким неприбутковим організаціям від провадження їх основної діяльності та у вигляді пасивних доходів; дотацій або субсидій, отриманих з Державного або місцевих бюджетів, державних цільових

фондів або в межах технічної чи благодійної, у тому числі гуманітарної, допомоги, крім дотацій на регулювання цін на платні послуги, які надаються таким неприбутковим організаціям або через них їх одержувачам згідно із законодавством, з метою зниження рівня таких цін [2].

Доходи неприбуткових організацій умовно можна розділити за джерелами надходження грошових коштів і товарно-матеріальних цінностей (Рис.1).

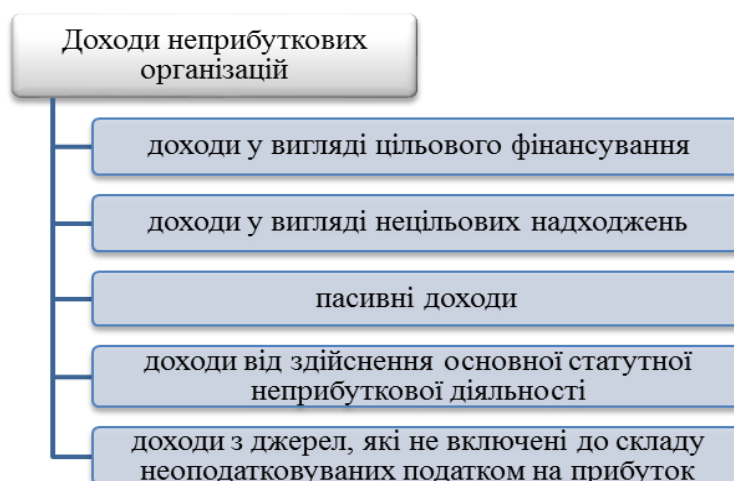

Рис. 1 Класифікація доходів неприбуткових організацій за джерелами надходження грошових коштів і товарно-матеріальних цінностей

Розглянемо порядок відображення зазначених доходів на рахунках бухгалтерського обліку для СОК (табл.1).

Таблиця 1

Відображення доходів СОК у бухгалтерському обліку

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
Отримання внесків від засновників та членів	301, 311	48
Зарахування на поточний рахунок або в касу організації доходів, пов'язаних із здійсненням основної діяльності	301, 311 377 643 377	377 643 641 719
Отримання субсидій з бюджету, міжнародної технічної допомоги	311 48	48 718

Зарахування на поточний рахунок відсотків за депозитом	311	373
або плата за залишки на поточному рахунку	373	719

Надходження, одержані СОК від збуту (продажу) сільськогосподарської продукції за дорученням членів цього кооперативу, не є його доходами. Фінансовим результатом господарської діяльності (чистим доходом) кооперативу є різниця між доходами кооперативу від господарської діяльності та витратами на її провадження.

Після виконання зобов'язань СОК та відшкодування збитків за минулі періоди залишок фінансового результату господарської діяльності кооперативу розподіляється загальними зборами у вигляді відрахувань до фондів кооперативу, кооперативних виплат його членам та нарахувань на паї членам кооперативу, у тому числі асоційованим. Кооперативні виплати у СОК– це повернення членам кооперативу частини попередньо надлишково сплаченої вартості наданих кооперативом послуг відносно їх фактичної вартості, що розподіляється за результатами фінансового року між його членами[2].

Усі витрати неприбуткових організацій, які безпосередньо пов'язані з використанням доходів, звільнених від оподаткування вважаються іншими витратами. До складу інших витрат неприбуткових організацій включають (Рис. 2).

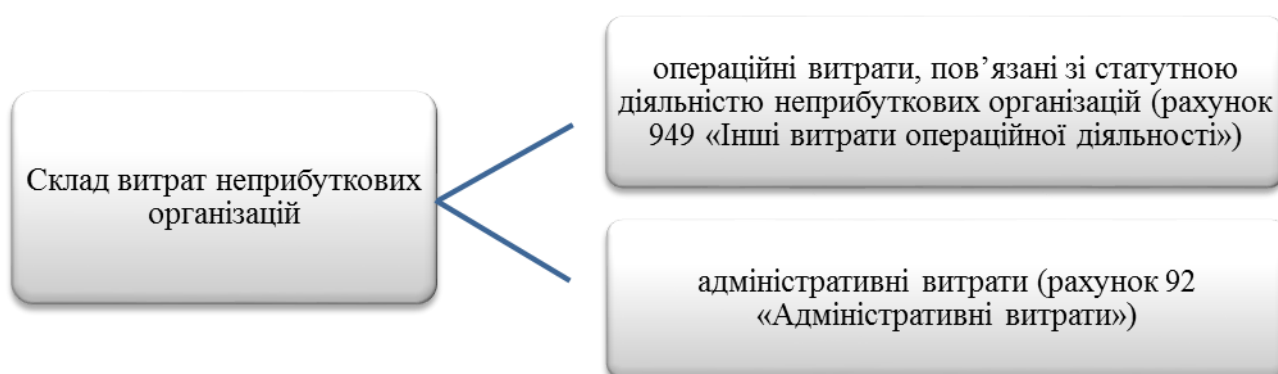

Рис. 2. Склад витрат неприбуткових організацій

Зазначені витрати визнаються на підставі первинних документів. Розглянемо порядок відображення витрат СОК на рахунках бухгалтерського обліку (табл. 2).

Таблиця 2

Відображення витрат СОК у бухгалтерському обліку

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
Придбання матеріалів, які згідно з кошторисом використовуються в операційній діяльності	631	311
	20	631
Списання матеріалів, які згідно з кошторисом використовуються в операційній діяльності	949	20
Оплачено рахунок за послуги зв'язку, суму списано на витрати	631	311
	92	631
Видано готівку з каси на відрядження, суму списано на витрати	372	301
	92	372
Нараховано заробітну плату бухгалтеру	92	661
Нараховано та здійснено оплату фізичним особам за угодами цивільно-правового характеру	949	685
	685	311
Нараховані та оплачені послуги за розрахунково-касове обслуговування банку	92	311

Отже, обслуговуючі кооперативи спрямовують свою діяльність на обслуговування сільськогосподарського та іншого виробництва учасників кооперації. Їх характерною ознакою є обслуговування переважно членів кооперативу, без мети отримання прибутку. Для визнання СОК неприбутковою організацією він повинен бути включений до відповідного Реєстру. Бухгалтерський облік доходів і витрат СОК ведеться відповідно до встановлених класифікацій та порядку їх розподілу і списання.

Список використаних джерел:

1. Кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні за видами, станом на 01.04.2014 /Міністерства аграрної політики та

продовольства України // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/13884>

2. Коваленко Т. Сільськогосподарські кооперативи: новели правового регулювання / Т. Коваленко // Агробізнес сьогодні. – 2013. – № 6 (253). – С. 56–58.

3. Кооперування та агропромислова інтеграція фермерського виробництва. / Аграрний сектор України. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://agroua.net/economics/documents/category-97/doc-116/>

4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

5. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 № 469/97-ВР // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ КООПЕРАЦІЇ

Логінова К. П.,

студентка 1 р.н. ОС «Магістр», ФАМ

науковий керівник: Борецька З.П.,

к.е.н., старший викладач кафедри менеджменту ім. проф. Й.С. Завадського

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Кооперативи є невід’ємною складовою ринкової економіки, вони – не лише тип підприємства чи форма господарювання, а й ідеологія виживання сільськогосподарського товаровиробника за умов ринкової економіки [3, с. 42], бо саме кооперативний рух, кооперація дають змогу поєднувати приватну власність, конкурентну боротьбу, ринкове господарство, справжню демократію з можливістю відчувати себе господарями.

До нормативної бази, що визначає порядок оподаткування кооперативів входять: Податковий кодекс України (ПК); Положення про Реєстр

неприбуткових установ та організацій; Порядок складання Податкового звіту про використання коштів неприбуткових установ та організацій.

Умови оподаткування неприбуткових установ та організацій, а також їх перелік визначаються в ст.157 ПК. Ця стаття застосовується до неприбуткових установ та організацій, зареєстрованих згідно з вимогами законодавства та внесених органами державної податкової служби в установленому порядку до Реєстру неприбуткових організацій та установ.

Незалежно від виду кооперативів, вони є платниками податків та обов'язкових зборів або виступають податковими агентами. У відповідності з діючим податковим законодавством України, всі кооперативи, що функціонують як суб'єкти підприємницької діяльності, мають об'єкти (базу) оподаткування. Такими об'єктами оподаткування є заробітна плата працівників кооперативу, земельні ділянки, на яких розміщені чи ведуть діяльність кооперативи, транспортні засоби, вартість продукції/робіт та послуг, природні ресурси, прибуток (дохід) тощо [3, с.100].

Різниця в оподаткуванні кооперативів різного виду базується на двох ключових моментах. Виробничий кооператив, в розумінні Податкового Кодексу і інших законів, є сільськогосподарським товаровиробником, що надає можливість акумулювати ПДВ та платити фіксовані сільгосподаток. Обслуговуючий кооператив такої можливості не має, але може отримати статус неприбуткового.

Особливості оподаткування СОК. З оновленням законодавства про кооперацію в Україні визначено ознаки неприбуткового статусу діяльності СОКів адже доходи, які одержує СОК внаслідок здійснення своєї діяльності, не є прибутком та спрямовуються виключно на розвиток власної бази (утримання приміщення, обладнання транспорт). Положення вищезазначених норм Цивільного та Господарського кодексів України дозволяють застосувати поняття непідприємницького товариства для визначення правового статусу СОК [3, с.102].

Так, статтею 9 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» чітко встановлено, що СОКи здійснюють обслуговування своїх членів-виробників сільськогосподарської продукції не маючи на меті одержання прибутку, і є неприбутковими організаціями [5].

Неприбуткового статусу кооперативи набувають у випадку, коли в них відсутній такий об'єкт оподаткування як прибуток і вони внесені органами державної податкової служби до Реєстру неприбуткових організацій та установ.

Оскільки сільськогосподарські виробничі і обслуговуючі кооперативи є юридичними особами, а значить, суб'єктами підприємницької діяльності, то зобов'язані зареєструватися в органах державної податкової служби України як платники податків та зборів. При наявності необхідних документів, керівник кооперативу ставить на облік у податковій державній інспекції протягом 10-ти днів з дня внесення до Єдиного реєстру юридичних та фізичних осіб України. Обслуговуючі кооперативи необхідно відразу внести в Реєстр неприбуткових організацій та подати необхідні документи.

Проте кооператив не є формою підприємництва. Розглядаючи неприбуткову природу кооперативу, слід брати до уваги той факт, що його ефективність, на відміну від ефективності підприємства, полягає не в отриманні максимального прибутку, а в організації найбільш елективних послуг для членів» [4].

Особливості оподаткування СВК. Сільськогосподарські виробничі кооперативи цілєю своєю діяльністю мають одержання прибутку. У відповідності з Податковим кодексом України, як зазначалось вище, прибуток є об'єктом оподаткування і при наявності його у суб'єкта підприємницької діяльності він підлягає оподаткуванню. Виходячи з цього, виробничі кооперативи мають статус прибуткових організацій, а значить, є платниками податку на прибуток.

Сільськогосподарські виробничі кооперативи можуть бути платниками податку на прибуток, якщо вони працюють на загальній системі оподаткування і не є платниками фіксованого сільськогосподарського податку. Переважна

більшість сільськогосподарських виробничих кооперативів користується пільговими режимами оподаткування господарської діяльності, такими як фіксований сільськогосподарський податок та спеціальний режим оподаткування ПДВ, механізм нарахування та сплати яких з 01 січня 2011 р. регламентований Податковим кодексом України.

Фіксований сільськогосподарський податок (ФСП) - це спеціальний режим прямого оподаткування доходів від ведення сільськогосподарського виробництва.

Метою запровадження ФСП була необхідність зменшення податкового тиску на сільськогосподарських товаровиробників та суттєвого спрощення податкових відносин.

Список використаних джерел:

1. Бережна Ю.В. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи: методичні рекомендації / Ю.В. Бережна, О.В. Крижанівський, О.В. Шевченко та ін. - Вінниця: Вінницька газета, 2009. – 196 с.
2. Горьовий В.П., Петер М.В. Основи кооперації. Навчальний посібник. К.: - «КАРАВЕЛЛА», 2015. – 300 с.
3. Зіновчук В.В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу/ В. В. Зіновчук. – К.: Логос, 1999. – 256 с.
4. Пантелеймоненко А.О. Неприбуткова природа кооперативних організацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrcoop-journal.com.ua/2009-2/num/pantelejmonenko.htm>
5. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 № 469/97// ВВР. – 1997. – № 39. – ст. 261 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/469/97-вр>

КООПЕРАТИВНИЙ РУХ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ І ГУМАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Молдаван Л.В.,

д.е.н., професор, заслужений економіст України,

*головний науковий співробітник відділу форм та методів господарювання в
агропродовольчому комплексі*

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

Кооперативна ідея за три з половиною століття пройшла шлях від економічних асоціацій П.Покбоя, які мали за мету знищити експлуатацію одних людей іншими [1], інтегральних кооперативів (так званих "кооперативних трудових колоній") Д.Беллера [2], англійських "піонерів Рочдейлу", перших кас взаємодопомоги Г.Шульце–Деліча і кредитних товариств Ф.Райффайзена до сьогоднішніх французьких кооперативних союзів і кооперативних груп, американських молочних федеративних кооперативних об'єднань, європейських кооперативних банків "Креді агріколь", «Райффазенбанк», "Рабобанк" й інших великих кооперативних структур, які успішно виступають альтернативою великим капіталістичним акціонерним компаніям у різних сферах людської діяльності. Світова кооперативна мережа на сьогодні – це 750 000 різних типів кооперативів (сільськогосподарських, фінансових, споживчих, виробничих, страхових, житлових тощо), власниками і клієнтами яких є більше мільярда дорослого населення планети. У них зайнято до 100 мільйонів працюючих [3].

Світова наука і практика підтверджують: кооперативам притаманні довголіття і стабільність [4]. Кооперативи більшою мірою виживають в умовах, в яких акціонерні й інші форми корпоративних комерційних підприємств згортають свою діяльність. Життєздатність кооперативним формам об'єднання людей забезпечують притаманні їм відмінні від інших організаційних форм цінності.

Кооперативи являють собою альтернативу капіталістичному підприємству. В основі розвитку кооперативної форми об'єднання лежить не капітал, а користування послугами. У кооперативній моделі роль капіталу протилежна до капіталістичної: якщо в першій він є засобом досягнення мети, то у другій – кінцевою метою.

У капіталістичному корпоративному підприємстві власники капіталу, як правило, не працюють. Вони володіють компанією і присвоюють вироблений її працівниками прибуток. На відміну від капіталістичних структур власники кооперативів є водночас їхніми клієнтами і користувачами послуг. Їм належить і ефект, одержаний від реалізації послуг і розподілений залежно від участі кожного в кооперативній діяльності.

Розвиток глобалізаційних процесів і великих капіталістичних агробізнесових компаній, в тому числі транснаціональних, спонукав фермерів до об'єднання первинних кооперативів і формування власних ланцюжків просування продукції з метою наблизитися таким чином до національних і зовнішніх ринків споживання, де встановлюються найвигідніші ціни.

Кооперативи займають від третини до 90% різних видів продуктових ринків. При цьому фермерські господарства, різні за розмірами земельних ділянок, рівнем доходності, рівнем професійної підготовки, ставши членами і клієнтами кооперативу, одержують однакову вигоду пропорційно своїй участі у кооперативній діяльності, що є проявом солідарності, справедливості й інших кооперативних цінностей.

Присутність на ринку неприбуткових кооперативів упереджує монопольне підвищення цін на товари з боку великих капіталістичних торгових компаній. Це сприяє доступу до споживчих товарів населення з невеликими заробітками, що також відносить кооперативи до соціальних гуманістичних підприємницьких структур.

У виробничих кооперативах робочі місця створюються самими членами для себе і зберігаються навіть за ускладнення економічної ситуації. Мета ж капіталістичних корпорацій, за відомим фінансистом і вченим Д.Соросом,

«...полягає не в тому, щоб забезпечити зайнятість населення, вони наймають людей (по можливості менше і дешевше) виключно для того, щоби одержати прибуток" [5].

Соціальним аспектом кооперативів є їхній внесок у розвиток громад. Кредитна спілка села, сільський збутовий чи переробний кооператив, кооператив із газо- та водопостачання, сільське споживче товариство, будь-який інший сільський кооператив і сільська громада, члени якої є одночасно членами кооперативів, неподільні не тільки територіально, а й за інтересами. По суті, сільські кооперативи є, за висновками вчених Навчально-дослідного інституту Університету Шербрук для кооперативів та організації взаємодопомоги (IRECUS), справжніми будівельниками громад, що виступає однією з найважливіших соціально-економічних відмінностей цих організаційних структур [6].

Кооператив забезпечує всім членам однаковий доступ до освіти, навчання, професійного зростання. Через кооперативи його членам стають доступними нові технології, продуктивні сорти сільськогосподарських культур, породи свійських тварин, інноваційні технічні й інші засоби.

В умовах глобалізаційних процесів, коли повною мірою виявилися негативні економічні, соціальні і екологічні наслідки концентрації виробництва і благ в руках великого капіталу, роль соціально-гуманістичних кооперативних об'єднань людей для здійснення спільних дій з метою задоволення своїх потреб зростає, що підтверджує історична і сучасна світова практика.

Широке висвітлення економічної і соціально-гуманістичної значущості кооперативних форм організації сільськогосподарської діяльності та її диверсифікації необхідне в Україні у зв'язку з недооцінкою ролі кооперативів для соціально-гуманістичної орієнтації економіки вітчизняного сільського господарства та розвитку сільських поселень.

Список використаних джерел:

1. Martin A, et al. Sens et pertinence de la cooperation : un defi d'education. – Anjou: Editions Fides. – 2012.

2. Mladenatz G. Histoire des doctrines cooperatives. – Paris: Presses universitaires de France. – 1933.

3. Сільськогосподарська кооперація: вибрані праці / за ред.. д.е.н. Л.П.Горкіної; НАН України: Ін-т екон. та прогноз. – К., 2010.

4. Бірчел Д., Кетілсон Г. Стійкість кооперативної бізнес-моделі у часи кризи // Міжнародна організація праці. – 2009.

5. Сорос Д. "Открытое общество. Реформируя глобальный капитализм". – М.: Некоммерческий фонд по поддержке культуры образования и новых и информационных технологий. – 2001. – 211 с.

6. Socio-economic impact of cooperatives and mutuals. – [Електронний ресурс]. – Доступний з : <<http://www.UShebrooke.ca/irecus>>.

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ ЧЕРЕЗ ПОШИРЕННЯ ТА ПІДТРИМКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

Мосіюк С.І.,

к.е.н., доцент кафедри аграрного консалтингу та сервісу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Мосіюк І.П.,

к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

Національний університет харчових технологій

Сучасний темп життя людства, а особливо міське населення, змушує їх шукати відпочинок в кодинально інших умовах. Це створює широке поле діяльності для сільського населення, як спонукання до покращення умов проживання так і вирішення проблеми із додатковим заробітком.

В сільській місцевості туристу на противагу асфальтові, щоденній суматосі та висоткам можуть запропонувати чудові краєвиди, спів пташок, залучення до збережених народних традицій, вирощені у власних садибах продукти тощо.

Головною рушійною силою розвитку сільського зеленого туризму є швидкий зростаючий попит на рекреацію на природі, що визначається збільшенням невідповідності середовища проживання сучасної людини її фізіологічним і психологічним потребам. Збільшення попиту на сільський відпочинок зростає внаслідок зменшення робочого часу, збільшення кількості платних відпусток, зростання рівня освіти, розвитку транспортної мережі (залізничної, автодорожньої, повітряної, морського транспорту) та однією із основних причин даного явища є «порятунок» від стресового впливу розвинутих великих міст.

З покон віків на селі зберігаються культура народу, його побут, хоча більшість сільського населення вже відійшло від «дідівського» способу життя але створений побут, більш окультурений, все ж залишається автентичним і розмаїтим. Хоча можна відшукати родину, яка пізнавши «цивілізований» спосіб життя, повертається до глиняних «шевченківських» хатинок та клаптика огороду.

Українська земля одарована природними мальовничими ландшафтами, працьовитими та щирими людьми, наділена багатими лікувально-рекреаційними ресурсами.

Однак гострою проблемою для багатьох українських сіл є брак робочих місць та зростаючий надлишок робочої сили. Це можливо було б вирішити створивши робочі місця, що в свою чергу можливе через капіталовкладення. Найбільш оптимальним вирішенням цієї проблеми є розвиток такої підприємницької діяльності, яка не потребуватиме великих затрат на себе. Тут і відкривається всі дороги щодо туристичного бізнесу на селі. Затрати будуть мінімальні, а прибуток, який не який, можна отримати, тай вирішити проблему із зайнятістю населення, хоч і маленьку.

Перевагами такого виду туризму є сільський краєвид, чисте повітря, природа, знайомство з культурними традиціями й обрядами тощо. Село дає можливість і для активного відпочинку. Це - їзда на коні й велосипеді, збір ягід,

катання на лижах і т.д. Цікавим є також святкування релігійних та народних свят, фестивалів тощо.

З фінансової точки зору, такий вид відпочинку взаємовигідний як для сільського жителя (є можливістю заробити на приїжджих відпочиваючих), так і для приїжджих туристів. Оскільки це коштує набагато дешевше звичних курортів і здравниць. Крім надання житла, господарі садиби також пропонують гостям національні страви, видають на прокат необхідний для активного відпочинку інвентар і спорядження, а також можуть запропонувати послуги місцевих «екскурсоводів», які розкажуть про дану місцину краще ніж будь-хто. Таким чином, даний вид туризму здатний якомога краще задовольнити потреби туриста (відпочинок) та сільського жителя (заробіток). Тобто, розвиток сільського зеленого туризму може розв'язати головну проблему українського села: знизити безробіття й надати здоровий відпочинок втомленому міському туристу.

ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ КООПЕРАТИВІВ

Пастушенко А.І.,

аспірант кафедри фінансів та банківської справи

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Комплексний розвиток сільських територій та різних форм зайнятості сільського населення, можливий лише за умови налагодження ефективної сільськогосподарської кооперації в аграрному секторі економіки. Кооператив – юридична особа, утворена фізичними або юридичними особами на засадах добровільного членства та об'єднання майнових пайових внесків для спільної виробничої діяльності та обслуговування переважно членів кооперативу. В Україні кількість членів кооперативу залежить від його виду та галузі діяльності. У Німеччині, наприклад, мінімальна кількість членів будь-якого кооперативу становить сім осіб. Вважається, що головною метою створення кооперативів є не стільки одержання прибутку, скільки фінансове,

організаційне сприяння господарській діяльності та задоволення економічних потреб його членів [1].

Кооператив самостійно визначає напрямки господарської діяльності, на власний розсуд вибирає партнерів-споживачів, постачальників, фінансові установи, реалізує продукцію і надає послуги за цінами, що встановлюються ним самостійно або на договірній основі. Сільськогосподарський кооператив, як будь-яка юридична особа, має відокремлене майно, яке при створенні цієї форми господарювання певним чином формується, а згодом примножується. Специфікою створення й подальшої діяльності сільськогосподарського кооперативу є формування за рахунок його майна спеціальних майнових фондів. Тому доволі важливим є законодавчо-нормативне врегулювання та побудова належної системи бухгалтерського обліку у сільськогосподарських кооперативах, зокрема це стосується формування майна та розподілу прибутку [4].

Прибуток кооперативу формується з надходжень від господарської діяльності після покриття витрат. Прибуток розподіляється на виплату передбачених чинним законодавством податків і зборів до відповідних бюджетів, погашення кредитів, покриття збитків, проведення відрахувань у фонди кооперативу, виплат доходу на паї. При цьому розмір доходу, що спрямовується на паї, не повинен перевищувати 20 % від визначеного до розподілу. Статутом кооперативу може бути передбачений різний відсоток доходу на паї для членів кооперативу та асоційованих членів.

В сільськогосподарських виробничих кооперативах, створених на основі Закону Про сільськогосподарську кооперацію, нерідко передбачаються кооперативні виплати членам кооперативу. Кооперативні виплати у сільськогосподарському обслуговуючому кооперативі – повернення членам кооперативу частини попередньо надлишково сплаченої вартості наданих кооперативом послуг відносно їх фактичної вартості, що розподіляється за результатами фінансового року між його членами [3].

З цією метою при розподілі доходу його певна частка за рішенням загальних зборів кооперативу направляється у фонд матеріального стимулювання за кінцевими результатами діяльності. Розподіл кооперативних виплат з цього фонду між членами кооперативу здійснюється пропорційно одержаній ними заробітній платі у звітному році.

Кооператив самостійно визначає форми і систему оплати праці членів кооперативу і найманих працівників у відповідності з чинним законодавством. Кооперативні виплати і виплата часток доходу на паї до оплати праці не належать. За рішенням загальних зборів кооператив може входити в кооперативні об'єднання (чи виходити з них), зберігаючи статус юридичної особи [2].

Використання міжнародного досвіду функціонування обслуговуючих кооперативів вимагає вдосконалення національного податкового законодавства стосовно обслуговуючих кооперативів. Зокрема, основними напрямками реформ повинні стати:

1. Запровадження адекватної державної статистичної звітності, яка б відображала діяльність кооперативів. Нині в Україні практично відсутня державна статистична звітність, яка б відображала розвиток системи обслуговуючих кооперативів на селі. Єдине інформаційне джерело – оперативна звітність Міністерства аграрної політики – має досить істотні недоліки й грішить необ'єктивністю. Так, з неї не відомо, скільки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів веде свою господарську діяльність на неприбутковій основі.

2. Урегулювання суперечностей і законодавчих колізій щодо визнання обслуговуючих кооперативів окремим видом неприбуткових організацій.

3. Присвоєння обслуговуючим кооперативам подвійного статусу щодо обкладання його доходів податком на прибуток.

4. Підвищення ефективності впливу податкових пільг на фінансову роботу кооперативів. Поряд із тим визнання неприбуткового статусу обслуговуючих кооперативів в Україні є конче необхідним для формування

ставлення до них із боку суспільства як до унікальних організацій самопомоги й самоврядування сільськогосподарських товаровиробників. Адже в цивілізованому суспільстві цей статус стає базовим для створення таких умов роботи обслуговуючих кооперативів, які б найефективніше сприяли підтримці сільськогосподарського товаровиробника, його захисту від агресивного ринкового середовища.

Список використаних джерел:

1. Гриценко М. П. Сільськогосподарська кооперація: проблеми, шляхи розв'язання / М. П. Гриценко, М. Й. Малік, В. А. Пулім // Економіка АПК. – 2007. – № 1. – С. 51–58.
2. Зіновчук В. В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу / В. В. Зіновчук. – 2-ге вид., доповн. і перероб.– К. : Логос, 2001. – 380 с.
3. Про сільськогосподарську кооперацію: указ Президента України від 17 липня 1997 року №469/97-ВР
4. Організаційно-економічні та соціальні передумови формування та розвитку кооперативів : дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / О. С. Михайлова ; Дніпропетр. держ. аграр. ун-т. – Дніпропетровськ, 2007. – 320 с.

РОЛЬ ДОРАДЧИХ СЛУЖБ В РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ

Рибак Л.Х.,

к.е.н., доцент кафедри аграрного консалтингу та сервісу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Програми дорадчої діяльності є головним інструментом в реалізації державної політики підтримки розвитку села та сільських територій.

Важливим в цьому напрямку є організація сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Адже розвиток кооперації сприятиме вирішенню

як продовольчої безпеки, так і розвитку сільських територій. Українське село і селянство було і залишається носієм моралі, національної культури і забезпечення здорового способу життя країни. Проте, розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації є однією з найбільш гострих проблем в Україні

Сільськогосподарська кооперація – це система кооперативних організацій, створених з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб своїх членів. Кооперування є логічною стадією подальшого розвитку реформ, що стає можливим завдяки виникненню значної кількості незалежних приватних товаровиробників-власників, які мають спільні економічні інтереси у здійсненні ринкової діяльності.

Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив – юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, що є сільськогосподарськими товаровиробниками, на засадах добровільного членства та об'єднання майнових пайових внесків для спільної діяльності.

Сьогодні український аграрій віддалений від прибутку власноруч виробленої продукції. Тому кооперація може стати основою економічного механізму, який виведе господаря на конкурентоздатного прибуткового господарювання.

Як показує світовий досвід, країни – члени ЄС, через сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи реалізують 70% продукції, Сполучені Штати Америки, Канада – 60%. Таким чином вони розв'язали проблему збуту фермерської продукції. При цьому підтримується створена ними прозора заготівельно-збутова інфраструктура та її інтеграція з торгівлею, підприємствами харчової і переробної промисловості.

Вирішення зазначеного питання в Україні можливе за умови державної підтримки розвитку мережі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів як важливого чинника підвищення конкурентоспроможності особистих селянських і фермерських господарств та фізичних осіб –

сільськогосподарських товаровиробників, поліпшення їх соціально-економічного стану та розширення сфери їх само зайнятості.

Недостатній рівень розвитку кооперативного сегменту аграрних ринків призводить до скорочення чисельності осіб, само зайнятих в особистих селянських господарствах, відпливу працездатного населення з сільської місцевості, руйнування її соціальних об'єктів та інженерної інфраструктури.

Особисті селянські і фермерські господарства та фізичні особи – сільськогосподарські товаровиробники не здатні самостійно адаптуватися до вимог СОТ і кон'юнктури аграрного ринку щодо виробництва високоякісної сільськогосподарської продукції. Тому кооперація розвиває та підсилює економічний капітал членів громади, дає можливість подолати бідність, сприяє залученню у виробництво товарів, послуг та додаткових трудових ресурсів. Такий розвиток ситуації призведе і до зростання трудової активності сільського населення, дасть змогу підвищити ефективність сільськогосподарського виробництва, активізувати розвиток сільської місцевості й підвищення рівня і якості життя людей на селі. Він здатний вирівняти нерівність між доходом селянина і реальною ціною на сільськогосподарську продукцію.

Отже, враховуючи вище сказане відмітимо значну роль дорадчих служб в цьому. Вони будуть сприяти поширенню знань і інформації впровадження сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, забезпечуючи її інноваційними технологіями.

Дорадництво і кооперація – рушійна сила в розвитку сільськогосподарського виробництва та сільських територій України.

ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ

Супрун М.С.,

здобувач освітнього ступеня «Магістр»

науковий керівник: Чепець О.Г.,

к. е. н., доцент

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Розвиток сільськогосподарського сектору економіки залишається одним із пріоритетних напрямів програм економічного та соціального розвитку уряду України. Сьогодні, одним із найважливіших механізмів усунення соціально-економічних проблем у сільській місцевості є розвиток та підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Ще в давні часи існували релігійні громади, асоціації вільних ремісників, товариства з видобутку солі, артілі з обробки болотистих земель, та інші форми об'єднання. У Середні століття широкого поширення набули цехи як станові організації ремісників, селянські громади, гільдії купців, виникли окремі кредитні асоціації, які володіли деякими рисами майбутніх кооперативів, але такими не були. Згодом під впливом змінених економічних умов, насамперед ринкової конкуренції, вони стали перероджуватися, зникати.

Вже в період розпаду феодалізму і становлення капіталізму з'явилися перехідні форми до утворення кооперативів. До їх організації трудове населення спонукали життєві умови. Союзи підмайстрів (у Франції - компаньонажі) створювалися для забезпечення їх роботою, коли їм був закритий доступ в цеху. Універсальні функції виконували синдикати сільських кустарів і селян. У США виникли асоціації сектантів (комуністичні колонії), породжені економічними умовами, хоча і мали релігійне забарвлення. В Італії численні товариства взаємодопомоги ставали зачатками споживчих та інших кооперативів, які нерідко діяли усередині самих цих товариств. Організовувалися самодіяльні благодійні товариства і робочі позикозберігаючі

каси. В Англії були дуже поширені каси взаємодопомоги робітників, які страхували їх на випадки хвороб, звільнення, отримання каліцтва. У різних країнах найбільш широко практикувалася складчина - внесення учасниками якого-небудь спільної справи грошей з тим, щоб склалася необхідна сума [1].

Кооперація - система кооперативних організацій, створених з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб своїх членів [2].

За словами Григорія Калетніка, Президента ВНАУ, в Україні створено 1027 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Але діючих з них лише трохи більше половини. Тобто, інша частина кооперативів не працює. Така тенденція обумовлена низкою причин: відсутня дієва державна підтримка, недостатня поінформованість селян, відсутність лідерів, які змогли б організувати діяльність кооперативного руху на селі тощо [3].

Сучасний розвиток кооперативного руху в Україні можливий лише за рахунок підтримки держави. А саме, через створення сприятливих умов господарювання, зокрема, через спрощення системи оподаткування. Тому, на нашу думку, доцільно звернутися до досвіду інших країн.

Як показує аналіз кооперативного законодавства країн Західної Європи та США, у світовій кооперативній практиці не сформувався однозначний підхід з питання оподаткування обслуговуючих кооперативів. Так, в Ірландії, Австрії, Фінляндії у кооперативів відсутні будь-які пільги в оподаткуванні, вони повинні дотримуватися тих самих правил, що і корпоративні організації. У Греції кооперативи оподатковуються на рівні комерційних структур (35%). Їм надаються пільги при купівлі нерухомості, заснуванні підприємств, не оподатковуються будь-які інвестиції та членські внески.

У Канаді Відповідно до Закону про податок на прибуток комерційні кооперативи вважаються «оподатковуваними канадськими корпораціями», що означає, що вони підлягають оподаткуванню податком на прибуток підприємств. Кооперативи зазвичай мають сплачувати такі самі федеральні податки та податки на рівні провінцій, як і будь-які комерційні підприємства, включно з податком на прибуток підприємств та податком на товари та послуги

(або гармонізований податок з продажу), що є податком на додану вартість. Комерційні кооперативи оподатковуються за такою ж ставкою, як і інші бізнесові корпорації; малі підприємства (річний чистий дохід яких становить менше ніж 500 тис. канадських дол.) оподатковуються за такою ж заниженою податковою ставкою, як і інші бізнесові корпорації.

В Іспанії законом передбачена зниження сплати на прибуток до 20%, а кооперативи, які визнані законом як «особливо захисні», отримують податкову пільгу до 50%. Кооператив звільняється від оподаткування дивідендів, якщо їхній розмір не перевищує 15%.

У Франції звільнено від податку на прибуток сільськогосподарські кооперативи із спільного використання техніки, штучного осіменіння корів, виробництва вина. Всі інші підлягають оподаткуванню, але мають певні пільги залежно від виду діяльності, отримання прибутку.

У Люксембурзі не підлягають оподаткуванню кооперативи, діяльність яких зосереджена на спільному використанні техніки та сільськогосподарських засобів, реалізації сільськогосподарської продукції своїх членів. Проте будь-яка співучасть у промислових торговельних підприємствах, які продають сільськогосподарську продукцію, підлягає оподаткуванню. В Італії кооперативи звільняються від корпоративного (37%) і місцевого (16%) податків на прибуток, якщо вони виробляють, зберігають та реалізують не менше 25% продукції своїх членів. У Бельгії оподатковуються дивіденди в розмірі 40%, якщо вони перевищують встановлену законом норму.

Особливістю податкових законодавств Німеччини, Данії, Швеції, Нідерландів і Великобританії є те, що ними передбачено оподатковувати прибутки членів кооперативу отриманих у вигляді дивідендів за свою участь у діяльності кооперативної організації після їх розподілу кооперативом [4].

В Україні ж сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи сплачують податки на загальних підставах в частині ведення операцій з не членами кооперативу. Загальна система оподаткування передбачає відокремлену сплату податків та інших обов'язкових платежів, зокрема, найбільш важливими з них

є: податок на прибуток підприємства (якщо кооператив не внесений до Реєстру неприбуткових організацій та установ) ; податок на доходи фізичних осіб (у разі ведення підприємницької діяльності без створення юридичної особи); плата за землю (земельний податок та орендна плата за земельні ділянки державної та комунальної власності); податок з власників транспортних засобів; ресурсні платежі; плата за торговий патент, за видачу дозволу за розміщенням об'єкта торгівлі та місцеві податки і збори тощо [5].

Враховуючи досвід інших країн з оподаткування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів вважаємо, що Люксембурська система є самою сприятливою системою оподаткування, оскільки вона звільняє від сплати податків сільськогосподарські кооперативи, що займаються вирощуванням та продажем своєї продукції не підлягають сплаті податків. В умовах сьогодення сплата податків є значним тягарем для вітчизняних підприємств, тому вкрай необхідно запровадити дієву програму державної підтримки кооперативів.

Таким чином, розвиток вітчизняної сільськогосподарської обслуговуючої кооперації сприятиме створенню якісно нових відносин між сільськогосподарськими товаровиробниками, об'єднанню їх зусиль для вирішення економічних проблем, покращенню добробуту селян.

Список використаних джерел:

1. Вахітов К.І. Історія споживчої кооперації в Росії / К.І. Вахітов: - Учеб. посібник. - М.: ЦУМК Центросоюза РФ, 2007
2. Закон України «Про кооперацію» № 1087-IV (зі змінами) від 10.07.2003р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>
3. Григорій Калетнік: «Розвиток кооперативного руху в Україні можливий лише за підтримки держави» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vsau.org/web/vsau/vsau.nsf/563c13da32f6285ec22575a00045974e/bd0290ab9acd1ee7c2257d110038555f?OpenDocument>
4. Цимбал В.О. Держане регулювання податкових відносин сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів/ В.О. Цимбал // Агроогляд.

5. Стасюк М. Оподаткування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів [Електронний ресурс] / М. Стасюк – Режим доступу: http://galslovo.if.ua/index_old.php?st=576

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВАХ

Талько Т.В.,

викладач облікових дисциплін

ВП НУБІП України «Ірпінський економічний коледж»

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується структуруванням організаційних форм господарювання в аграрному секторі. За останні роки різко зменшилась частка державних підприємств, відповідно зросла доля приватних, акціонерних, пайових та інших підприємств; серед яких особливе місце займають великі корпорації. Дещо скоротилась загальна кількість фермерських господарств, особливо малих і середніх. У структурі виробленої продукції значно зросла частка продукції особистих селянських господарств, які мають значні труднощі з технічним забезпеченням виробництва та переробки продукції, засобами її транспортування та зберігання і, особливо, зі збутом виробленої продукції.

Системні протиріччя між виробниками сільськогосподарської продукції, ринковими посередниками та підприємствами-переробниками потребують пошуку форм взаємодії, які б враховували інтереси всіх учасників відносин. Такими, як показує світовий досвід, є кооперація у виробництві сільськогосподарської продукції та наданні технологічних, інформаційно-консультативних, соціальних та інших послуг в діяльності аграрних утворень різних форм господарювання і, в першу чергу, найбільш незахищених дрібнотоварних виробників сільськогосподарської продукції. Все це зумовлює

необхідність більш детального аналізу процесів розвитку обслуговуючої кооперації, дослідження і формування заходів щодо оптимізації системи сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, зокрема аналізу питань організації документообігу, бухгалтерського та податкового обліку в обслуговуючих кооперативах з кодом неприбутковості 0011.

Кооперативи є дуже розповсюдженою організаційною формою підприємств в світі.

Під англійським словом «кооператив» (cooperative) розуміють виключно обслуговуючий кооператив без додавання слова «обслуговуючий» (service). Можна сказати, що такого поняття, як «виробничий кооператив» (production cooperative), у міжнародні практики не існує. Воно замінюється конкретними формами виробничих об'єднань, специфічних для регіону чи країни – «колективне господарство» для СРСР, традиційний «кібуц» для Ізраїлю тощо. У міжнародній практиці для визначення специфіки кооперативів проводять порівняння з корпораціями, неприбутковими організаціями і кооперативами.

Необхідність ведення бухгалтерського обліку в неприбуткових організаціях обумовлена вимогами Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV, де сказано, що всі підприємства і організації, незалежно від форм власності і видів діяльності, зобов'язані вести бухгалтерський облік і надавати фінансову звітність [1].

Розвиток сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу у період формування сучасного ринкового середовища в агропродовольчому секторі вимагає постійного вдосконалення системи менеджменту та, відповідно, окремих його підсистем, особливо таких як облік, контроль та аналіз. Враховуючи це, перед сільськогосподарським обслуговуючим кооперативом постає проблема у створенні максимально ефективної та надійної системи бухгалтерського обліку.

Проблема полягає в тому, що перед головою/виконавчим директором та головним бухгалтером кооперативу існує низка варіантів відображення господарських процесів в обліку та звітності (метод нарахування амортизації,

метод оцінки вибуття запасів, склад і перелік статей калькулювання собівартості послуг, метод розрахунку кооперативних виплат та виплат на паї тощо). Вдалий вибір того чи іншого способу відображення інформації в обліку є запорукою ефективного подальшого управління кооперативом.

Проведені дослідження організації бухгалтерського обліку та формування облікової політики в сільськогосподарських обслуговуючих кооперативах дають підстави стверджувати, що в більшості таких організація обліку та облікова політика потребує суттєвого поліпшення.

Основними проблемами у формуванні облікової політики кооперативів є: – велика кількість нормативно-правових актів, які прямо чи опосередковано регулюють методика ведення бухгалтерського обліку; – низький рівень автоматизації; – відсутність галузевих рекомендацій та алгоритму формування облікової політики кооперативів[5].

У зв'язку з цим на даний час особливо актуальним є створення загального взірцевого алгоритму формування облікової політики кооперативів, розробка відповідних методичних рекомендацій з урахуванням особливостей організації господарської діяльності, участі в ній членів кооперативів, тощо.

З метою забезпечення виконання норм Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», П(С)БО, інших нормативно-правових актів щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи зобов'язані, враховуючи специфіку організації своєї господарської діяльності, самостійно розробити, затвердити та забезпечити виконання основного внутрішньогосподарського розпорядчого документа «Положення про облікову політику».

Положення про облікову політику кооперативу є основним нормативно-правовим актом для головного бухгалтера кооперативу. У разі відсутності зазначеного положення бухгалтерський облік у кооперативі не може бути визнаний «задовільним».

В Україні сільськогосподарським обслуговуючим кооперативам може

надаватися державна фінансова підтримка (наприклад, у межах державних цільових програм). Передбачені державним бюджетом кошти кооперативи отримують згідно зі спеціальним Порядком, який щорічно має затверджуватись постановою Уряду.

На практиці кооперативи, отримуючи державну фінансову підтримку, беруть на себе велику відповідальність за цільове використання та правильне відображення руху бюджетних коштів на бухгалтерських рахунках кооперативу. Водночас на місцях відсутні методичні рекомендації щодо ведення бухгалтерського обліку руху таких коштів, у результаті чого виникає низка питань: до яких фондів кооперативу зараховувати кошти фінансової підтримки, який застосовувати механізм нарахування амортизації на придбані за бюджетні кошти основні засоби тощо.

Бухгалтерський облік таких доходів ведуть на рахунку 48 «Цільове фінансування і цільові надходження», за кредитом якого відображається надходження таких засобів і/або майна, а за дебетом – суми використаних коштів на цільове фінансування, визнані доходом, а також повернення невикористаних сум.

Порядок виникнення доходів при отриманні цільового фінансування визначається у відповідності з п. 16-19 П(С)БО 15 «Дохід» [4].

У випадку, якщо грошові кошти, отримані за цільовим фінансуванням, використовуватимуться для придбання основних засобів або нематеріальних активів, то така операція може бути відображена із застосуванням рахунка 69 «Доходи майбутніх періодів», за кредитом якого відображається використана сума цільового фінансування, а за дебетом – поступове визнання доходів.

Відображення доходів відбувається залежно від виду отриманого активу із застосуванням:

- субрахунка 718 «Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів» – у разі отримання цільового фінансування, пов'язаного з операційною діяльністю;
- субрахунка 719 «Дохід від здійснення основної діяльності».

Отже, в результаті вивчення особливостей організації та ведення бухгалтерського обліку сільськогосподарської кооперації встановлено, що існують законодавчі проблеми щодо функціонування передусім обслуговуючих кооперативів аграрного сектора економіки. Це стосується насамперед незгодженості статусу їх прибутковості, пріоритетів у наданні послуг їхнім членам, вузькій спеціалізації їхньої діяльності в різних соціально-економічних умовах, відсутності мінімально гарантованих економічно обґрунтованих державних закупівельних цін на їхню продукцію тощо.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV [Текст] // чинний, поточна редакція від 15.10.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

2. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 № 469/97-ВР [Текст] // чинний, поточна редакція від 19.01.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/469/97-%D0%B2%D1%80>.

3. Податковий Кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI [Текст] // чинний, поточна редакція від 08.11.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

4. Дохід: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку, затв. Наказом Міністерства України від 29.11.1999 № 290 [Текст] // чинний, поточна редакція від 09.08.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.

5. Кірсанова Ю. Питання вдосконалення бухгалтерського обліку у малих та середніх сільгосппідприємствах. Значення достовірних облікових даних для внутрішніх та зовнішніх користувачів: практичний посібник [Текст] / Ю. Кірсанова. – К. : ТОВ «Софія». – 2014. – 140 с.

СЕКЦІЯ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ РОЗВИТКУ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ

<i>Білоткач І.А.</i> ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ КООПЕРАТИВНИХ УТВОРЕНЬ	3
<i>Velychko O.P.</i> DEVELOPMENT OF AGRARIAN CORPORATIONS AND COOPERATIVES IN THE PRODUCTION-LOGISTICS SYSTEM OF UKRAINE	5
<i>Воловик І.А.</i> ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ В КООПЕРАТИВАХ ТА КООПЕРАТИВНИХ ОБ'ЄДНАННЯХ	8
<i>Гаврилюк І.В., Борецька З.П.</i> ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ	12
<i>Гусак Т.О.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ	16
<i>Застава І.А., Байдак І.І.</i> КООПЕРАЦІЯ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	19
<i>Кириленко Є.В., Борецька З.П.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ РОЗВИТКУ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ	23
<i>Коверзнев В.О.</i> ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ КООПЕРАТИВНОЇ ФОРМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ	27
<i>Лебеденко О.В.</i> АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КООПЕРАЦІЇ В АГРАРНІЙ СФЕРІ	31
<i>Миронова Р.М.</i> СКЛАДОВІ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ КООПЕРАТИВНИХ ВІДНОСИН В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ	34
<i>Носулько Б.В.</i> УМОВИ РІЗНОМАНІТТЯ ФОРМ КООПЕРАЦІЇ ОСОБИСТИХ ПІДСОБНИХ ГОСПОДАРСТВ	38
<i>Тропін В.В.</i> ЧЛЕНСТВО В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ КООПЕРАТИВІ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ВИЗНАЧЕННЯ	41
<i>Тропін В.В., Кісіль Т.В.</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ НА СТАДІЇ СТВОРЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ОБСЛУГОВУЮЧОГО КООПЕРАТИВУ	44
<i>Халатур С.М.</i> ОСНОВНІ ЕТАПИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ТА РОЗВИТКУ КООПЕРАТИВІВ АГРАРНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	48
<i>Черненко Л.Б.</i> РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ В УКРАЇНІ	52
<i>Шульський А.М.</i> КООПЕРАЦІЯ І ПІДПРИЄМНИЦТВО: ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА ВІДНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК	56
<i>Шульський М.Г.</i> ГАЛИЦЬКЕ ДУХОВЕНСТВО І КООПЕРАЦІЯ: НАДБАННЯ І СУЧАСНІСТЬ	60

СЕКЦІЯ 2. УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ НА КООПЕРАТИВНИХ ЗАСАДАХ

<i>Васильєва Н.К., Мороз С.І, Кравець М.О., Здоровий Є.В.</i> ВИКОРИСТАННЯ МЕРЕЖНИХ ТЕХНОЛОГІЙ КООПЕРАТИВНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ	65
<i>Величко О.М.</i> ПСИХОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОРТРЕТУ СУЧАСНОГО КООПЕРАТОРА ЯК СПОЖИВАЧА ПОСЛУГ КООПЕРАТИВУ	69
<i>Губарик О.М., Саванчук Т.М.</i> ЗНАЧЕННЯ КООПЕРАЦІЇ ДЛЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ	73
<i>Дронь Є.В., Бевзюк О.В.</i> РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН, ЯК ЗАПОРУКА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РЕГІОНІВ	77
<i>Кононенко В.П.</i> КООПЕРАЦІЯ – ШЛЯХ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ОСГ. ДОСВІД ЯПОНІЇ	80
<i>Корінець Р.Я.</i> ДО ПИТАННЯ РОЛІ НЕФОРМАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ	85
<i>Костюк О.В., Борецька З.П.</i> УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ НА КООПЕРАТИВНИХ ЗАСАДАХ	91
<i>Масюк Ю.В., Бровко Л.І.</i> ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ	94
<i>Orekhivskiy V.G.</i> LOGISTIC MANAGEMENT OF AGRICULTURAL COOPERATIVES	97
<i>Хаянок Т.М.</i> ЩОДО ПИТАННЯ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УПРАВЛІННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ КООПЕРАТИВАМИ	100

СЕКЦІЯ 3. РОЗВИТОК ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

<i>Бурова О.Б.</i> ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ КРИЗОВИХ УМОВАХ	103
<i>Васильєва Н.К., Мороз С.І., Карамушка О.М., Здоровий Є.В.</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОЕКТНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ КООПЕРАТИВУ	105
<i>Вдовенко Н.М.</i> СВІТОВИЙ ДОСВІД КООПЕРАЦІЇ В РИБНОМУ ГОСПОДАРСТВІ	108

<i>Дідур К.М.</i> ЗНАЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ ДЛЯ АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	111
<i>Дуда М.І.</i> СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ОБСЛУГОВУЮЧИЙ КООПЕРАТИВ – МАЙБУТНЄ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА	114
<i>Замора О.І.</i> СТАН ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ РИНКУ ПРАЦІ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ	118
<i>Збарська А.В.</i> РОЗВИТОК КООПЕРАЦІЇ НА СЕЛІ	122
<i>Збарський В.К.</i> ТЕОРІЯ КООПЕРАЦІЇ У ПРАЦЯХ ТУГАН- БАРАНОВСЬКОГО	126
<i>Кадирус І.Г.</i> ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ В ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ	130
<i>Курбацька Л.М.</i> СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ В УКРАЇНІ	133
<i>Мірзоєва Т.В.</i> ПРО ДОЦІЛЬНІСТЬ КООПЕРАЦІЇ В СФЕРІ ЛІКАРСЬКОГО РОСЛИННИЦТВА	136
<i>Нагорний В.В.</i> ЩОДО ПИТАННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВАХ	139
<i>Помазан М.Г.</i> ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ УКРАЇНИ	142
<i>Руденко Ю.О.</i> ПЕРСПЕКТИВИ КООПЕРАЦІЇ В СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ	146
<i>Слюсар С.Т.</i> ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ В УКРАЇНІ	150
<i>Степасюк Л.М., Тітенко З.М.</i> ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ СТРУКТУР В КОНКУРЕНТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ СКОТАРСТВА	153
<i>Талавирия М.П., Талавирия О.М., Голуб Р.Т.</i> ВПЛИВ АГРАРНОЇ НАУКИ НА РОЗВИТОК КООПЕРАЦІЇ В ПРАЦЯХ ТУГАН- БАРАНОВСЬКОГО	156
<i>Терещенко В.К., Морозюк Н.В.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛОКАЛЬНИХ АГРОПРОДОВОЛЬЧИХ РИНКІВ В УКРАЇНІ	161
<i>Ярема Л.В.</i> ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ	164

СЕКЦІЯ 4. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КООПЕРАТИВІВ

<i>Бондарчук Н.В., Чепець О.Г., Павлова Г.Є.</i> МОДЕЛІ ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ	169
<i>Гусак А., Жувага Т., Мазай А., Халатур С.М.</i> ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ДІЯЛЬНОСТІ КООПЕРАТИВІВ АГРАРНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ	173
<i>Євенко Т.І.</i> ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА САНАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	176
<i>Кальна-Дубінюк Т.П.</i> ДОРАДНИЦТВО ДЛЯ РОЗВИТКУ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ	179
<i>Камінська Т.Г., Дворнік Н.Б., Ільчак О. В.</i> ОПОДАТКУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ ТА ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ: СПОСОБИ ТА МОДЕЛІ ОПТИМІЗАЦІЇ	181
<i>Катан Л.І., Демчук Н.І., Добровольська О.В.</i> ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ АГРАРНОЇ СФЕРИ	185
<i>Катан Л.І., Лещенко О.Ю.</i> ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИРОДНОГО АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА	189
<i>Крючко Л.С.</i> ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КООПЕРАТИВІВ	192
<i>Литвинець Ю.І.</i> БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ДОХОДІВ І ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ	195
<i>Логінова К.П., Борецька З.П.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ КООПЕРАЦІЇ	200
<i>Молдаван Л.В.</i> КООПЕРАТИВНИЙ РУХ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ І ГУМАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	204
<i>Мосіюк С.І., Мосіюк І.П.</i> УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ ЧЕРЕЗ ПОШИРЕННЯ ТА ПІДТРИМКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	207
<i>Пастушенко А.І.</i> ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ КООПЕРАТИВІВ	209
<i>Рибак Л.Х.</i> РОЛЬ ДОРАДЧИХ СЛУЖБ В РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ	212
<i>Супрун М.С., Чепець О.Г.</i> ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ	215
<i>Талько Т.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВАХ	219